

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิง

สร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

Enhancing of Participatory Buddhist Volunteer Spirit Network in

Creative Area Development of Kanchana Sub-District,

Mueang Phrae District, Phrae Province

โดย

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต, ผศ.ดร.

นางคุณญา แก้วทันคำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

MCURS 800765046

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิง
สร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
Enhancing of Participatory Buddhist Volunteer Spirit Network in
Creative area Development of Kanchana Sub-District,
Mueang Phrae District, Phrae Province

โดย

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต, ผศ.ดร.

นางคุณญา แก้วทันคำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

MCURS 800765046

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่)

Research Report

Enhancing of Participatory Buddhist Volunteer Spirit Network in
Creative area Development of Kanchana Sub-District,
Mueang Phrae District, Phrae Province

By

PhrakruSoponkittibundit, Asst. Prof. Dr.

Mrs.Kunnaya Keawtankhom

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus

B.E. 2565

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya

University, Phrae Campus

MCURS 800765046

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ผู้วิจัย:	พระครูโสภณกิตติบัณฑิต, ผศ.ดร., นางคุณญา แก้วทันคำ
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ปีงบประมาณ:	๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ๒) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา จำนวน ๓๖๘ คน จากกลุ่มประชากรทั้งหมด ๔,๕๒๙ ราย ได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้คือสถิติพื้นฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้นำองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา และผู้นำปกครองท้องที่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พระสงฆ์ และกลุ่มประชาชนจิตอาสา จำนวน ๑๕ รูป/คน และการสนทนาเฉพาะกลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๓ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า ๑. ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสา พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับอยู่มากทุกด้าน ซึ่งแสดงถึงองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาได้มีการเสริมสร้างจิตอาสาให้กับประชาชนในพื้นที่ชุมชนทั้งในทุกด้าน ส่วนความคิดเห็นของประชาชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับอยู่มากทุกด้านเช่นกันซึ่งแสดงให้เห็นถึงประชาชนในชุมชนได้มีความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละต่อสังคม ประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา และมีความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา

๒. ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา พบว่าประชาชนได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านจิตอาสาและจิตอาสาวิถีพุทธ และให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งด้านจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านรูปแบบการเสริมสร้าง

จิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธ และด้านแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธ

๓. ผลการเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา พบว่า มีกลุ่มจิตอาสาจำนวน ๑๐ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพัฒนาชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้าน กลุ่มตำรวจบ้านจิตอาสาภายในชุมชน กลุ่มสาธารณสุขสงเคราะห์ กลุ่มอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม กลุ่มสาธารณสุขในชุมชน กลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มสงเคราะห์ฌาปนกิจหมู่บ้าน กลุ่มพระสงฆ์สาธารณสุขสงเคราะห์ ซึ่งกลุ่มจิตอาสาเหล่านี้มีความร่วมมือกันในลักษณะที่ไม่เป็นทาง เกิดขึ้นตามโอกาสที่ทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ส่วนการจัดกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนาด้านกิจกรรมจิตอาสาจะเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ผลลัพธ์จิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนาส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ครอบคลุมในทุกด้านโดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในการพัฒนาชุมชน ที่เน้นการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตำบลอย่างสร้างสรรค์

Research Title: Enhancing of Participatory Buddhist Volunteer Spirit Network in Creative area Development of Kanchana Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province

Researcher: Phrakrusoponkittibundit, Assist. Prof. Dr. Mrs.Kunnaya Kaewtankhom

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus

Fiscal Year: 2565/2022

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae Campus

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the volunteer spirit in creative area development of Kanchana Sub-district. 2) to enhance of Buddhist Volunteer Spirit in creative area development of Kanchana Sub-district. and 3) to present model the process of enhancing of participatory Buddhist Volunteer Spirit Network in creative area development of Kanchana Sub-district. It was mixed methods research by using the quantitative methods used 368 samples who lived in creative area development of Kanchana Sub-district from all population concluded 4,529 persons by using the formula of Taro Yamane and were conducted by cluster random sampling. The data were collected by using the questionnaire and analyzed by using computer program in the Social Science search for finding basic statistics. The qualitative research used in-depth interview from the key informants about 15 persons as leader of Kanjana Sub-district local administrative organization, leader of area governor, Buddhist monk, people and volunteer spirit and focus group discussion with knowledgeable people were 13 persons and descriptive analysis.

The finding of this research was as follows:

1) The opinion of people who lived in creative area development of Kanchana sub-district towards knowledge and viewpoint on volunteer spirit found that it was at much level in all aspects. It showed that the Kanjana sub-district local administrative organization

sub-district had enhanced volunteer spirit in all aspects for people in this area. In part of the opinion of people towards attitude, outcome and satisfy in creative area development of Kanchana sub-district found that it was also at much level in all aspects. It showed that people in this area had knowledge about helping value the other person, social sacrifice, application the Buddhadhamma Principles in enhancing of Buddhist Volunteer Spirit, and satisfied in implementation of Volunteer Spirit.

2) The result of enhancing of participatory Buddhist Volunteer Spirit in creative area development of Kanchana sub-district found that people had gotten enhancement knowledge and understanding in volunteer spirit and Buddhist Volunteer Spirit and they also had given the participation in Buddhist Volunteer Spirit aspect, model of Buddhist Volunteer Spirit aspect, process of enhancing of participatory Buddhist Volunteer Spirit aspect, management of cultural resources aspect, promotion of Buddhist Volunteer Spirit learning aspect and the way of enhancement the cooperative network on Buddhist Volunteer Spirit aspect.

3) The result of model presentation the process of enhancing of participatory Buddhist Volunteer Spirit network in creative area development of Kanchana Sub-district found that there were 10 groups of volunteers, including community development groups. Conservation of natural resources and the environment in communities and villages. Volunteer Police House within the community public welfare group Arts, traditions and culture conservation groups Community health groups Butlers groups Women housewives groups village cremation aid group, monks group, public aid group In which these volunteer groups cooperate in an informal way. It occurred according to the occasion that each activity is performed. As for organizing Buddhist volunteer activities to strengthen the Buddhist volunteer network in the creative area development of Kanchana Sub-district, volunteer activities will be focused on the participation of the people in creative area development. The results of Buddhist volunteerism in the development of creative areas of Kanchana Sub-district resulted in the development covering all aspects in which people participated in volunteer activities resulting in cooperation in community development. Emphasis was placed on strengthening cooperation networks in the creative development of sub-district communities.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับคำแนะนำจากพระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่ และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตแพร่ ที่ได้รับความอนุเคราะห์เป็นที่ปรึกษาในการทำวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยขออนุโมทนาขอขอบคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาในการทำงานวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จไปด้วยดี

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยขออนุโมทนาขอขอบคุณคณะสงฆ์ ประชาชน จิตอาสา องค์กรการบริหารส่วนตำบลกาญจนา ปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุขจังหวัด เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน รักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน ข้าราชการสถานีตำรวจภูธรประจำอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัย อีกทั้งผู้บริหารของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนทุนในการทำวิจัยครั้งนี้ และขออนุโมทนาขอขอบคุณคณะผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนดำเนินการตามกระบวนการของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์จนสำเร็จในการทำวิจัยครั้งนี้

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต, ผศ.ดร. และคณะ

๒๘ กันยายน ๒๕๖๕

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ.....	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๖
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๖
๑.๕ นิยามศัพท์ใช้ในการวิจัย.....	๘
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๑๐
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๐
บทที่ ๒ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๒
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย.....	๑๒
๒.๑.๑ ความหมายของเครือข่าย.....	๑๒
๒.๑.๒ ลักษณะเครือข่าย.....	๑๓
๒.๑.๓ องค์ประกอบสำคัญของการก่อเกิดเครือข่าย.....	๑๔
๒.๑.๔ กระบวนการสร้างเครือข่าย.....	๑๕
๒.๑.๕ รูปแบบของเครือข่าย.....	๑๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา.....	๑๙
๒.๒.๑ ความหมายของจิตอาสา.....	๑๙
๒.๒.๒ ความสำคัญของจิตอาสา.....	๒๒
๒.๒.๓ ลักษณะพฤติกรรมจิตอาสา.....	๒๔
๒.๒.๔ องค์ประกอบของการมีจิตอาสา.....	๒๕

๒.๒.๕	ปัจจัยก่อให้เกิดจิตอาสา.....	๒๗
๒.๒.๖	ลักษณะของบุคคลผู้มีจิตอาสา.....	๒๙
๒.๓	แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาในพระพุทธศาสนา.....	๓๑
๒.๓.๑	ความหมายของจิตในพระพุทธศาสนา.....	๓๑
๒.๓.๒	การพัฒนาจิตอาสาในพระพุทธศาสนา.....	๓๒
๒.๓.๓	แนวคิดจิตอาสาในทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต).....	๓๔
๒.๓.๔	หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างจิตอาสา.....	๓๙
๒.๔	แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	๔๘
๒.๔.๑	ความหมายของการมีส่วนร่วม.....	๔๙
๒.๔.๒	ความสำคัญของการมีส่วนร่วม.....	๕๐
๒.๔.๓	ขั้นตอนการมีส่วนร่วม.....	๕๒
๒.๔.๔	รูปแบบการมีส่วนร่วม.....	๕๖
๒.๔.๕	ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม.....	๕๗
๒.๕	แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่เชิงสร้างสรรค์.....	๕๙
๒.๕.๑	แนวคิดเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์.....	๕๙
๒.๕.๒	ความหมายของเมืองสร้างสรรค์.....	๕๙
๒.๕.๓	องค์ประกอบของเมืองสร้างสรรค์.....	๕๙
๒.๕.๔	แนวคิดชุมชนสร้างสรรค์.....	๖๒
๒.๕	ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	๖๗
๒.๖	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗๐
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย.....	๗๘
๓.๑	รูปแบบการวิจัย.....	๗๘
๓.๒	พื้นที่การวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๗๙
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๘๒
๓.๔	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๘๕
๓.๕	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๘
๓.๖	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๙๐
๓.๗	การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย.....	๙๐
๓.๘	สรุปกระบวนการวิจัย.....	๙๑

บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๙๒
๔.๑ ผลการศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	๙๒
๔.๒ ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิง สร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	๑๐๙
๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธ แบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	๑๒๕
๔.๔ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปในระบบกลไกการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	๑๓๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๓๔
๕.๑ สรุปผล.....	๑๓๖
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๔๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๔๘
บรรณานุกรม.....	๑๕๐
ภาคผนวก.....	๑๕๗
ผนวก ก เครื่องมือวิจัย.....	๑๕๘
ผนวก ข ภาพถ่ายการลงพื้นที่ทำวิจัย.....	๑๗๑
ผนวก ค การรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	๑๗๔
ผนวก ง ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบจากงานวิจัย(Impact)	๑๗๗
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๘๑

สารบัญญัตราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แสดงจำนวนประชากรในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	๖๘
๓.๑	แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์.....	๗๙
๓.๒	แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนาเฉพาะกลุ่ม.....	๘๐
๓.๓	แสดงกลุ่มตัวอย่างประชากรในการศึกษาจำแนกตามหมู่บ้าน.....	๘๑
๓.๔	แสดงตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย.....	๘๗
๔.๑	แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๙๒
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามความคิดเห็นของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้ และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมเป็นรายด้าน.....	๙๕
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้ และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการให้ความรู้จิตอาสา.....	๙๖
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้ และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา.....	๙๗
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้ และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้ จิตอาสา.....	๙๘
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้ และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา	๙๙

- ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามความคิดเห็นของ
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติ
และผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่
เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ โดยภาพรวมเป็นรายด้าน ๑๐๒
- ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของ
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติ
และผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่
เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ด้านความรู้คุณค่าการ
ช่วยเหลือผู้อื่น..... ๑๐๓
- ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของ
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติ
และผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่
เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ด้านการเสียสละต่อสังคม ๑๐๔
- ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของ
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติ
และผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่
เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ด้านการประยุกต์หลัก
พุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา..... ๑๐๕
- ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของ
ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติ
และผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่
เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ด้านความพึงพอใจในการ
ดำเนินงานจิตอาสา..... ๑๐๖

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
๒.๑ ผู้บริหารเมือง/ท้องถิ่น ผู้นำนโยบายเมืองสร้างสรรค์สู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม....	๖๕
๒.๒ คลองซอกเกซอน สถานที่พักผ่อนและแหล่งท่องเที่ยวที่ยกระดับให้กรุงโซลเป็นมหานครแห่งการสร้างสรรค์ระดับโลก.....	๖๖
๔.๑ ภาพกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา.....	๑๑๔
๔.๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	๑๑๕
๔.๓ ภาพกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่.....	๑๑๖
๔.๔ ภาพกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่.....	๑๑๘
๔.๕ การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) ที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่.....	๑๓๒

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๑.๑	๑๐
๔.๑	๑๓๓
๕.๑	๑๔๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

วิทยานิพนธ์เล่มนี้อ้างอิงพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบคำย่อ ซึ่งการอ้างอิงจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๗๙/๒๙๐. หมายความว่า ระบุถึง พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๓๗๙ หน้า ๒๙๐ เป็นต้น

พระสุตตันตปิฎก

อง.จตุกก (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
 อง.ปญจก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก วิภังค์ (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals [SDGs]) ซึ่งประชาคมโลกได้ตกลงร่วมกัน และใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานด้านการพัฒนา โดยมีเป้าหมาย ๑๗ ข้อ หรือสรุปได้ ๕ มิติความยั่งยืน เรียกว่า ๕Ps ได้แก่ ๑. มิติสังคม (people) ๒. มิติเศรษฐกิจ (Prosperity) ๓. มิติสิ่งแวดล้อม (Planet) ๔. มิติสันติภาพและสถาบัน (Peace) และ ๕. มิติเรื่องหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)^๑ จิตอาสาเป็นประเด็นที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ในเรื่องอาสาสมัคร โดยนำคำนี้มาใช้คู่กับคำว่าจิตอาสา แต่จะเป็นในลักษณะของงานที่เกิดจากผู้มีจิตอาสา ซึ่งอาสาที่จะทำสาธารณประโยชน์ตามความสามารถของตนเอง ด้วยความเต็มใจและความอิสระ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน^๒ ซึ่งในปัจจุบันการเรียนรู้ที่นำไปสู่ประเด็นทางสังคมได้มีการพูดถึงและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องจิตอาสา (Volunteer) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) เพราะมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะคิดหรือจะทำอะไรควรทำด้วยจิตที่มีความเมตตากรุณาต่อกันและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญที่ควรปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนได้ปฏิบัติ^๓

นอกจากนี้จากยุทธศาสตร์ที่ ๑ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ -๒๕๖๔) ว่าด้วยการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุน โดยการยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนานคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มี

^๑ อรศิริ ไม้ทอง, พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระเทพวัชรจารย์, "กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนนานาชาติ",วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๗, ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๔), หน้า ๑-๑๘.

^๒ สรณีย์ สายสร, “การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา”, วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘), หน้า ๑๘-๔๗.

^๓ อ่างแก้ว, อรศิริ ไม้ทอง, พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระเทพวัชรจารย์, "กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนนานาชาติ", หน้า ๑-๑๘.

จริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล นำไปสู่การวางเป้าหมายอนาคต ประเทศไทย ปี พ.ศ. ๒๕๗๙^๔

ประเทศไทยกระแสของงานจิตอาสาได้เกิดขึ้นมาอย่างยาวนานเมื่อประเทศไทยได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติคนไทยก็ได้ให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี และภัยที่ยิ่งใหญ่ไม่ต่างจาก สึนามิ เกิดขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๕๔ อุทกภัยครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นทั่วทุกภาคของไทย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึง ความเป็นจิตอาสาที่มีอย่างมากมายของคนไทย มีน้ำใจไมตรี ช่วยเหลือเกื้อกูล นอกจากนี้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เกี่ยวกับการช่วยเหลือทีมหมูป่าติดถ้ำหลวงนางนอน จังหวัดเชียงราย ได้เห็นภาพของจิตอาสา ระหว่างประเทศมีระดับช่วยเหลือเด็กได้อย่างสมัคสมานสามัคคีจนคลี่คลายสถานการณ์ลงได้ นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทาน “จิตอาสาพระราชทาน ๙๐๔ วปร.” ให้พสกนิกรชาวไทยผู้มีจิตอาสาได้ร่วมกันทำความดี เสียสละตนเอง เพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ และภาคีรัฐชานรับดำเนินนโยบายจิตอาสา เพื่อการสร้างจิตสำนึก^๕

ความเป็นผู้มีจิตอาสาหรือความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ไม่ใช่ภาวะที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองแบบ ฉับพลัน โดยไม่ได้ผ่านกระบวนการในการเรียนรู้ การฝึกฝน การอบรม ดังนั้น ความเป็นผู้มีจิตอาสา หรือมีจิตสาธารณะจึงเป็นภาวะอย่างหนึ่ง ที่ต้องมีการพัฒนา การเรียนรู้ การฝึกฝนด้วยหลักการ กระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่ง จิตอาสา เป็นจิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อ สาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบเห็นปัญหา หรือความทุกข์ยากที่จะเกิดขึ้นกับผู้คน ด้วย ความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำและเสียสละทั้งแรงกายและแรงใจหรือทรัพย์สินในการทำกิจกรรมหรือ สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น จิตอาสาเป็นจิตที่ สร้างสรรค์เป็นกุศล และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดสร้างสรรค์ คือ คิดในทางที่ดี ไม่ ทำลายบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม กรรมดี คือการกระทำ และคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี^๖

^๔ อนุพรรณ ไชยพิริยะกุล และชุลีรัตน์ เจริญพร, "แนวทางการจัดการความรู้ต้นแบบการเป็นผู้นำจิตอาสากรณีศึกษา เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน", วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๔),

^๕ วราภรณ์ เหลืองวิไล ศิรินทร์รัตน์ กาญจนกัญญา และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร, "พัฒนาการจิตอาสาตามบริบทของประเทศไทย", วารสารปัญญาภิวัฒน์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๔), หน้า ๓๓๖-๓๕๐.

^๖ พระจเร ฐมมจิตโต, "การส่งเสริมจิตอาสาตามหลักพระโพธิสัตว์", วารสาร มหาจุฬาริชาการ, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๐), หน้า ๗๑-๘๓.

หลักการทางพระพุทธศาสนาทั้งในบริบทของพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ มีแนวคิดหลายประการที่สามารถนำมาประยุกต์เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานจิตอาสาได้เช่น แนวทางการบำเพ็ญพุทธกิจเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ ของพระพุทธเจ้า พระพุทธจริยาที่แสดงให้เห็นความเสียสละ หรือพระกรุณาคุณของพระองค์ในการอุทิศชีวิตและความสุขสบายส่วนพระองค์เพื่อผู้อื่น โดยการเผยแผ่ธรรมเพื่อช่วยให้สรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ สั่งสอนให้บุคคลตระหนักถึงคุณค่าของการให้และช่วยเหลือผู้อื่น กล่าวได้ว่า ทั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกเป็นแบบอย่างที่ดีงามในการดำเนินชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ส่วนพระธรรมก็สามารถนำมาพัฒนาจิตใจของผู้ที่ทำงานจิตอาสาให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมและความถูกต้อง รวมทั้งมีจิตใจที่เป็นสุขและสงบเย็นได้^๗

ปัจจุบันการเติบโตของพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ คือ ดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตทางเศรษฐกิจหลังของกลุ่มนักสร้างสรรค์สามารถเพิ่มมูลค่าและศักยภาพสินทรัพย์ท้องถิ่นให้กลายเป็นนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ ที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจกระแสใหม่ ความคิดสร้างสรรค์จะยกระดับคุณภาพชีวิตของพื้นที่และเปลี่ยนพื้นที่ด้วยบรรยากาศสร้างสรรค์ เป็นพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศต่อไป อย่างไรก็ตาม ทุกพื้นที่ที่สามารถมีพื้นที่สร้างสรรค์ของตนเองได้ เพราะทุกพื้นที่ล้วนมีอัตลักษณ์ความโดดเด่นที่แตกต่างกัน โมเดลกระบวนการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วม จะเป็นแนวทางที่ใช้เริ่มต้นศึกษาและลงมือทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนหน่วยงานรัฐและเอกชนในพื้นที่เพียงมองหาโอกาสและศักยภาพจากสินทรัพย์ท้องถิ่นขับเคลื่อนขีดความสามารถในการสร้างสรรค์พื้นที่ให้เข้มแข็ง ทั้งนี้ต้องตระหนักถึงกรอบงบประมาณ ระยะเวลา และบริบทแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่ของตนเองได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน นอกจากนี้การจัดการพื้นที่สร้างสรรค์ถือเป็นต้นแบบของความเจริญทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตอบโจทย์ความต้องการทางกายภาพ จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม โดยผ่านการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชนโดยใช้องค์ความรู้เรื่องการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในการค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวบรวมข้อมูล ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ทุกคนได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์อย่างมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Co-Create)^๘

การพัฒนาเมืองและการพัฒนาท้องถิ่นไปสู่เมืองสร้างสรรค์นั้นผู้บริหารเมืองหรือท้องถิ่นมีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนนโยบายเมืองสร้างสรรค์เพราะผู้บริหารเมือง/ท้องถิ่นเป็นผู้ได้รับ

^๗ อ่างแล้ว, สรณีย์ สายสร, “การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา”, หน้า ๑๘-๔๗.

^๘ ลภัสรดา สหสพาศน์ และ นรินทร์ สังข์รักษา, "รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการพื้นที่สร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรีตามบริบทสังคมประเทศไทย ๔.๐", วารสาร สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, ปีที่ ๑๑, ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๑), หน้า ๑๐๕๖-๑๐๗๒.

โอกาสในการบริหารจัดการเมืองและเป็นผู้ที่สามารถดำเนินโครงการจากระดับนโยบายไปสู่การปฏิบัติจนสำเร็จเป็นรูปธรรม มีการผลักดันอย่างจริงจังและจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการพัฒนากายภาพเมืองให้มีความสะดวกสบายสวยงาม และเอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการประกอบธุรกิจของประชากรเมืองหรือท้องถิ่น จึงเป็นรูปแบบการพัฒนาที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนทางการเมืองและมวลชน อีกทั้งเป็นผู้ที่สามารถสร้างความเข้าใจในแนวคิดการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการปรับทัศนคติและรูปแบบการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่นในการบริหารงานเพื่อเปลี่ยนความคิดในการพัฒนาเมืองหรือท้องถิ่นจากยุคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสู่ยุคแห่งการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน^๙ และนอกจากนี้เครือข่ายทางสังคมก็เป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งในการการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ที่เปิดโอกาสให้หน่วยงาน องค์กร ชุมชน และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อการแลกเปลี่ยน การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการร่วมกันทำงาน ที่สำคัญจนเกิดในรูปแบบของเครือข่ายหรือการสร้างเครือข่ายเป็นการสนองความต้องการที่หลากหลาย คือ ๑) ต้องการมีพวกในการทำงาน ต้องการมีหมู่ ๒) ต้องการทรัพยากรในการทำงานเพิ่มขึ้น ๓) ต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน ๔) ต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะเมื่อปัญหาในปัจจุบันมีหลายมิติ ความชำนาญเฉพาะด้านของแต่ละบุคคลหรือองค์กร ช่วยให้การมองปัญหาชัดเจนยิ่งขึ้น และ ๕) ต้องการประหยัด^{๑๐} และที่สำคัญเมื่อคนในชุมชนหรือในพื้นที่ได้มีความตระหนักและให้ความสำคัญกับจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ก็จะทำให้เกิดการมีจิตอาสาในการร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาชุมชนช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ลุล่วงประสบผลสำเร็จนั้นควรที่จะสร้างเครือข่ายจิตอาสาในระดับพื้นที่ชุมชนโดยการทำงานบูรณาการร่วมกับทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาในระดับชุมชนให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และมีความเจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ได้มีการพัฒนาให้เป็นองค์การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และเป็นหน่วยบริหารสังคมที่ดีมีมาตรฐานส่งเสริมหรือสร้างความร่วมมือ ประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพและยกระดับแก่สมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานและลูกจ้าง ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลอันสำคัญของตำบลกาญจนา พร้อมทั้งสร้างเสริมกระบวนการพัฒนาระบบการบริการสาธารณะที่ดีมีมาตรฐาน สร้างความสะดวกลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน สร้างบุคคลให้มีคุณภาพและมีจิตสำนึกในการให้บริการ เพื่อรองรับการบริการ

^๙ พีรตล แก้วสาย และทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า, **เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจากสินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย**, บ.จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด: กรุงเทพฯ, ๒๕๕๖, หน้า ๓-๔.

^{๑๐} พระครูวาทีรวัดฉิม, ดร.และคณะ, **การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนใน ต.ลาดน้ำในจังหวัดเพชรบุรี, รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, ๒๕๖๓, หน้า ๑.

แต่ละด้านให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนเป็นลำดับมาในหลาย ๆ โครงการ^{๑๑} แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเชิงพื้นที่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาก็ยังมีปัญหาหลายประการที่จำเป็นต้อง รับผิดชอบต่ออย่างเร่งด่วน จากการสรุปรายงานของแผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕ ฉบับ ทบทวน พ.ศ.๒๕๖๔ (เล่มที่ ๑) ในพื้นที่ทั้ง ๘ อำเภอ โดยเฉพาะตำบลกาญจน อ.เมืองแพร่ ซึ่งเป็น หนึ่งในพื้นที่ ๆ ยังมีปัญหาในหลาย ๆ ด้านที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาแก้ไขอย่างเร่งด่วน ได้แก่ ปัญหา ความต้องการด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ปัญหาและความต้องการด้านเส้นทางคมนาคมเพื่อการ สลัญจร และถนนเพื่อการเกษตร ปัญหาด้านรายได้น้อย ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ และความ ต้องการด้านการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ^{๑๒} ปัญหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรในห้วงฤดูแล้ง ปัญหาเรื่อง รายได้และอาชีพของประชาชน ราคาสินค้าทางการเกษตรไม่แน่นอน หรือมีราคาตกต่ำ ขาดอำนาจใน การต่อรอง ถนนในหมู่บ้านชำรุดเสียหาย^{๑๓} ดังนั้น วิธีการที่จะพัฒนาพื้นที่ชุมชนขององค์การปกครอง ส่วนตำบลกาญจนทำให้ประสบผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายของการพัฒนา จึงควรที่จะทำการ เสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาให้กับคนในพื้นที่ชุมชนโดยนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการในการ เสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของ ผู้คนในพื้นที่ได้มีความอยู่ดีกินดี และพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้น จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน ตำบลกาญจน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของชุมชนในการเรียนรู้ ด้านจิตอาสาและสามารถนำเอาหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสา นำมาซึ่ง การพัฒนาในชุมชนได้นำเอาความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเกิดการเปลี่ยนแปลงและจัดการปัญหาในชุมชน โดยชุมชนที่อาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้ามาพัฒนาทั้งทาง กายภาพ ทางสังคม ได้เกิดการพัฒนาชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

^{๑๑} รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ.๒๕๖๓, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕, <https://www.kanjana.go.th/home>, หน้า ๔.

^{๑๒} สำนักงานจังหวัดแพร่ กลุ่มงานยุทธศาสตร์ และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕ ฉบับทบทวน พ.ศ.๒๕๖๔ (เล่มที่ ๑), http://phrae.go.th/file_strategic/๖๑-๖๕plan๖๔-๑.pdf, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕, หน้า ๙๔-๙๖.

^{๑๓} แผนพัฒนาอำเภอ ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๕) อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕, http://phrae.go.th/file_strategic/B๕/maeng๖๔.pdf, หน้า ๓๓.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนาอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์

๑.๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ จิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนาอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์มีอย่างไร

๑.๓.๓ ผลการเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์มีกระบวนการอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัยและกรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็น และกระบวนการจัดการด้านการเรียนรู้ และการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน ๔ ลักษณะ โดยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑) ศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์

๒) การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนาอำเภอมืองแพร์

๓) เสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ คือ ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน ๑๕ รูปหรือคน และการสนทนาเฉพาะกลุ่ม จำนวน ๑๓ รูปหรือคน รวมจำนวน ๒๘ รูปหรือคน ประกอบด้วย

๑) พระสงฆ์ในพื้นที่เสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในตำบลกาญจนา จำนวน ๕ รูป

๒) ผู้นำชุมชนในพื้นที่เสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน ๑ ราย

๓) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ เพื่อทราบถึงแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน ๑๓ ราย

๔) กลุ่มประชาชนในพื้นที่เสริมสร้างจิตอาสาในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ จำนวน ๔ ราย

๕) กลุ่มจิตอาสาในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อร่วมเรียนรู้หารูปแบบการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน ๒ ราย

๖) กลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน ๓ ราย

๒. การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรประกอบด้วยกลุ่มประชาชนในพื้นที่เสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไปในพื้นที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยมีประชากรทั้งหมด ๔,๕๒๙ ราย^{๑๔}

^{๑๔} ข้อมูลพื้นฐาน, องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่, <https://www.kanjana.go.th/home>, 10 เมษายน 2565.

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การเสริมสร้างเครือข่าย หมายถึง การเพิ่มศักยภาพในการสร้างเครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ให้ได้กระบวนการการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาในตำบลกาญจนาที่เหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนได้แก่ รูปแบบและกระบวนการการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ และการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์

จิตอาสา หมายถึง การร่วมดำเนินกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ที่ไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทนเพื่อประโยชน์ของชุมชนและสังคมใน ๒ ด้าน คือ ๑. ด้านความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา ได้แก่ ด้านการให้ความรู้จิตอาสา ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา และ ๒. ด้านเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์จังหวัดแพร่

ด้านการให้ความรู้จิตอาสา หมายถึง การร่วมกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ได้แก่การให้บริการข้อมูลข่าวสาร การชี้แจง ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ การอธิบายกับเพื่อนร่วมชุมชนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปลูกต้นไม้ การใช้วัสดุอุปกรณ์ การร่วมกันรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม แก่เพื่อนร่วมชุมชน

ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา หมายถึง หมายถึง การร่วมจัดกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ได้แก่ การร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของชุมชน เช่น การประกาศรับสมัครส่งเสริมจิตอาสา ร่วมแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม จัดนิทรรศการจัดกิจกรรมจิตอาสา ร่วมกิจกรรมในการรณรงค์ความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน ร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ ร่วมออกมาตรการในการดูแลรักษาการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา หมายถึง การร่วมกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ในชุมชนและหมู่บ้านด้านข้อมูลข่าวสารและปัญหา การร่วมเสนอความคิด การร่วมกิจกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนและหมู่บ้าน การร่วมรณรงค์การใช้สารสกัดจากธรรมชาติลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช การปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะในครัวเรือน ชุมชนและหมู่บ้าน

ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา หมายถึง การร่วมกิจกรรมจิตอาสาในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ได้แก่ การร่วม

ประชุม การร่วมวางแผนในการให้ข้อมูล การร่วมดำเนินการพัฒนาพื้นที่ การร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมจิตอาสา การร่วมเสนอปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ การดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้ หรือพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม การรักษาคุณภาพแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ เพื่อช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ และรักษาสภาพแวดล้อมโดยรวม ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมชุมชน

ด้านความรู้ คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง การร่วมกิจกรรมจิตอาสาในพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ การแนะนำการใช้ประโยชน์และการรักษาคุณภาพดินที่ถูกต้องแก่ผู้อื่น ร่วมมือกับเพื่อนร่วมชุมชน อำนวยความสะดวก แบ่งปันวัสดุอุปกรณ์

ด้านการเสียสละต่อสังคม หมายถึง การร่วมกิจกรรมจิตอาสาในพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ การทุ่มเทแรงกายแรงใจ การร่วมสมทบทุนทรัพย์ การอุทิศเวลาให้ความร่วมมือ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความเต็มใจให้ความร่วมมือ

ด้านการประยุกต์หลักสังคหวัตถุในการเสริมสร้างจิตอาสา หมายถึง การร่วมกิจกรรมจิตอาสาในพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ ได้ให้ข้อมูลข่าวสารและปัญหาของชุมชน ได้ร่วมเสนอความคิดเห็น ได้ร่วมกิจกรรมการพัฒนา ได้ปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของส่วนรวม

ด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา หมายถึง การร่วมกิจกรรมจิตอาสาในพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของประชาชนในพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ มีความพึงพอใจต่อการให้ความรู้จิตอาสา การจัดการจิตอาสา กระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา การเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสา

จิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การนำเอาหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการในด้านจิตอาสาของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เช่น หลักสังคหวัตถุ ๔^{๑๕} หลักอิทธิบาท ๔^{๑๖} หลักพรหมวิหาร ๔^{๑๗} และอริยสัจ ๔^{๑๘} อันเป็นหลักพุทธธรรมพื้นฐานที่จะนำไปสู่การบูรณาการในการเสริมสร้างจิตอาสาของชุมชนตำบลกาญจนาให้มีประสิทธิภาพ

^{๑๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๗.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๐.

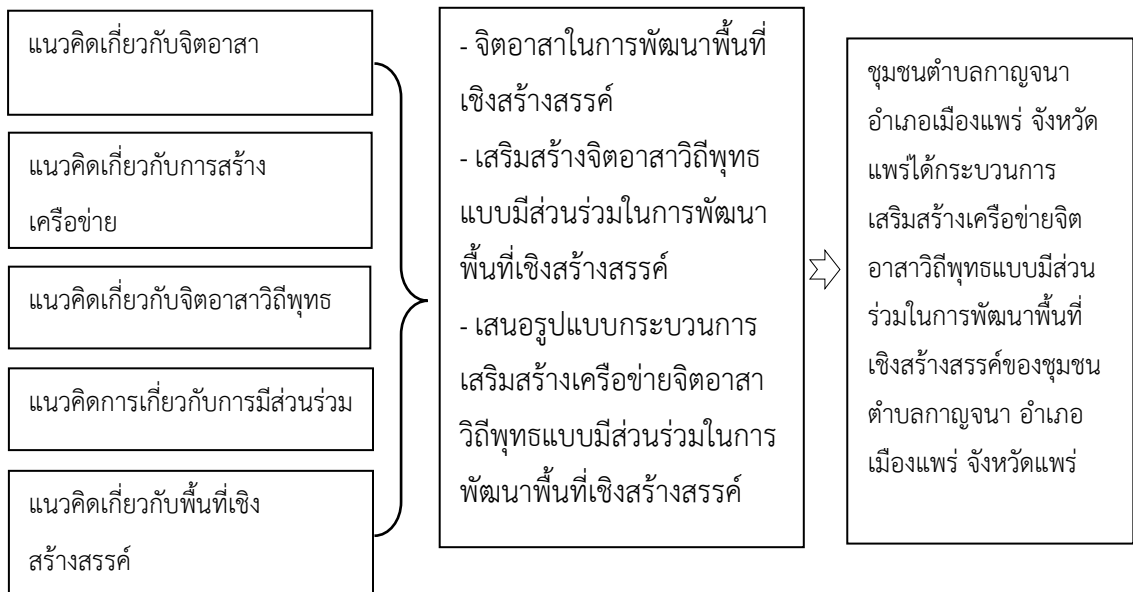
^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๑.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๓.

การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกันซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของทุกภาคส่วน ได้เข้ามาช่วยในดำเนินการการร่วมกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาพื้นที่ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ด้านการสงเคราะห์ช่วยเหลือชุมชน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี ด้านความความปลอดภัยที่ดี ด้านสาธารณสุข ด้านการประกอบสัมมาชีพ

๑.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการจิตอาสา การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อันจะก่อให้เกิดได้กระบวนการการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่เหมาะสมตามแนววิถีพุทธมีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัยรวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ สรุปกระบวนการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

๑.๗.๑ ต้องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๗.๒ ได้ผลการศึกษาศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

๑.๗.๓ ได้ผลการเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์

๑.๗.๔ ได้ผลการการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์สามารถนำไปใช้เป็นแบบเครื่องมือการศึกษาและเผยแพร่รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ให้กับองค์กรภาครัฐและเอกชนได้ศึกษาต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” คณะผู้วิจัยได้ศึกษาจากข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ โดยกำหนดประเด็นในการศึกษาและทำการทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาในพระพุทธศาสนา

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่เชิงสร้างสรรค์

๒.๖ ข้อมูลบริบทชุมชนตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

การดำเนินกิจกรรมทางสังคมที่ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายนั้นจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ปัจจุบันเรื่องเครือข่ายจึงได้รับความนิยมนและเป็นที่ยอมรับในการการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง เป็นต้น

๒.๑.๑ ความหมายของของเครือข่าย

การดำเนินกิจการใด ๆ ในปัจจุบันให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ เครือข่าย ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้การดำเนินกิจการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการนั้น ๆ จากการศึกษาเรื่องเครือข่าย ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของเครือข่ายไว้หลากหลาย ซึ่งพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงต่อกันทั้งบุคคลหรือกลุ่ม โดยมีความสัมพันธ์ที่บุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ มีต่อกัน^๑ หรือกลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูป หรือจัดระเบียบ โครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระกิจกรรมที่ทำในเครือข่าย^๒ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์และความ ต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน^๓ อีกทั้งเป็นการจัดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่สองหน่วยงานขึ้นไป ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชนหรือองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อร่วมมือร่วมใจกันดำเนินภารกิจของสาธารณะบางประการ โดยมีองค์กรภาครัฐเป็นแนวหลักของเครือข่าย^๔

กล่าวโดยสรุป เครือข่ายจึงหมายถึงบุคคล กลุ่มของบุคคล ที่มีความสัมพันธ์กันต่อกัน ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างในการดำเนินการบางอย่าง หรือการการจัดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่สองหน่วยงานขึ้นไป ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชนหรือองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อร่วมมือร่วมใจกันดำเนินภารกิจของสาธารณะบางประการ โดยมีองค์กรภาครัฐเป็นแนวหลักของเครือข่าย

๒.๑.๒ ลักษณะของเครือข่าย

ลักษณะที่สำคัญของเครือข่ายได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้หลายประการที่สามารถดำเนินกิจกรรมในการประสานรับกันอย่างน่าสนใจ ปัจจุบันหากองค์กรหรือหน่วยงานไหนมีการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องมีเครือข่ายที่หลากหลายเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ดังจะได้กล่าวลักษณะของเครือข่ายที่สำคัญดังนี้

ลักษณะของเครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างเครือข่ายทางความคิด ไม่ว่าจะพัฒนาไปถึงระดับใด องค์กรเครือข่ายมีลำดับชั้น องค์กรเครือข่ายมีการแบ่งงานกันทำ ความเข้มแข็ง

^๑ นฤมล นิราทร, การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๖.

^๒ ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์, การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยองค์กรเครือข่าย, วารสารพัฒนาชุมชน , ปีที่ ๓๘ ฉบับที่ ๙ (กันยายน), ๒๕๔๒, หน้า ๒๖-๓๐.

^๓ เสรี พงศพิศ, เครือข่าย, (กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๘.

^๔ วีระศักดิ์ เครือเทพ, เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐).

ขององค์กรการร่วมกันเป็นเครือข่ายจะนำไปสู่ความเข้มแข็ง โดยรวมของเครือข่าย องค์กรเครือข่าย กำหนดการบริหารจัดการกันเอง อาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะความสัมพันธ์ ศรัทธา และความไว้วางใจ ตลอดจนการสร้างกรอบทางความคิด^๕ นอกจากนี้ยังมีลักษณะร่วมกันเป็นกลุ่มองค์กรหรือบุคคลที่มาร่วมกัน เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม ดำรงอยู่ได้ยาวนาน สมาชิกมีความรู้สึกผูกพันกับโครงสร้าง มีฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกันและความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน^๖

สรุปได้ว่า ลักษณะของเครือข่ายมีลักษณะเป็นโครงสร้างเครือข่ายทางความคิด มีลำดับขั้น มีการแบ่งงานกันทำ ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็ง ขององค์กร อาศัยระยะเวลาในการสร้างความสัมพันธ์ ศรัทธา และความไว้วางใจ เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม ความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๒.๑.๓ องค์ประกอบสำคัญของการก่อเกิดเครือข่าย

เครือข่ายนั้นเป็นสิ่งสำคัญหากจะทำให้ดำเนินการประสบผลสำเร็จได้นั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ดังได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการก่อเกิดเครือข่ายไว้ดังนี้

องค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายนั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์คือการมีสมาชิก หรือหน่วยชีวิตเป็นเบื้องต้นในการขับเคลื่อนเครือข่าย มีการสร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคล ดำเนินการเชื่อมประสานเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกัน มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ทำหน้าที่ต่อกันและกระทำอย่างมีจิตสำนึก ร่วม เน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีระบบความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกลุ่มเครือข่ายอย่างชัดเจน^๗ นอกจากนี้ยังมี การรับรู้มุมมองร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วม

^๕ Aler, Cathrin and Hage, Jerald, *Organization Working Together*, California : Sage, 1993, p 238.

^๖ อ่างแล้ว, เสรี พงศพิศ, หน้า ๑๐.

^๗ พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, *เครือข่ายธรรมชาติความรู้และการจัดการ*, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือน, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘-๕๐.

ร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง มีกระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน และการพึ่งพิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน^๔

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการก่อเกิดของเครือข่ายนั้น ประกอบด้วยการมีสมาชิก การมีปฏิสัมพันธ์กัน การประสานงานร่วมกัน มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ทำหน้าที่ต่อกันและกระทำอย่างมีจิตสำนึกร่วม เน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน

๒.๑.๔ กระบวนการสร้างเครือข่าย

สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน^๕ ได้ให้ความหมาย การสร้างเครือข่ายไว้ว่า การสร้างเครือข่าย คือ การทำให้มีการติดต่อ และการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

การดำเนินกิจกรรมทางสังคมที่ประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายนั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งต้องอาศัยเครือข่ายในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ปัจจุบันเรื่องเครือข่ายจึงได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับในการการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง เป็นต้น ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

๑) หน่วยชีวิตหรือสมาชิก หน่วยชีวิตและสมาชิกเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของ ความเป็นเครือข่ายที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันตามหลักของธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัยและสร้างกระบวนการที่สืบเนื่อง เพื่อรักษาความเป็นไปของชีวิต ดังนั้น หน่วยชีวิต หรือสมาชิกในองค์กรนั้น จะเป็นองค์ประกอบหลักที่จะก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย

๒) จุดมุ่งหมายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งเพราะหากว่าบุคคล กลุ่ม องค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมาย ร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่าเป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมี ความหมายถึง

^๔ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ชัดเชสมิเดีย, ๒๕๔๓), หน้า ๖๓.

^๕ สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน, “ทำได้ หายจน” เรื่องราวการต่อสู้ชีวิตกับรวมอาชีพครัวเรือน กข.คจ.ตีเด่น, (กรุงเทพฯ ฯ : ผู้แต่ง, ๒๕๕๔), หน้า ๔.

“การรวมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ และกระบวนการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายนั้น

๓) การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึกการที่แต่ละหน่วยชีวิตหรือการที่แต่ละบุคคลมารวมกันสิ่งที่ยึดโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกันและกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่มาจากส่วนลึกภายในจิตใจของตนแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น

๔) การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน โดยองค์ประกอบของความเป็นเครือข่าย สิ่งหนึ่งที่ขาดมิได้ คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนความรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันมากขึ้น นอกจากนี้ในระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นแนวคิดกระบวนการ และวิธีการของการจัดการเครือข่าย

๕) ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยกันแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่ายคือข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบ ความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่าย เกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน^{๑๐}

การสร้างเครือข่าย คือ การทำให้มีการติดต่อ และการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคับค้ำสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย^{๑๑} ซึ่งการเสริมสร้างเครือข่ายที่ประสบผลสำเร็จมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

๑. ขั้นตอนแรกถึงความจำเป็นในการจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัดการ ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายรวมทั้งพิจารณาองค์กรต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมเข้าเป็นเครือข่ายทำงาน

^{๑๐} อ่างแล้ว, พระมหาสุทนต์ อากาศโร, เครือข่ายธรรมชาติความรู้และการจัดการ, หน้า ๑๘-๕๐.

^{๑๑} สำนักบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน. “ทำได้ หายจน” เรื่องราวการต่อสู้ชีวิตกับบรมมาชีพครัวเรือน กข.คจ.ดีเด่น. กรุงเทพฯ ฯ : มปก. ๒๕๕๔, มปน.

๒. ขั้นติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรมีความต้องการเหมือนกันและต้องการกระทำกิจกรรมตอบสนองความต้องการที่เหมือน ๆ กัน

๓. ขั้นตอนการสร้างพันธมิตรร่วมกันเป็นขั้นตอนการสร้างความผูกพันซึ่งหมายถึงการตกลงในความสัมพันธ์ต่อกันในขั้นตอนนี้องค์กรเข้าสู่การทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการไปเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกัน

๔. ขั้นตอนพัฒนาความสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนที่เครือข่ายปรากฏเป็นรูปธรรม เริ่มตกลงกันในเรื่องการบริหารจัดการ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ

๕. ขั้นตอนการทำกิจกรรมร่วมกันในเมื่อเครือข่ายรู้สึกว่าคุณได้ประโยชน์จากการเป็นเครือข่าย ความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อาจนำไปสู่การขยายตัว ขยายกิจกรรม หรืออาจเกิดการลงทุนเพื่อดำเนินการจัดตั้งองค์กรใหม่ร่วมกัน^{๑๒}

นอกจากนี้ นฤมล นิราทร^{๑๓} ยังได้กล่าวว่า ในการที่จะสร้างเครือข่าย จำเป็นต้องมีเทคนิคและวิธีการในการสร้างเครือข่ายด้วยการหาเหตุผลสนับสนุน การที่บุคคล องค์กร มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพราะมีความสนใจร่วมกัน ยังไม่สามารถที่จะเรียกว่าเครือข่ายได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นจึงได้จำแนกกระบวนการสร้างเครือข่ายออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นตระหนักถึงความจำเป็นในการจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานหรือฝ่ายจัดการ ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายรวมทั้งพิจารณาองค์กรต่าง ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมเข้าเป็นเครือข่ายทำงาน

๒. ขั้นติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรมีความต้องการเหมือนกันและต้องการกระทำกิจกรรมตอบสนองความต้องการที่เหมือน ๆ กัน

๓. ขั้นตอนการสร้างพันธมิตรร่วมกันเป็นขั้นตอนการสร้างความผูกพันซึ่งหมายถึงการตกลงในความสัมพันธ์ต่อกันในขั้นตอนนี้องค์กรเข้าสู่การทำงานร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือการไปเสาะแสวงหาความรู้ร่วมกัน

๔. ขั้นตอนพัฒนาความสัมพันธ์เป็นขั้นตอนที่เครือข่ายปรากฏเป็นรูปธรรม เริ่มตกลงกันในเรื่องการบริหารจัดการ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ

^{๑๒} นฤมล นิราทร. การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๔๓, มปน.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

๕. ขั้นตอนการทำกิจกรรมร่วมกันในเมื่อเครือข่ายรู้สึกว่าคุณได้รับประโยชน์จากการเป็นเครือข่าย ความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อาจนำไปสู่การขยายตัว ขยายกิจกรรม หรืออาจจะเกิดการลงทุนเพื่อดำเนินการจัดตั้งองค์กรใหม่ร่วมกัน

สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การขับเคลื่อนองค์กรหรือกิจกรรมนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนการตระหนัก ขั้นตอนการติดต่อกับองค์กร ขั้นตอนการสร้างข้อตกลงร่วมกัน ขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน ตลอดจนขั้นตอนการร่วมกิจกรรมร่วมกันจนนำไปสู่ประสบผลสำเร็จ

๒.๑.๕ รูปแบบเครือข่าย

การเกิดขึ้นหรือการรวมตัวเป็นเครือข่าย สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ^{๑๔} ได้อธิบายรูปแบบของเครือข่ายที่พอสรุปได้ว่า

๑.๑ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ การเกิดเครือข่ายที่เป็นสายใยของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในอดีตนั้น เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งความสัมพันธ์นี้อาจเนื่องมาจากมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกัน หรือมีความเชื่อถืออย่างเดียวกัน เป็นครูเป็นศิษย์กัน หรือเคยแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างกัน

๑.๒ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง การเกิดขึ้นของเครือข่าย อาจเกิดขึ้นจากการขาดความพร้อมและความต้องการของผู้นำและเครือข่าย ในบางกรณีก็เกิดจากการต่อรองขององค์กรภายนอกที่เข้าไปจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้เกิดเครือข่าย

อรทัย อาจอ่ำ และสมศักดิ์ นัคลาจารย์^{๑๕} ได้จัดแบ่งรูปแบบของเครือข่ายไว้ ๒ รูปแบบ คือ

๑. เครือข่ายแบบที่ไม่เป็นทางการ เป็นเครือข่ายที่สร้างผ่านตัวผู้นำโดยการเชิญชวนให้คนที่รู้จัก คนใกล้ชิด ให้เข้ามาร่วมกิจกรรมหรือดำเนินงานต่าง ๆ และขยายต่อไปในละแวกที่อยู่อาศัย เป็นการสร้างรูปแบบเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ หรือใช้ช่องทางแบบไม่เป็นทางการ

๒. เครือข่ายแบบเป็นทางการ เป็นการเลือกองค์กรหรือหน่วยงานที่มีคุณภาพสูง มีบุคคลหรือสมาชิกอยู่ในองค์กรหรือหน่วยงานเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเป็นสถาบันหน่วยงานที่มีองค์กรหรือหน่วยงานที่มีความสามารถเผยแพร่แนวคิดของโครงการสู่บุคคลที่ต่างวัย ต่างอาชีพ ต่างสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

^{๑๔} สัมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน, (กรุงเทพฯ ฯ เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๗๘-๘๑.

^{๑๕} อรทัย อาจอ่ำ และสมศักดิ์ นัคลาจารย์ รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง เครือข่ายอาสาสมัครเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมเอตส์, มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, ๒๕๔๐, หน้า ๕๓.

สรุปได้ว่า รูปแบบเครือข่ายการเกิดขึ้นของเครือข่ายนั้นมีหลายประการได้แก่ เกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือแบบที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมหรือการดำเนินงานโดยใช้ช่องทางที่ไม่เป็นทางการ และเกิดขึ้นโดยการจัดตั้งหรือแบบเป็นทางการซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นองค์กรหรือหน่วยงาน สถาบันที่มีคุณภาพสูง หรือมีบุคลากรจำนวนมากที่หลากหลายมาร่วมกันกันดำเนินงานจนทำให้บรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา

การศึกษาเรื่องจิตอาสาได้มีการใช้กันมานานในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในซีกโขนตะวันตกจะเน้นเรื่องจิตอาสา ถือว่าเป็นการช่วยเหลือเพื่อนร่วมโลกเดียวกันโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ส่วนในประเทศไทยเพิ่งได้ให้ความสนใจเรื่องจิตอาสาเมื่อช่วงหลังพุทธศักราช ๒๕๐๐ คือ ช่วงเริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเรื่องจิตอาสาในประเทศไทยก็ได้รับการยอมรับกันมากขึ้นอย่างแพร่หลาย ดังนั้น เรื่องจิตอาสาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและมนุษย์ทุกคนควรตระหนักและมีจิตอาสาในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกเดียวกันในยามทุกข์ภัย ทุกข์ใจ

๒.๒.๑ ความหมายของจิตอาสา

คำว่า จิตอาสา ได้มีนักวิชาการได้อธิบายความหมายเอาไว้หลายแง่มุมที่น่าสนใจ ดังนี้

โกศล มีความดี กล่าวว่า จิตอาสา คือ การกระทำที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ ต่อสาธารณะสมบัติ ด้วยการเอาใจใส่ดูแลเป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยพิจารณาจากการที่บุคคลหลีกเลี่ยงการใช้หรือกระทำให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวม มุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวม เช่น การทำตามหน้าที่ที่กำหนด การดูแลความสงบเรียบร้อย การรักษาสาธารณะสมบัติ รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น มีส่วนร่วมในการหาแนวทางป้องกันแก้ไข และติดตามประเมินผล รวมถึงการรับอาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม เคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้ของส่วนรวม ไม่ปิดกั้นในการใช้ของบุคคลอื่น มีการแบ่งปันหรือการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้ของส่วนรวม ไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง^{๑๖}

^{๑๖} โกศล มีความดี, ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ, *ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗), หน้า ๔๔.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่าจิตอาสา หมายถึง ความคิดเห็นที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่น หรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความจริง^{๑๗}

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กล่าวว่า จิตอาสา คือ การรู้จักเอาใจใส่เป็น จุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบอบ วัฒนธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุล ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ^{๑๘}

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายคำว่า จิตอาสา หมายถึง ภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย^{๑๙}

ศูนย์คุณธรรม ให้ความหมาย จิตอาสาว่า หมายถึง จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย สติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี อันเกิดจากพื้นฐานความคิด ๔ ประการ ได้แก่

- (๑) เป็นการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมมิใช่เพื่อส่วนตัว
- (๒) เป็นการกระทำที่เป็นไปโดยความสมัครใจ
- (๓) เป็นการกระทำที่ไม่มุ่งหวังผลตอบแทนในรูปสินจ้างรางวัล
- (๔) เป็นการอุทิศกำลังกาย กำลังใจให้ส่วนรวม ไม่ใช่อุทิศกำลังทรัพย์แต่เพียงอย่างเดียว^{๒๐}

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ ได้ให้ความหมายของจิตอาสา คือ ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสา

^{๑๗} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **จอมปราชญ์นักการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ชัคเซสมิเดีย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗.

^{๑๘} สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, **วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤติเพื่อฟื้นฟูชาติ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๔.

^{๑๙} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์เพรส, ๒๕๔๒), หน้า ๓๑๒.

^{๒๐} ศูนย์คุณธรรม, **ร่วมแรงแข็งขัน ร่วมกันทำดี สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลน โมทีฟ จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๔๑.

ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละเงิน สิ่งของเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน^{๒๑}

แต่อย่างไรก็ตามยังมีคำอื่นที่มีความหมายเช่นเดียวกับจิตอาสาคือ คำว่าจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

พระไพศาล วิสาโล ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะว่า หมายถึง ความสำนึกใฝ่ใจ และพร้อมจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมถึงความเคารพและห่วงใยในสมบัติส่วนรวม ทั้งนี้ โดยตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งตนเองและส่วนรวม ในจิตสำนึกดังกล่าวมิใช่ครอบครัว ญาติมิตร คนรอบข้าง หรือชุมชนละแวกบ้านตนเองเท่านั้น หากคลุมไปถึงคนอื่นอีกมากมายซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป แม้ตนจะไม่รู้จักและไม่เคยเห็นก็ตาม แต่ก็รู้ดีว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัด^{๒๒}

หฤทัย อัจจุรงค์ กล่าวว่า เป็นความตระหนักของบุคคล ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการเข้าไปแก้วิกฤติการณ์โดยรับรู้ถึงสิทธิควบคู่ไปกับหน้าที่และความรับผิดชอบ สำนึกถึงพลังของตนว่าสามารถร่วมแก้ไขปัญหานั้นได้ และลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาาร่วมกันกับคนในสังคม^{๒๓}

ไชยา ยิ้มวิไล จิตสำนึกสาธารณะ คือ ความเป็นสาธารณะที่สื่อนัยถึงความรู้ ความนึกคิด สติปัญญา และความรับผิดชอบต่อประชาชน ที่มีต่อสังคม การเคารพกฎหมาย กฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคมโดยรวมและหน่วยงานองค์กรที่ตนเองเป็นสมาชิกสังกัดอยู่ โดยพยายามยึดมั่นต่อกฎหมายและกฎหมายอย่างเคร่งครัด พยายามหลีกเลี่ยงการละเมิดให้น้อยที่สุดด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม^{๒๔}

กล่าวโดยสรุป คำว่าจิตอาสา หมายถึง จิตสำนึก ใฝ่ใจ ความมุ่งมั่นในการทำคุณงามความดี และคุณประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ จากผู้อื่น ซึ่งเป็นการกระทำด้วยความเต็มใจ มีเมตตา กรุณา และปรารถนาดีต่อผู้อื่นเพื่อมุ่งแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

^{๒๑} ฐณิชากร ศรีบริบูรณ์, การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันวิทยบริการ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒.

^{๒๒} พระไพศาล วิสาโล, วิถีสังคมไทย ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน, (กรุงเทพฯ: มติชน: สำนักพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔.

^{๒๓} หฤทัย อัจจุรงค์, ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลภาวะผู้นำรูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล, ๒๕๔๔ หน้า ๓๗.

^{๒๔} ไชยา ยิ้มวิไล, สำนึกสาธารณะ, มติชนสุดสัปดาห์, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๑๓๙๓, (๒๕๕๐) : ๑๕.

๒.๒.๒ ความสำคัญของจิตอาสา

จิตอาสา เป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึก ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม และส่งผลออกสู่การกระทำภายนอก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนรวมในสังคม เช่น

(๑) ปัญหายาเสพติด ซึ่งเกิดจากความเห็นแก่ตัวของผู้ชาย ไม่นึกถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไปกับสังคม

(๒) ปัญหามลพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากความไม่รับผิดชอบต่อ ขาดจิตสำนึก เช่น การทิ้งขยะลงคลอง การทิ้งขยะตามทางเท้า การปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงานโดยไม่ผ่านการบำบัด เป็นต้น

จิตอาสาเป็นสิ่งสำคัญในสังคม เยาวชนจึงต้องให้ความสำคัญ และตระหนักเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง เพราะจะเป็นพื้นฐานให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง เพราะจะเป็นพื้นฐานให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนี้

- (๑) ตั้งใจศึกษาหาความรู้
- (๒) มีความรับผิดชอบต่อ สามารถพึ่งตนเอง
- (๓) มีความประหยัด รู้จักพอดี
- (๔) ประพฤติตัวเหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย
- (๕) ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
- (๖) มีความรับผิดชอบต่อ ตรงต่อเวลา สามารถพึ่งตนเองได้

ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการช่วยเหลือสังคม ไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อนได้รับความเสียหาย เช่น (๑) มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เชื่อฟัง พ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้าน ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ (๒) มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครู อาจารย์ เช่น ตั้งใจเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู อาจารย์ ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน (๓) มีความรับผิดชอบต่อเพื่อน หรือบุคคลอื่น เช่น ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ เคารพสิทธิผู้อื่น และ (๔) มีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองดี เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคมกฎหมาย รักษาสมบัติของส่วนรวม เป็นต้น^{๒๕} การที่คนเรามาอยู่รวมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกัน คนในสังคมซึ่งมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป ถ้าคนในสังคมขาดจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งนอกจากจะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กรแล้ว การขาดจิตสำนึกสาธารณะยังมีผลกระทบต่อชุมชนระดับประเทศ และระดับโลก ดังนี้

ผลกระทบต่อบุคคล ทำให้เกิดปัญหา คือ

- (๑) สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง

^{๒๕} เวชพล อ่อนละมัย, ชีวิตและวัฒนธรรมไทย : จิตสาธารณะ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.kasetyaso.ac.th/thai%๒๐culture/๐๙.pdf> [๒๐ ก.ค. ๒๕๕๔].

(๒) สร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น

ผลกระทบระดับครอบครัว ทำให้เกิดปัญหา คือ

(๑) ความสามัคคีในครอบครัวลดน้อยลง

(๒) การแก่งแย่ง ทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว

ผลกระทบระดับองค์กร ทำให้เกิดปัญหา คือ

(๑) การแบ่งพรรคแบ่งพวกภายในองค์กร

(๒) ความเห็นแก่ตัว แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น

(๓) การเบียดเบียนสมบัติขององค์กรเป็นสมบัติส่วนตัว

(๔) องค์กรไม่ก้าวหน้า ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง^{๒๖}

นอกจากนั้นในระดับองค์กร วิรุณ ตั้งเจริญ กล่าวว่า การเป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติหลายประการ คุณสมบัติที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีจิตสำนึกสาธารณะผู้บริหารควรเป็นผู้ที่เสียสละเพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เอาสังคมเป็นตัวตั้ง เสียสละทั้งกำลังกายกำลังใจ กำลัง ศรัทธาหรือแม้แต่การเสียสละในเชิงวัตถุระดับหนึ่ง ถ้าผู้บริหารขาดจิตสำนึกสาธารณะจนกลายเป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว จะเกิดการเอาเปรียบองค์กร เห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่ม และพวกพ้อง องค์กรคงมีปัญหาคือตามมา คือ

ในระดับชุมชน ทำให้เกิดปัญหา คือ

(๑) ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชน มีสภาพเช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนา และยิ่งนานไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง

(๒) อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง

(๓) ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสาพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์กลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

ในระดับชาติ ถ้าบุคคลในชาติขาดจิตสำนึกสาธารณะจะทำให้เกิด

(๑) วิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้ง และแก้ปัญหาไม่ได้ เกิดการเบียดเบียนทำลายทรัพยากรและสมบัติที่เป็นของส่วนรวม

(๒) ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลัง เนื่องจากขาดพลังของคนในสังคม เมื่อผู้นำประเทศนำมาตราการใดออกมาใช้ ก็จะไม่ได้ผลเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน

^{๒๖} ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร, สำนักไทยที่พึงปรารถนา, กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, ๒๕๔๓), หน้า ๒๒-๒๙.

(๓) เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน เห็นแก่ประโยชน์กลุ่มของตนและพวกพ้อง เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน

ในระดับโลก ถ้าบุคคลชาติจิตสำนึก จะทำให้เกิดการเอาเปรียบระหว่างประเทศทำให้เกิดปัญหาในระดับต่าง ๆ ดังนี้

(๑) เกิดการสะสมอาวุธกันระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน กลัวประเทศอื่นจะโจมตี จึงต้องมีอาวุธที่รุนแรง มีอานุภาพในการทำลายสูงไว้ในครอบครอง เพื่อข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางการสงคราม ในการตัดสินปัญหา

(๒) เกิดการกลั่นแกล้ง แก่งแย่งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ พยายามทุกวิถีทาง เพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้า ทำให้ประเทศด้อยกว่าขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน

(๓) เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์ หรือต่างท้องถิ่นมองชนชาติอื่น ๆ เผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมากกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเอง ถูกดูถูกหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น^{๒๗}

๒.๒.๓ ลักษณะพฤติกรรมจิตอาสา

พฤติกรรมจิตอาสา หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงลักษณะพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ ได้แก่ พฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่น พฤติกรรมการเสียสละเพื่อสังคม พฤติกรรมมุ่งมั่นพัฒนาสังคม แสดงออกถึงลักษณะพฤติกรรมความรับผิดชอบ และพฤติกรรมมีระเบียบวินัย พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ แสดงออกถึงลักษณะพฤติกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และพฤติกรรมดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ โดยแต่ละพฤติกรรมมีลักษณะ ดังนี้^{๒๘}

(๑) การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง การแสดงลักษณะโดยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกต้องการช่วยเหลือ หรือทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้รับความสุขได้แก่ การอำนวยความสะดวก แบ่งปันสิ่งของ ให้คำแนะนำและชักจูงไปในทางที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น หรือการให้กำลังใจ ปลอบใจ เป็นการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทน

^{๒๗} วิรุณ ตั้งเจริญ, มศว พลวัต, จดหมายข่าวธรรมมาภิบาลมหาวิทยาลัย, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๕๗) : ๒-๓.

^{๒๘} นันทรัตน์ ปรีวีติธรรม, การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนที่รับทุนการศึกษาสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓, หน้า ๓๓-๓๔,

(๒) การเสียสละเพื่อสังคม หมายถึง การแสดงลักษณะถึงความมีน้ำใจ การสละเวลา เงิน สิ่งของ แรงกายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น การการทำงานด้วยความเต็มใจไม่มีใครบังคับ และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่สังคม เป็น

(๓) มุ่งมั่นพัฒนาสังคม ในที่นี้หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความตั้งใจในการที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อสังคม ประกอบด้วยพฤติกรรมที่แสดงลักษณะ ดังนี้

- ความรับผิดชอบต่อสังคม คือ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน กล้าเสนอความคิดเห็นในทางที่สร้างสรรค์สังคม ได้แก่ การตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ โดยไม่ละทิ้งหรือหลีกเลี่ยงการทำงาน มีความเพียรพยายาม ช่วยเหลือผู้อื่น สนใจปัญหาของสังคมและเสนอความคิดเห็นในการแก้ไข ปัญหา

- มีระเบียบวินัย คือ ประพฤติโดยไม่ขัดกับกฎข้อบังคับของสังคมทั่วไป ไม่ประพฤติก้าวร้าวหรือล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น การกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องและใช้เหตุผล มีความเป็นผู้นำ โดยมีความสามารถในการชักจูง แก้ไขปัญหา และดำเนินกิจกรรมได้ตามเป้าหมาย

(๔) จิตสำนึกสาธารณะ ในที่นี้หมายถึง พฤติกรรมที่มีผลจากการตระหนักถึงคุณค่าในการใช้สิ่งของที่เป็นของส่วนรวมร่วมกัน และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่

- การบำเพ็ญประโยชน์ คือ การประพฤติดนที่ทำความดีก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคม การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคมหรือชุมชน

- การดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความเสียหายต่อของส่วนรวม ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ และการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยไม่ยึดครองของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมในการดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ

๒.๒.๔ องค์ประกอบของการมีจิตอาสา

๑) องค์ประกอบจิตอาสา

ลักษณะของบุคคลที่มีจิตอาสาสูง ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

(๑) P = Positive Thinking and Participation หมายถึง (๑) การมีความคิดเชิงบวก และการมีส่วนร่วมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ตลอดจนการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล เป็นธรรมชาติ เช่น การช่วยเหลือคนและสัตว์ และ (๒) การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านพลังงาน และด้านอื่น ๆ

(๒) U = Useful, Unselfish and Understand หมายถึง (๑) ความเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อสาธารณะ และต่อสังคม การไม่นิ่งดูตาย (useful) (๒) ความไม่เห็นแก่ตัว (เห็นแก่ส่วนร่วม) ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่เอาเปรียบผู้อื่น การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การให้ทาน (unselfish) และ (๓) ความเข้าใจผู้อื่นและไม่ซ้ำเติมผู้อื่น (understand)

(๓) B = Broad Mind หมายถึง ความมีใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับฟังข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากที่เคยรู้มา รวมถึงแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ

(๔) = Love หมายถึง (๑) มีความรักในมนุษยชาติตามหลักพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา (ความรัก ความปรารถนาดีให้ผู้อื่นมีความสุข) กรุณา (ความสงสาร เห็นใจปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์) มุทิตา (ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข) และอุเบกขา (วางเฉยไม่ลำเอียง) และ (๒) มีสังคหัตถ์ ๔ คือ ทาน (การให้ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ปิยวาจา (กล่าวด้วยวาจาสุภาพอ่อนหวาน) อัตถจริยา (ประพฤติดีเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น) และสมานัตตตา(ทำตัวเสมอต้น เสมอปลาย)

(๕) I = In trend หมายถึง ความเข้าใจและไม่ตามกระแสโดยปราศจากเหตุผลและการช่วยเตือนสติให้สังคม

(๖) C - Communication หมายถึง มีการสื่อสารที่ดี คิดดี คิดทางบวก (มโนกรรม) มีการขอบคุณ แสดงความยินดี ให้กำลังใจ และชื่นชมผู้ที่มีจิตอาสา (วจีกรรม) และเล่าการทำประโยชน์แก่ผู้อื่น แก่สังคม และแก่สาธารณะโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใด ๆ^{๒๙}

นอกจากนี้ สมพงษ์ สิงหะพล ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่า มีอยู่ ๓ ด้านหลัก ๆ คือ

(๑) จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้การศึกษาไทยมุ่งมันปลูกฝังมานาน เกิดบ้าง ไม่เกิดบ้างไปตามสภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝังและมีมานานตามสภาพสังคมไทย

(๒) จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่ง สังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความ

^{๒๙} มหาวิทยาลัยนเรศวร, ทักษะชีวิต : จิตสาธารณะ, อ่างใน นวลละออ แสงสุข, จิตสำนึกสาธารณะในเยาวชน : การณศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง, รายงานการวิจัย (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒), หน้า ๔๐-๔๑.

เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่คนไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้ว สร้างได้ไม่ยากนัก

(๓) จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน เป็นจิตสำนึกที่คนไทยยังไม่ค่อยมี และขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย สมควรที่จะรีบพัฒนาขึ้นโดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จัดสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น^{๓๐}

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของการมีจิตอาสา นั้นจะต้องประกอบไปด้วย การมีจิตสำนึกกับตนเอง กับผู้อื่น และกับสังคม อีกทั้งเป็นผู้ที่มีใจรัก ขอให้ ใ้เป็น และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม

๒.๒.๕ ปัจจัยก่อให้เกิดจิตอาสา

เหตุท้ย อาจปรุ อธิบายว่า จิตอาสาเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้างและต้องมีการกระทำอย่างสม่ำเสมอเป็นกิจวัตร จากการอภิปรายกลุ่มย่อยในการสัมมนาเกี่ยวกับสำนึกของพลเมือง ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้สรุปปัจจัยที่เป็นรูปธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาจิตวิญญาณสาธารณะ คือ

(๑) การสร้างองค์กร ผู้นำ สื่อ วัฒนธรรมใหม่ การสร้างประโยชน์ร่วมกัน
(๒) การทำให้เกิดกลุ่ม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการเข้าร่วมกับกลุ่ม มีกิจกรรมสาธารณะและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

(๓) มีทุนประชาคม ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากร
(๔) การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา
(๕) การสร้างเครือข่ายทุกเพศ ทุกวัย
(๖) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างโดยเริ่มจากตนเอง ให้มีระบบคิดที่ยอมรับความ
คิดเห็นผู้อื่น

(๗) การสร้างกฎระเบียบร่วมกัน สร้างความตระหนัก มีการปลูกฝังตั้งแต่เด็กสร้างให้เกิดวัฒนธรรมใหม่

(๘) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ฐานะพลเมืองไทยการสร้างจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของร่วมกัน การมีสิทธิทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวม

^{๓๐} สมพงษ์ สิงหะพล, "ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่", สยามจารย์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒๗ (มิถุนายน-ตุลาคม ๒๕๕๒) : ๑๕-๑๖.

(๙) การมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ มีการเปิดโอกาสให้แสดงออก มีประเด็นที่จะเคลื่อนไหวร่วมกัน มีการเสียสละทุ่มเทและการกระทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ติดรูปแบบ มีการสร้างเครือข่ายและมีมาตรการหรือกฎหมายบังคับ

(๑๐) ทูตทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ จริยธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเอื้ออาทรต่อกัน โดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวโดยการให้การศึกษา และสื่อจะมีส่วนร่วมสร้างให้เกิดความคิดหลากหลาย ที่ชี้ให้เห็นคุณโทษต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมมีชุมชนแห่งการเรียนรู้

(๑๑) การมีผู้นำหรือบุคคลสาธารณะที่เป็นแบบอย่าง มีจิตสำนึกต่อสังคมมีคุณธรรมและสามารถสร้างระบบผู้นำร่วมได้^{๓๑}

มัลลิกา มติโก ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า จิตอาสาเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วจะต้องกระทำซ้ำเสมอเพื่อป้องกันการเลือนหายหรือเปลี่ยนแปลงให้จิตสำนึกมีความคงทน โดยต้องได้รับการเสริมแรงจากสถาบัน หรือทางสังคมจิตสำนึกจำนวนหนึ่งยังคงอยู่ในตัวเรา เนื่องจากได้รับการปลูกฝังขัดเกลามาตั้งแต่เยาว์วัย โดยการปลูกฝังของสถาบันครอบครัว ชุมชนโรงเรียน และสังคมโดยรวม^{๓๒}

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร ได้กล่าวสรุปว่า จิตอาสาหรือจิตสำนึกทางสังคม อยู่ภายใต้อิทธิพลสิ่งแวดล้อมทั้งปัจจัยภายนอกและภายใน ดังนี้^{๓๓}

(๑) ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคม เป็นภาวะที่ลึกซึ้งกว่าภาวะทางกายภาพเพียงประการเดียว เป็นภาวะที่ได้อบรมกล่อมเกลาและสะสมอยู่ในส่วนของการรับรู้ที่ละเอียดละน้อย ทำให้เกิดจิตสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลาย ภาวะแวดล้อมทางสังคมนี้เริ่มตั้งแต่ พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนครู สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนระดับองค์กร วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎหมาย ศาสนา รวมทั้งภาวะแวดล้อมด้านการสื่อสารมวลชน และส่วนที่กำกับสำนึกของบุคคล คือ การได้สัมผัสจากการใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดสำนึก อาทิ การไปโรงเรียนไปทำงาน ดูละคร ฟังผู้คนสนทนา รับรู้เหตุบ้านการเมือง

(๒) ปัจจัยภายใน หรือสำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายใน หมายถึง การวิเคราะห์ของแต่ละบุคคล ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติโดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการ

^{๓๑} อ่างแล้ว, หฤทัย อาจปรุ, ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล, หน้า ๔๗.

^{๓๒} มัลลิกา มติโก, จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล (กรุงเทพมหานคร : เจริญดีการพิมพ์, ๒๕๔๑) หน้า ๒๘-๒๙.

^{๓๓} อ่างแล้ว, ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร, สำนึกไทยที่พึงปรารถนา, หน้า ๑๓.

รับรู้ จากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิด แล้วนำมาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใด ก็จะมีการฝึกฝนและสร้างสำนึกเหล่านั้น การเกิดจิตสำนึก ไม่สามารถแยกแยะและสรุปได้ว่าเกิดจากปัจจัยภายนอกหรือภายในเพียงอย่างเดียว เพราะทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจิตสำนึกที่มาจากภายนอกเป็นสิ่งที่เข้ามาโดยธรรมชาติ กระทบต่อความรู้สึกของบุคคลแล้วกลายเป็นจิตสำนึกโดยธรรมชาติ และมักไม่รู้ตัว แต่จิตสำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายใน เป็นความตั้งใจเลือกสรรให้บุคคลระลึกถึงตนเองเป็นอย่างดี เป็นสำนึกที่สร้างขึ้นเอง ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีความต่อเนื่องกัน การพัฒนาจิตสำนึกต้องกระทำควบคู่กันไป ทั้งปัจจัยภายในและภายนอก จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีการกล่าวถึงจิตสำนึกสาธารณะโดยภาพรวมของพลเมือง ในด้านการทำสังคมให้เข้มแข็ง เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ ส่วนใหญ่มีการนำไปใช้ในสังคมชนบท แต่การมีจิตสำนึกไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อชนบทเท่านั้น แต่มีความสำคัญต่อทุกสังคม นอกจากสามารถนำแนวคิดทฤษฎีเชิงสังคมศาสตร์มาอธิบายการมีจิตสำนึกสาธารณะแล้ว สามารถอธิบายได้ในเชิงคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลได้อีกทางหนึ่ง

๒.๒.๖ ลักษณะของบุคคลผู้มีจิตอาสา

เดวิด ไรส์แมน (David Riesman) ได้จำแนกจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลไว้เป็น ๓ แบบ คือ (๑) จิตสำนึกแบบประเพณีนิยม หมายถึงจิตสำนึกที่ยึดถือเอาขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นเครือญาติ ความอาวุโส เป็นเครื่องชี้นำวิถีปฏิบัติ จิตสำนึกแบบนี้มีอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะในสังคมชนบทของไทย (๒) จิตสำนึกแบบหลักการนำเป็นจิตสำนึกที่ยึดถือหลักปฏิบัติงานให้บรรลุจุดหมายปลายทาง โดยละทิ้งความอาวุโสและชนบประเพณี ที่เห็นว่าเป็นเครื่องกีดขวางการบรรลุเป้าหมายของชีวิต และ (๓) จิตสำนึกแบบผู้อื่นนำเป็นจิตสำนึกแบบพึ่งพิงโดยบุคคลจะต้องประพฤติปฏิบัติตามกลุ่มหรือตามผู้นำของกลุ่มด้วยมุ่งหวัง จะให้ตนเองได้รับการยอมรับจากกลุ่ม จิตสำนึกสาธารณะของบุคคลมีพื้นฐานมาจากอัตมโนทัศน์ (Self-concept) ซึ่งหมายถึง การมองเห็นคุณค่าในตนเองประกอบกับความเชื่อ (Belief) ค่านิยม (Values) และเจตคติ (Attitude) ซึ่งมีความหมายรวมกันว่า คือ ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เกิดเป็นปรากฏการณ์ที่บุคคลแสดงออกในลักษณะของอารมณ์ความรู้สึก (Affective) สติปัญญา (Cognitive) และพฤติกรรม (Behavior) ซึ่งมีทั้งผลดี และผลเสียต่อตนเองและสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่^{๓๔}

นอกจากนี้ ไชยา ยัมวิไล กล่าวถึงผู้ที่มีจิตสำนึกสาธารณะนั้นจะมีความรับผิดชอบ ต่อสังคมเคารพกฎหมาย กฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคมโดยรวมและหน่วยงานองค์กรที่

^{๓๔} “ณรงค์ อุยหนอง, รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสำนึกสาธารณะของชุมชน ศึกษากรณีการจัดการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน, (กรุงเทพมหานคร : โครงการวิจัยการศึกษากับชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓.

ตนเองเป็นสมาชิกสังกัดอยู่ โดยพยายามยึดมั่นต่อกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างเคร่งครัด พยายามหลีกเลี่ยงการละเมิดให้น้อยที่สุด ด้วยการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม บุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะสูงนั้น แม้แต่การทิ้งเศษขยะหรือขับรถผิดกฎจราจรยังไม่กล้าที่จะกระทำเพราะรู้สึกอายแก่ใจ นอกเหนือจากนั้นเมื่อประสบพบเจออะไรที่ ผิดปกติ ผิดระเบียบ ผิดกฎหมายก็จะแจ้งความทันที ส่วนบุคคลที่ไร้จิตสำนึกสาธารณะจะมีวิถีชีวิตดำรงชีพไปวัน ๆ มั่งง่าย สะเพร่าเอาตัวรอด โดยไม่ได้คิดถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้คน^{๓๕}

ยุทธนา วรณปิติกุล ก็ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตอาสาว่าต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้^{๓๖}

(๑) การทุ่มเทแล ทิศตน สิทธิของพลเมืองจะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่บุคคลอื่น เพื่อพัฒนาสังคมด้วย อาทิ ถ้าต้องการให้ผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อความต้องการและประโยชน์ของประชาชน ประชาชนก็ต้องให้ความใส่ใจและติดตาม ไม่เพียงทำการหย่อนบัตรเลือกตั้งเท่านั้น ต้องเสียสละเวลาให้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่าง ๆ

(๒) เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยม ส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือคบเฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกัน ไม่สนใจการเมือง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของสังคมเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เกิดข้อขัดแย้งการยุติข้อขัดแย้งโดยการฟังเสียงข้างมาก ไม่นำไปสู่ประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้น ผู้มีจิตอาสาต้องเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ มีความอดทน ตระหนักว่าการมีส่วนร่วมไม่ทำให้อะไรที่ต้องการเสมอไป ต้องเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้งโดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเด็นปัญหา การใช้เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจต้องมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุด เพื่อหาข้อยุติ (Dialogue and Debates) สร้างการเข้าร่วมรับรู้ ตัดสินใจและฉันทกกำลัง (Political Dialogue) เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

(๓) คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม คนในสังคมต้องคิดถึงการเมืองในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเพื่อคุณธรรมมากขึ้น

(๔) การลงมือกระทำ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการวางพื้นฐานให้การอบรม

^{๓๕} ไชยา ยัมวิไล, สำนักสาธารณะ, มติชนสุดสัปดาห์, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๑๓๙๓ : (๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๐) : ๑๔.

^{๓๖} ยุทธนา วรณปิติกุล, สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘๑-๑๘๓.

ด้านจริยธรรมของพลเมือง สถาบันการศึกษาไม่เพียงเป็นสถานที่ฝึกทักษะและให้ความรู้รับช่วงต่อในการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมต่อจากครอบครัว รวมทั้งเครือข่ายสังคมที่เกิดขึ้น ระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงาน สโมสร สมาคมต่าง ๆ เชื่อมโยงบุคคลที่สนใจเรื่องของตนเข้าเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่น ช่วยดำรงรักษาประชาคม สังคม และกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม คือ สถาบันศาสนา และสื่อมวลชน นับว่ามีบทบาทสำคัญในการร่วมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของผู้มีจิตอาสาคือ เป็นผู้ที่มีใจรักที่จะทำการช่วยเหลือผู้อื่น มีความพยายามในการให้การช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังสุดความสามารถ การมีความเอาใจใส่ในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และการทุ่มเทและเสียสละต่อผู้อื่น และสังคมอย่างไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาในพระพุทธศาสนา

๒.๓.๑ ความหมายของจิตในพระพุทธศาสนา

คำว่า “จิตอาสา” เป็นคำศัพท์ร่วมสมัยซึ่งไม่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก แต่ในความหมายของจิตอาสา เมื่อพิจารณาตามหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้วมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “เมตตา และกรุณา” ดังที่ พระไพศาล วิสาโล ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับความหมายของจิตอาสาในบริบททางธรรมว่า “จิตอาสา” ส่วนใหญ่ใช้ในความหมายในทางโลก คือ การเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือส่วนรวมหรือผู้ทุกข์ แต่คำว่า “จิตอาสา” ก็มีมิติในทางธรรมด้วยเพราะเกิดจากความเมตตา กรุณา และการคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น รวมทั้งมีทัศนคติที่เห็นการเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสังคมและตนเองกับเพื่อนมนุษย์คือมองเห็นว่าความสุขของตนเองนั้นต้องไม่แยกจากความสุขของผู้อื่นด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาในแง่ของธรรมะก็เป็นการลดละอัตตา ตัวตน หรือเป็นการพัฒนาจิตวิญญาน ซึ่งถือได้ว่าลักษณะของจิตอาสาในแง่มุมดังกล่าวเป็นทั้งการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา^{๓๗}

จิตอาสา ในแนวคิดทางพระพุทธศาสนา หมายเอา จิตที่เป็นฝ่ายกุศล เป็นจิตที่ดีงาม กามาวจรจิต โสภณจิต หรือมหากุศลจิต เพราะเป็นจิตที่ประกอบด้วยเจตนาดีงาม ไม่เห็นแก่ตัว เป็นจิตที่มุ่งไปในการทำบุญทำกุศล และทำประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม ยิ่งกว่านั้น ที่ได้ชื่อว่า มหากุศลจิตนั้น เพราะเหตุที่ว่า

(๑) เป็นจิตที่เกิดได้กว้างขวางในอารมณ์ ๖ คือ เกิดได้ในอารมณ์ที่เป็นรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ ทั้งเป็นจิตที่เจตนาที่เกิดขึ้นได้กว้างขวางทั่วไปไม่จำกัดภพภูมิ และประเภทแห่งสัตว์และบุคคล

^{๓๗} พระครูสิทธิธรรมาภรณ์, "การทำงานจิตอาสาตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา", วารสาร มจร เลย์ ปรัชญา, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ เดือน มกราคม - เมษายน ๒๕๖๔, หน้า ๙๙-๑๑๑.

(๒) เป็นจิตเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญทาน รักษาศีล และภาวนา เป็นสภาพจิต ซึ่งประกอบด้วยเจตนาที่ตั้งงาม

มหากุศลจิต ๘ ดวง เมื่อก้าวโดยประเภทแห่งเวทนาแล้ว มหากุศลจิต ย่อมเกิดพร้อมกับเวทนาได้ ๒ เวทนา คือ โสมนัสเวทนา และอุเบกขาเวทนา หมายความว่า จิตที่เป็นไปในการกระทำ ความดีของสัตว์ทั้งหลาย ที่เกี่ยวข้องกับการทำความดีของสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมเป็นไปพร้อมกับความรู้สึกปีติยินดีมาก ที่เรียกว่า โสมนัสเวทนา หรือมิฉะนั้นก็เป็นไปพร้อมกับความรู้สึกเฉย ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับศรัทธา ของผู้กระทำ ถ้าผู้กระทำมีศรัทธามาก การทำความดีนั้นเป็นไปพร้อมกับยินดีมาก แต่ผู้กระทำมีศรัทธาน้อย การทำความดีนั้นเป็นไปพร้อมด้วยความรู้สึกเฉย ๆ^{๓๘}

สรุปได้ว่า จิตอาสาในความหมายทางพระพุทธศาสนา หมายถึง จิตที่เป็นฝ่ายกุศล เป็นจิตที่ตั้งงาม กามาวจรจิต โสภณจิต หรือมหากุศลจิต การทำคุณงามความดีโดยอาศัยเมตตา กรุณา เป็นที่ตั้ง โดยมุ่งหวังให้ทำความดีให้กับผู้อื่นโดยไม่ได้หวังผลตอบแทน

๒.๓.๒ การพัฒนาจิตอาสาในพระพุทธศาสนา

การพัฒนา คือ กระบวนการทำให้เจริญก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่ดี การพัฒนาตามทฤษฎีของพระพุทธศาสนาตรงกับคำว่า "ภาวนา" คือการทำให้เจริญออกงาม ซึ่งตรงภาษาอังกฤษว่า "Development" ถ้าพิจารณาจากรากศัพท์คำว่าพัฒนามาจากภาษาบาลีว่า "วัฒน" หรือ "วัฒนา" ซึ่งหมายความว่าเจริญก้าวหน้าหรือยืนยาวนาน การพัฒนาในหลักพระพุทธศาสนาจะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กันใน ๔ ประการ คือ

(๑) กายภาวนา (Physical development) เป็นการฝึกอบรมกาย การพัฒนาร่างกายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพทั้งหลายในทางเกื้อกูล เป็นคุณ ไม่เกิดโทษ รู้จักบริโภคปัจจัย ๔ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค) ได้ตรงตามคุณค่าที่แท้จริงไม่บริโภคตามค่านิยม ความออร่อย หรือโก้หรู ซึ่งอาจส่งผลเสียเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ นอกจากนี้ยังฝึกให้รู้จักใช้อินทรีย์คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และ ใจในการติดต่อ หรือใช้สอยอุปกรณ์ เทคโนโลยี และ ประสพการณ์ต่าง ๆ เพื่อศึกษาเรียนรู้เป็นกิจหลัก ไม่ใช่เสพบริโภคเพียงเพื่อความสนุกสนาน

(๒) ศิลภาวนา (Social development) เป็นการฝึกอบรมด้านพฤติกรรม และพัฒนาสังคม เป็นการพัฒนาด้านกายและวาจาให้มีพฤติกรรมทางสังคม ไม่เบียดเบียนหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม เกื้อกูลสร้างสรรค์ ส่งเสริมสันติสุข ด้วยสังคหวัตถุ ๔ (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา) ดำเนินอาชีพสุจริต

^{๓๘} วรณสิทธิ์ ไวกยเสวี, คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริจเฉทที่ ๑ จิตปรมัตถ์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ (นครปฐม : มูลนิธิแนบมหารานนท, ๒๕๕๑), หน้า ๗๘-๘๐.

ดำรงตนอยู่ในระเบียบวินัยของสังคมสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดีมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อบุคคลอื่น

(๓) จิตภาวนา (Emotional development) เป็นการฝึกอบรมด้านจิตใจ การพัฒนาบุคคลให้มีจิตที่สมบูรณ์ประกอบด้วย คุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพจิตที่ดี คุณภาพจิตที่ดี ได้แก่ จิตที่มีศรัทธา เมตตา กรุณา เอื้ออาทร มีมุทิตา ความเคารพ อ่อนน้อม กตัญญูทศเวทีย์ เสียสละ มีหิริโอตตัมปะ สมรรถภาพจิตที่ดี ได้แก่ จิตใจเข้มแข็ง มั่นคง เพียรพยายาม อุตสาหะ วิริยะ มีความรับผิดชอบ มีสติ และสมาธิ สุขภาพจิตที่ดี ได้แก่ การมีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่นอímเอิบ ผ่องใส และสงบสุข จิตใจเข้มแข็ง ทำให้มีความมั่นคงและมีความเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย

(๔) ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญา (Wisdom development) เป็นการฝึกอบรมด้าน การพัฒนาบุคคลให้รู้จักคิด พิจารณาวินิจฉัย แก้ไขปัญหา และดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญา เข้าใจเหตุผล มองทุกสิ่งไปตามเหตุและปัจจัย ไม่มีอคติ ปราศจากการครอบงำของกิเลส เป็นอยู่ โดยรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิตเข้าถึงอิสรภาพ ปลอดทุกข์ปราศจากปัญหา รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาพความเป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระหลุดพ้นจากกิเลส ทำตนให้พ้นจากความทุกข์ มีความสุข สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถทำตนให้อยู่เหนือปัญหา เหนือความขัดแย้ง และพัฒนาส่วนรวมให้มีความสุข มีความเสมอภาค^{๓๙}

พระครูสุนทรธรรมโสภณ (วิเชียร ปัญญาวุฒโฒ) ก็ได้กล่าวถึง จิตภาวนาหรือการพัฒนาจิตว่า หมายถึง การเจริญจิตภาวนา การพัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ชยมันเพียร อุตหน มีสมาธิ และสดชื่น ผ่องใส เบิกบาน

(๑) พัฒนาให้จิตมีคุณภาพ สร้างเสริมจิตให้ตั้งงาม ประณีต มีเมตตาความรักความเป็นมิตร กรุณา อภัยช่วยเหลือ อนุเคราะห์ จาคะ ใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร มีคารวะ เคารพ เห็นความสำคัญของคนอื่น

(๒) พัฒนาจิตให้มีสมรรถภาพ สร้างให้จิตมีความสามารถ มีสติ ความระลึกได้มีวิริยะ ความเพียรพยายาม ขันติ ความอดทน ความทนทาน สมาธิ ตั้งมั่นแน่วแน่ สัจจะ จริ่งใจ อธิษฐานเด็ดเดี่ยวต่อจุดหมาย

^{๓๙} “จํานงค์ อภิวัฒนสิทธิ์, จริยธรรมสำหรับผู้นำ, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๙.

(๓) พัฒนาจิตให้มีสุขภาพ คือ สุข จิตมีสุขภาพดี สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใสพร้อมจะยิ้มได้ ปิติ เอิบอímใจ มีความปราโมทย์ แหม่ชื่นใจ ปสัสทธิ ผ่อนคลาย ไม่ขัดข้องขุ่นมัว หม่นหมอง หดหู่เหี่ยวแห้ง เศร้าโศก เรียกว่า สุขภาพจิตดี^{๔๐}

การพัฒนา พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นที่การพัฒนาจิตเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากที่ทรงตรัสพระดำรัสเกี่ยวกับการฝึกจิตแก่ภิกษุรูปหนึ่งว่า “การฝึกจิตที่ควบคุมได้ยาก เปลี่ยนแปลงง่าย ชอบใฝ่หาแต่อารมณ์ที่ปรารถนา จัดว่าเป็นความดี เพราะจิตที่ฝึกดีแล้วย่อมนำสุขมาให้ ผู้มีปัญญาควรรักษาจิตที่เห็นได้ยากละเอียดยิ่ง ชอบใฝ่หาแต่อารมณ์ที่ปรารถนา เพราะจิตที่คุมครองแล้วย่อมนำสุขมาให้”^{๔๑}

สรุปได้ว่า การพัฒนา ในความหมายทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการพัฒนาตนเองให้เกิดความสงบ ระวังจิตใจ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติให้ระงับจิตใจให้เกิดกุศลภายในจิตใจของตนเอง เมื่อควบคุมจิตใจของตนเองได้ มุ่งให้เกิดคุณงามความดี และเกิดกุศลแล้วก็สามารถบำเพ็ญกิจธุระได้อย่างสมบูรณ์

๒.๓.๓ แนวคิดจิตอาสาในทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

๑) ความหมายของจิตอาสา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายคำว่า จิต คือ ธรรมชาติที่รู้ อารมณ์สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ และวิญญาณ ซึ่งจิตมีไวพจน์มากมายหลายคำเช่น มโน มานัส หทัยจิต เป็นธรรมชาติชนิดหนึ่งที่มีองไม่เห็นสัมผัสด้วยกายไม่ได้ ไม่มีรูปร่างสัณฐาน สี สัน วรรณะใด ๆ แต่เป็นธรรมชาติชนิดหนึ่งที่มีอยู่จริง ๆ เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติฝ่ายนามธรรมที่เกิดขึ้นตั้งอยู่แล้วดับไปอย่างรวดเร็ว โดยอาศัยเหตุ อาศัยปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไปตามกฎธรรมชาติ จิตธรรมชาติรู้อารมณ์อยู่เสมอตั้งพจน์ที่ว่า "ธรรมชาติใดรู้อารมณ์อยู่เสมอ ธรรมชาตินั้นชื่อว่าจิต"^{๔๒}

จิต, คือ ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด, ความคิด, ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น ๘๙ (หรือพิสดารเป็น ๑๒๑) แบ่ง โดยชาติ เป็น อกุศลจิต ๑๒ กุศลจิต ๒๑ (พิสดารเป็น ๓๓) วิปากจิต ๓๖ (๔๒) และ กิริยาจิต ๒๐, แบ่ง โดยภูมิ เป็น กามวจรจิต ๕๔ รูปาวจร

^{๔๐} พระครูสุนทรธรรมโสภณ ผศ., คุณลักษณะของจิตะการพัฒนาจิต, ๑๐ ม.ค. ๖๕. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.src.ac.th/web/index.php?option=content&task=view&id=๓๕๔&Itemid=๖๙>.

^{๔๑} ชู.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๕/๓๖.

^{๔๒} “พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๒๙.

จิต ๑๕ อรูปาวจรจิต ๑๒ และโลกุตตรจิต ๘ (พิสดารเป็น ๔๐)^{๔๓} สาธารณะ คือ ทั่วไป, ทั่วไปแก่หมู่, ของส่วนรวม ไม่ใช่ของใครโดยเฉพาะ รวมความแล้ว หมายถึง ความนึกคิดหรือจิตใจ ที่คิดทำ ประโยชน์แก่คนทั่ว ๆ ไป หรือเพื่อส่วนรวมไม่เจาะจงใครโดยเฉพาะ จิตที่คิดทำประโยชน์เพื่อสังคมนั้น ต้องได้รับการพัฒนาฝึกฝนให้เคยชิน เข้มแข็งมั่นคง ควรแก่การทำประโยชน์ ดังนั้นการพัฒนาฝึกฝน จิตก็เพื่อ

(๑) ให้จิตมีคุณภาพ คือ จิตมีคุณความดี

- สร้างเสริมความดี ความงาม ให้ใจสูง ประณีต
- มีเมตตา ความรัก ความปรารถนาดี ความเป็นมิตร ปรารถนาความสุขแก่ผู้อื่น
- มีกรุณา อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์
- มีจาคะ มีน้ำใจเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี
- มีคารวะ ความเคารพ มองเห็นความดี ความสำคัญของคนอื่น
- มีมัททวะ ความอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน
- มีกตัญญู ความรู้คุณค่าในความดีของคนอื่น
- มีหิริโอตตัมปะ

ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้จะหล่อเลี้ยงจิตให้เจริญงอกงาม และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมที่ดีงาม ที่เจริญก้าวหน้าไปพร้อมด้วย

(๒) ให้จิตมีสมรรถภาพจิต = จิตมีความสามารถ

- มีสติ คิดได้ ระลึกได้
- มีวิริยะ ความเพียรพยายามสู่ความดีงามนั้น
- มีสมาธิ จิตสงบ จิตใจแน่วแน่
- มีขันติ ความอดทน และทนทาน
- มีสัจจะ ความจริงจัง เอาจริงเอาจัง
- มีอธิษฐานความเด็ดเดี่ยวต่อความมุ่งหมาย มีความหนักแน่นมั่นคง เข้มแข็งของจิตใจ
- มีฉันทะ ความพอใจใฝ่ ความพอใจในการทำหน้าที่แห่งตนตามภาวะฐานะ

(๓) ให้จิตมีสุขภาพจิตที่ดี ได้แก่ สภาพจิตที่ปราศจากความขุ่นมัว เศร้าหมอง เราร้อน จะมีความสุขสดชื่น

- จิตมีความสุข มีความเบิกบาน มีความร่าเริง
- มีความเอิบอ้อม สุขใจอ้อมใจ

^{๔๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๓๖.

- จิตผ่องคลาย ปลอดโปร่ง โล่งใจเบาสบาย
- ส่งผลต่อสุขภาพกาย และทำให้มีพฤติกรรมที่ใฝ่หาความมั่นคง สอดคล้องกลมกลืน

สมดุล^{๔๔}

๒) การพัฒนาคนให้มีจิตอาสา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงหลักพรหมวิหาร ๔ ว่า พรหมหาร ๔ นี้ เป็นหลักธรรมพื้นฐานสำหรับพัฒนาคนให้มีจิตอาสา โดยท่านอธิบายว่า ถ้าคนไม่มีธรรมะข้อนี้เป็นพื้นฐานในใจแล้ว จะบัญญัติกฎหมายหรือวินัยอย่างไรก็ไม่ได้ผลจริงจางยังยืนเพราะคนจะหาทางหลีกเลี่ยง อย่างน้อยก็ไม่มีคามยินดี เต็มใจ พร้อมใจที่จะปฏิบัติตาม การพัฒนาคนต้องทำให้คนประพฤติปฏิบัติทำการทั้งหลายด้วยปัญญา จากเจตนาที่ดีบนฐานแห่งจิตใจที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อสังคม พรหมวิหาร ๔ ข้อนี้จึงเป็นท่าทีที่สำคัญของจิตใจ “พรหมวิหาร” แปลว่า ธรรมประจำใจของพรหม พรหม คือ เทพเจ้าสูงสุดในศาสนาพราหมณ์ ที่สร้างโลกและอภิบาลโลก ในทัศนะของพราหมณ์ ถือว่ามนุษย์อยู่กันไป พอถึงกัปหนึ่งโลกจะพินาศ และพระพรหมจะสร้างโลกขึ้นมาใหม่ แล้วพระพรหมก็ลิขิตชีวิต และจัดสรรสังคมมนุษย์ว่าจะให้เป็นอยู่กันอย่างไร

แต่พระพุทธศาสนา ถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการสร้างสรรค์และอภิบาลสังคม เพราะฉะนั้น ทุกคนต้องทำตัวให้เป็นพรหม โดยประพฤติตามหลักที่เรียกว่า พรหมวิหาร ๔ ข้อนี้ คือ

- (๑) เมตตา มีใจไมตรี ปรารถนาดี อยากให้เขาเป็นสุข
- (๒) กรุณา พลอยสะเทือนใจ ทนนิ่งอยู่ไม่ได้ที่จะเห็นทุกข์ของเขา
- (๓) มุทิตา พลอยยินดีในความดีงามความสุขความสำเร็จของเขา
- (๔) อุเบกขา วางใจเป็นกลางต่อทุกคนเพื่อรักษาธรรม

ท่าทีพื้นฐาน ๔ ประการนี้เข้าใจง่าย เพราะเป็นท่าทีที่แสดงออกต่อผู้อื่นเพราะฉะนั้น วิธีที่จะดูความหมายก็ดูที่คนอื่น คือ ดูตามสถานการณ์ที่คนอื่นประสบ จึงจะรู้ว่าจะใช้พรหมวิหารข้อไหน แล้วความหมายจะชัดออกมาเอง

สถานการณ์ที่ ๑ เมื่อคนอื่นเขาอยู่เป็นปกติ เราก็มิเมตตา คือ มีความหวังดี มีความรัก มีความเป็นมิตร (เมตตา มาจากรากศัพท์เดียวกับคำว่า มิตร คือ คุณสมบัติของมิตรนั่นเอง ได้แก่น้ำใจที่หวังดีอยากให้เขาเป็นสุข)

สถานการณ์ที่ ๒ เมื่อบุคคลอื่นนั้นตกต่ำ คือ เขาเดือดร้อนเป็นทุกข์ประสบปัญหาเราก็มีกรุณา คือ พลอยหวั่นไหวสะเทือนใจไปกับความทุกข์ของเขา อยากจะช่วยบำบัดทุกข์นั้นหรือยกเขาขึ้นมาจากความทุกข์นั้น

^{๔๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘๒.

สถานการณ์ที่ ๓ เมื่อบุคคลอื่นนั้นเปลี่ยนจากปกติและตกต่ำเป็นสูงขึ้น คือ ประสบความสำเร็จ มีความสุข ทำอะไร ๆ ได้ดี หรือก้าวไปในความดีงาม เราก็มิมูทิตา คือ พลอยยินดีด้วย ในความดีงามและความสุข ความสำเร็จของเขา พร้อมทั้งจะส่งเสริมสนับสนุน

สถานการณ์ที่ ๔ ซึ่งสำคัญที่สุดที่จะรักษาสังคมไว้ได้ คือ เมื่อบุคคลอื่นนั้นละเมิดธรรม หรือสมควรรับผิดชอบต่อธรรม เราก็มือเบกขา คือ วางใจเป็นกลาง ไม่ชวนชวาย ช่วยเหลือที่จะทำให้เสียธรรม โดยวางเฉยต่อบุคคลนั้น ให้เขารับผิดชอบต่อธรรมและตามธรรม ดำรงอยู่ในความสมเหตุสมผล เพราะฉะนั้น สังคมจึงต้องมีพรหมวิหารให้ครบและให้เหมาะสมพอดี ถ้าปฏิบัติให้ถูกต้องแล้ว สังคมจะมีคุณภาพ เริ่มตั้งแต่ในสังคมที่เล็กสุด คือ ครอบครัว^{๔๕}

๓) การพัฒนาจิตอาสาตามหลักไตรสิกขา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายหลักไตรสิกขาไว้ในเรื่อง "พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม"^{๔๖} ว่า การศึกษา (สิกขา) แยกย่อยออกไปเป็น ๓ ด้านโดยสอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี ๓ ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เรียกว่าไตรสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) อธิศีลสิกขา คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย และวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง มีผลดี สิ่งแวดล้อมที่เราเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ มี ๒ ประเภท คือ

(๑) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์ รวมทั้งสัตว์อื่นๆ

(๒) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย ๔ เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยี และสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติ

(๒) อธิจิตตสิกขา หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรม เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจ หรือเจตนาและจะไปตามเจตจำนงและแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนา ให้ดีงามแล้ว ก็จะควบคุมดูแลและนำพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย แม้ความสุข ความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจ

ยิ่งไปกว่านั้น ปัญญาจะเจริญงอกงามได้ ต้องอาศัยจิตใจที่เข้มแข็งสู้ปัญหา เอาใจใส่มีความเพียรพยายามที่จะคิดค้น ไม่ท้อถอย ยิ่งเรื่องที่เกิดหรือพิจารณานั้นยาก หรือละเอียดลึกซึ้ง ก็ยิ่ง

^{๔๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๔๒-๔๔.

^{๔๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม, (จัดพิมพ์ในระบบเครือข่ายโดยสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ๒๒ มกราคม ๒๕๖๕. (SEAMEO Secretariat), [Online]: Available: <http://www.seameo.org/v/payutto/index.htm> [o.m.n. bodde].

ต้องมีจิตใจที่สงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่พลุ่งพล่าน กระทบกระวายเป็น คือ ต้องมีสมาธิจึงจะคิดได้ชัดเจน เจาะลึกทะลุได้ และมองเห็นทั่วตลอด จิตที่ฝึกดีแล้ว จึงเป็นฐานที่จะให้ปัญญาทำงานและพัฒนาอย่าง ได้ผล

การพัฒนาจิตใจนี้มีสมาธิเป็นแกน หรือเป็นศูนย์กลาง จึงเรียกก่าย ๆ ว่า สมาธิ และอาจ แยกออกได้เป็นการพัฒนาคุณสมบัติของจิตใจในด้านต่าง ๆ คือ

(๑) พัฒนาคุณธรรม ซึ่งเป็นคุณภาพของจิตใจ กล่าวคือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดี งามให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีต และประเสริฐ เช่น หลักอิทธิบาท ๔ จากะ คือ ความมีน้ำใจเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูทเวทิตา หิริ คือ ความละอายต่อบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว โอตตบปะ คือ ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่วคร้ามขยาดต่อทุจริต คารวะ คือ ความเคารพ ความใส่ใจรู้จัก ให้ความสำคัญแก่สิ่งนั้นนั้น อย่างถูกต้องเหมาะสม มัทวะ คือ ความอ่อนโยน สุภาพ นุ่มนวล ไม่ กระด้าง

(๒) พัฒนาสมรรถภาพและประสิทธิภาพของจิตใจ โดยเสริมสร้างคุณสมบัติที่ทำให้จิตใจมี ความเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง แก่กล้าสามารถ ทำกิจหน้าที่ได้ผลดี เช่น ฉันทะ คือความใฝ่รู้ใฝ่ สร้างสรรค์ วิริยะอุตสาหะ จิตตะ คือ ความมีใจจดจ่อ หรือสิ่งที่ทำ สัจจะ คือ ความตั้งใจจริง อธิษฐาน คือ ความตั้งใจเด็ดเดี่ยว ตบะ คือ พลังเผากิเลส สติ คือ ความระลึกรู้ได้ สมาธิ คือ ภาวะจิตที่ตั้งมั่น แน่วแน่

(๓) พัฒนาความสุขและภาวะที่เกื้อหนุนสุขภาพของจิตใจ คุณสมบัติที่ควรเสริมสร้างขึ้น ให้มีอยู่ประจำในจิตใจ เพื่อความมีสุขภาพจิตที่ดี พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้หลายอย่างโดยเฉพาะ เช่น ปราโมทย์ คือ ความร่าเริง สดชื่น ปีติ คือ ความอิ่มใจ ปัสสัทธิ คือ ความสงบเย็น สุข คือ ความคล่อง ใจ สันติ คือ ความสงบ เกษม คือ ความปลอดภัย สติภาพ คือ ความเย็นสบาย เสรีภาพ คือ ความมี ใจเสรีเป็นอิสระ ปรีโยทตตา คือ ความผ่องใส วิมริยาทิกัตตา คือ ความมีใจไร้พรมแดน

การพัฒนาจิตใจ หรือเรื่องของสมาธิทั้งหมดนี้ แม้จะมีประโยชน์มากมาย นำไปใช้เพื่อ วัตถุประสงค์ได้หลายอย่าง เช่น ในเรื่องพลังจิต และในด้านการหาความสุขทางจิตใจ แต่คุณค่าแท้จริง ที่ท่านมุ่งหมายก็คือ เพื่อเป็นฐานหรือเป็นเครื่องเกื้อหนุนการพัฒนาปัญญาจนสามารถ วางใจถูกต้อง ต่อสิ่งทั้งหลาย ทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็นอิสระได้โดยสมบูรณ์ และมีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาอย่าง แท้จริง

(๓) อธิปัญญาสิกขา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็น ตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแค่ไหน ก็อยู่ที่ว่าจะ มีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัวปลดปล่อยจิตใจ ให้ทางออกแก่จิตใจ เช่น เมื่อ จิตใจอึดอัดมีปัญหาคิดตันอยู่ พอเกิดปัญญาว่าจะทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระได้ การพัฒนา ปัญญาเป็นเรื่องกว้างขวาง แยกออกไปได้หลายด้าน และมีหลายขั้นหลายระดับ เช่น

(๑) ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จ ความรู้ ความเข้าใจข้อมูลความรู้ รวมทั้งศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เข้าถึงเนื้อหาความหมายได้ถูกต้องชัดเจน การรับรู้เรียนรู้อย่างถูกต้องตามเป็นจริง ตรงตามสภาวะของสิ่งนั้น ๆ หรือตามที่มันเป็นความรู้จักจับสาระ ของความรู้หรือเรื่องราวต่าง ๆ รู้จุด รู้ประเด็น สามารถยกขึ้นพูด ยกขึ้นแสดง หรือยกขึ้นวางเป็นหลัก ได้ ความรู้จักสื่อสารถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและความต้องการของตน ให้ผู้อื่นรู้ตาม เห็นตาม เป็นต้น การคิดการวินิจฉัยที่ถูกต้องชัดเจนและเที่ยงตรง ความรู้จักแยกแยะวิเคราะห์วิจัยสืบสาวเหตุ ปัจจัยของเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาและทำการสร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้ ความรู้จัก จัดทำดำเนินการหรือบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ให้สำเร็จผล ตามที่มุ่งหมาย ความรู้จักเชื่อมสัมพันธ์ ประสพการณ์ ข้อมูลและองค์ความรู้ต่าง ๆ โยงเข้ามาประสานเป็นภาพองค์รวมที่ชัดเจน หรือโยงออกไปสู่ความหยั่งรู้ หยั่งเห็นใหม่ ๆ ได้

(๒) ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ความรู้เข้าใจในระบบ ความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่อิงอาศัย สืบเนื่องส่งผลต่อกันตามเหตุปัจจัย มองเห็นภาวะและ กระบวนการ ที่ชีวิตสังคม และโลกคือหมู่สัตว์ มีความเป็นมาและจะเป็นไปตามกระแสแห่งเจตจำนง และเหตุปัจจัยที่ตนประกอบ สร้างสม จัดสรร และมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นทั้งหลายเรียกง่าย ๆ ว่า เป็นไปตามกรรม

(๓) ปัญญาที่ช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ดีงาม ความรู้เข้าใจเข้าถึงเท่า ทันความจริงของสังขาร คือ โลกและชีวิตที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกฎธรรมดาของธรรมชาติ

๒.๓.๔ หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างจิตอาสา

การบริหารงานในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ใช้ในการบริหารเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุด ได้แก่ อิทธิบาท ๔ พรหมวิหาร ๔ และสังคหวัตถุ ๔ ตามลำดับ ดังนี้

๑. อิทธิบาท ๔ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

อิทธิบาท ๔ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ได้แก่ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ๑) เจริญอิทธิ บาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร ๒) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธาน สังขาร ๓) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร ๔) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วย วิมังสาสมาธิและปธานสังขาร หลักธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติบรรลุถึงความสำเร็จทั้งในการดำเนินชีวิตและ การปฏิบัติงาน ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติตามหลักอิทธิบาททั้ง ๔ ประการ ซึ่งองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ได้ทรงปฏิบัติมาด้วยพระองค์เองและได้ทรงตรัสสั่งสอนให้พุทธบริษัทได้รู้ และปฏิบัติตามจน เป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งและเห็นจริงตามคำสั่งสอนของพระองค์ ดังนั้นที่มาและ ความหมายของหลัก อิทธิบาทจึงมีปรากฏตามในพุทธพจน์ดังนี้ อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ๑) เจริญ อิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร ๒) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิ

ริยสมาธิและประธานสังขาร ๓) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและประธานสังขาร ๔) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและประธานสังขาร^{๔๗}

๒. อิทธิบาท ๔

๑) ความหมายของอิทธิบาท

อิทธิบาท มาจากคำว่า อิทธิ + บาท ซึ่งคำว่า อิทธิ หรือฤทธิ์ หมายถึง ฤทธิ์หรือความสำเร็จ ความรุ่งเรือง และคำว่า บาท หมายถึง ฐาน เจริญ หรืออุบายเครื่องบรรลุดังนั้น อิทธิบาท จึงหมายถึง ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบผลสำเร็จหรือหลักการปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุถึงความสำเร็จ และความก้าวหน้าในการทำงานตามที่มุ่งหวัง^{๔๘}

อิทธิบาท^{๔๙} แปลว่า คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย

๒) ความสำคัญของอิทธิบาท

อิทธิบาทเป็นหลักธรรมที่สำคัญหลักหนึ่งในการทำงานซึ่งมีผลให้การทำงานประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารจัดการที่ดีและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้วางไว้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องขับเคลื่อนให้การบริหารจัดการดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางเอาไว้โดยยึดหลักธรรมอิทธิบาทดังกล่าว

๓) หลักอิทธิบาท ๔

หลักอิทธิบาทมี ๔ ประการคือ^{๕๐}

๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๒. วิริยะ ความพยายาม คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย

๓. จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลือนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ

^{๔๗} อภ. วิ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑ - ๔๖๕/๓๔๒ - ๓๕๗.

^{๔๘} พิชราพร วีรสิทธิ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบห้าประกอบของบุคลิกภาพและความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่ในสำนักงานประกันสังคม”, วิทยานิพนธ์ศาสตรจิตวิทยา, (สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑-๑๒.

^{๔๙} อภ. วิ. ๓๕/๕๐๕/๒๙๒.

^{๕๐} อภ. วิ. ๓๕/๕๐๕/๒๙๒.

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงอิทธิบาทไว้ว่า ความจริงอิทธิบาท ๔ นี้ เกี่ยวข้องกันและมักมาด้วยกันเช่นกัน เช่น เกิดฉันทะ ก็มีใจรักแล้วก็ทำให้พากเพียร เมื่อพากเพียรก็เอาใจจดจ่ออยู่เสมอและเปิดช่องให้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง โดยสรุปพอเข้าใจดังนี้

๑. ฉันทะ ความพอใจ ได้แก่ ความมีใจรักในสิ่งที่ทำและพอใจต่อไปรักในจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้น อยากทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุถึงจุดหมาย หมายถึงรักงานและรักจุดหมายของงาน ถ้าสามารถปลุกเร้าฉันทะให้เกิดขึ้นอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงาม ความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้น เมื่อรักแท้ก็มอบใจให้ถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้

๒. วิริยะ ความเพียร ได้แก่ ความอาจหาญ บักบัน ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อไม่หวั่นกลัว ต่ออุปสรรคและยากลำบาก เมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึง ถ้าวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้วแม้ได้ยิวว่าจุดหมายนั้นจะลูกถึงได้ยากนัก มีอุปสรรคมาก หรืออาจใช้เวลายาวนานเท่านี้ปีเท่านี้เดือนเขาก็ไม่ท้อถอย กลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จ คนที่มีความเพียร เท่ากับมีแรงหมุนเวลาทำงานไปปฏิบัติธรรมก็ตาม จิตใจจะแน่วแน่ มั่นคง พุ่งตรงต่อจุดหมาย สมาธิก็เกิดขึ้นได้ นี้ก็เป็นวิริยะสมาธิ พร้อมทั้งมีประธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์ต้องประกอบคู่ไปด้วยกัน

๓. จิตตะ ความคิดจดจ่อ หรือเอาใจฝักใฝ่ ได้แก่ ความมีจิตผูกพัน จดจ่อ ฝ่าคิดเรื่องนั้นใจอยู่กับงานนั้น ไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหน ถ้าจิตตะจะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง คนผู้นั้นจะไม่สนใจ ไม่รับเรื่องอื่น ๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่น ๆ ไม่สนใจ แต่ถ้าพูดเรื่องนั้นงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันที

๔. วิมังสา ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณามั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้นในกิจที่ทำ รู้จักทดลองและคัดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุง การคิดหาเหตุผลและสอบสวนย่อมช่วยรวมจิตใจให้ค้อยกำหนด และติดตามเรื่องที่พิจารณาอย่างติดใจตลอดเวลา เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่ แล่นดิ่งไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก และมีกำลัง^{๕๑}

^{๕๑} พระครูธรรมธรสุชาติ ฐิตวโร, พุทธจักร, ปีที่ ๖๙ ฉบับที่ ๒, กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘: หน้า ๑๒-๑๔.

๒. หลักสังคหวัตถุ ๔

๑) ความหมายของสังคหวัตถุ

สังคหวัตถุ หมายถึง เรื่องที่จะสงเคราะห์กัน, คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้, หลักการสงเคราะห์ คือช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลกคือสังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ดุจสลักยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถและวิ่งแล่นไปได้ มี ๔ อย่าง คือ ทาน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ปิยวาจา พูดจาน่ารัก นานิยมนับถือ อตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์ สมานัตตทา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน หลักสังคหวัตถุ ๔ นั้นหมายถึงคุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน ผูกใจคนและประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคีเป็นธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ขบใจของคนทั่วไปเป็นการปลูกไมตรีเต็มน้ำใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข^{๕๒}

๒) ความสำคัญของสังคหวัตถุ

สังคหวัตถุเป็นหลักธรรมที่สำคัญหลักหนึ่งในการทำให้การดำเนินกิจการงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมั่นคง อีกทั้งยังทำให้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำในองค์กรหรือหน่วยงานหากได้ยึดเอาหลักสังคหวัตถุไปประยุกต์กับการบริหารองค์กรแล้วก็จะทำให้องค์กรหรือหน่วยงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมั่นคง เพราะนอกจากจะทำให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายแล้ว ยังเป็นการส่งเสริม สงเคราะห์ เกื้อหนุนให้กับบุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงานได้เป็นอย่างดี เมื่อผู้บริหารได้เอาใจใส่ ดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีกิจการที่ดีแล้ว ยังสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อยู่ร่วมกันในการทั้งในองค์กร และนอกองค์กรอย่างมีความสุข และจะทำให้บุคลากรได้มีขวัญและกำลังใจในการทำงานอย่างไม่ย่อท้อและนำมาซึ่งกิจการงานที่ประสบผลสำเร็จและยังทำให้บุคลากรอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้ให้การช่วยเหลือ เผื่อแผ่ แบ่งปัน ร่วมทุกข์ และร่วมสุขกันอย่างมีมิตรไมตรี ซึ่งจะเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานอย่างราบรื่น นำมาซึ่งความสำเร็จในการบริหารจัดการทั้งในองค์กร และนอกองค์กร

๓) หลักสังคหวัตถุ

สังคหวัตถุ ๔ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี หลักการสงเคราะห์ โดยมีหลักธรรมที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. ทาน การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

^{๕๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙ , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๖๗.

๒. ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก วาจาสุดที่มน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม

๓. อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

๔. สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอทั้งในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี^{๕๓}

๓. พรหมวิหาร ๔

๑) ความหมายของพรหมวิหาร

พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหัวใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตที่หมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ^{๕๔} คำว่า “พรหมวิหาร” เป็นภาษาบาลี แปลความหมายไว้ว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างพรหม หรือของท่านผู้ใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย ๒ อย่าง คือ

๑) พรหม หมายถึง พรหม หรือท่านผู้ใหญ่

๒) วิหาร หมายถึง เป็นเครื่องอยู่^{๕๕}

๒) ความหมายโดยวิเคราะห์ศัพท์

๑. เมตตา = (มีน้ำใจ) เยื่อใยใฝ่ประโยชน์สุขแก่คนสัตว์ทั้งหลาย หรือน้ำใจปรารถนาประโยชน์สุขที่เป็นไปต่อมิตร

๒. กรุณา = ทำความสะเทือนใจแก่สาธุชน เมื่อคนอื่นประสบทุกข์ หรือถ่วงถอนทำทุกข์ของผู้อื่นให้หมดไป หรือแผ่ใจไปรับรู้ต่อคนสัตว์ทั้งหลายที่ประสบทุกข์

๓. มุทิตา = โมนานายินดีต่อผู้ประกอบด้วยสมบัติหรือผลดีนั้น ๆ

๔. อุเมกขา - คอยมองดูอยู่ โดยละความขวนขวายว่าสัตว์ทั้งหลายจงอย่าผูกเวรกัน เป็นต้น และโดยเข้าถึงความเป็นกลาง^{๕๖}

^{๕๓} อ.จตุกก.(บาลี) ๒๑/๓๒/๔๒.

^{๕๔} อ.จตุกก.(บาลี) ๒๑/๓๒/๔๒.

^{๕๕} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สารานุกรมพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๓๒๑.

^{๕๖} อ่างแก้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๕.

ดังนั้น สรุปได้ว่า พรหมวิหารนั้นหมายถึงธรรมอันเป็นที่อยู่ของพระพรหม ซึ่งเป็นธรรมสำหรับผู้บริหารให้ประพฤติธรรมอันเป็นแบบอย่างของผู้หน้าที่ดีอย่างคุณธรรมให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือเพื่อผู้ร่วมงาน ที่จะทำให้การดำรงอยู่ของการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยและดีงามกับทุก ๆ ฝ่าย และทำให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์เป็นอย่างดี

๓) ลักษณะ หน้าที่หรือกิจ (รส) ผลปรากฏ (ปัจจุปัญฐาน) และปทัสถาน (เหตุใกล้) ของหลักพรหมวิหาร^{๕๗}

๑. เมตตา = (ในสถานการณ์ที่คนอื่นอยู่เป็นปกติ)

ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการเกื้อกูลแก่คนสัตว์ทั้งหลาย

หน้าที่ = น้อมนำประโยชน์เข้าไปให้แก่เขา

ผลปรากฏ = กำจัดความอามาตแค้นเคืองให้ปราศไป

ปทัสถาน = เห็นภาวะที่น่าเจริญใจของคนสัตว์ทั้งหลาย

๒. กรุณา = (ในสถานการณ์ที่คนอื่นตกทุกข์ได้เดือดร้อน)

ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการปลดเปลื้องทุกข์แก่คนสัตว์ทั้งหลาย

หน้าที่ = ไม่นิ่งดูดาย/ทนนิ่งอยู่ไม่ได้ต่อทุกข์ของคนสัตว์ทั้งหลาย

ผลปรากฏ = ไม่เบียดเบียน/อวิหิงสา

ปทัสถาน = เห็นภาวะไร้ที่พึ่งสภาพน่าอนาถของคนสัตว์ทั้งหลายที่ถูกทุกข์ครอบงำ

๓. มุทิตา = (ในสถานการณ์ที่คนอื่นมีสุขสำเร็จหรือทำอะไรก้าวไปด้วยดี)

ลักษณะ = พลอยยินดี/ยินดีด้วย

หน้าที่ = ไม่ริษยา/เป็นปฏิปักษ์ต่อความริษยา

ผลปรากฏ = ขจัดความริษยา ความไม่ยินดีหรือความทนไม่ได้ต่อความสำเร็จของ

ผู้อื่น

ปทัสถาน = เห็นสมบัติ/ความสำเร็จของคนสัตว์ทั้งหลาย

๔. อุเบกขา = (ในสถานการณ์รักษาธรรมตามความรับผิดชอบต่อกรรมที่เขาทำ)

ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการเป็นกลางต่อคนสัตว์ทั้งหลาย

หน้าที่ = มองเห็นความเสมอภาคกันในสัตว์ทั้งหลาย

ผลปรากฏ = ระวังความขัดเคืองเสียใจและความคล้อยตามดีใจ

ปทัสถาน = มองเห็นภาวะที่ทุกคนเป็นเจ้าของกรรมของตน ว่าสัตว์ทั้งหลายจักได้สุข

พ้นทุกข์ ไม่เสื่อมจากสมบัติที่ได้ที่ถึงตามใจชอบได้อย่างไร

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕-๑๒๖.

๔) สมบัติ (ความสมบูรณ์หรือความสัมฤทธิ์ผล และวิบัติ (ความล้มเหลว หรือการปฏิบัติผิดพลาด ไม่สำเร็จผล)^{๕๘}

๑. เมตตา: สมบัติ = สงบหายไร้ความแค้นเคืองไม่พอใจ
วิบัติ = เกิดเสนาหา
๒. กรุณา: สมบัติ = สงบหายไร้วิหิงสา
วิบัติ = เกิดความโศกเศร้า
๓. มุทิตา: สมบัติ = สงบหายไร้ความริษยา
วิบัติ = เกิดความสนุกสนาน
๔. อุเบกขา: สมบัติ = สงบหายไม่มีความยินดียินร้าย
วิบัติ = เกิดความเฉยด้วยไม่รู้ (เฉยโง่ เฉยเมย เฉยเมิน)

๕) ข้ำศึก คือ อกุศลซึ่งเป็นศัตรูคู่ปรับที่จะทำลายหรือทำกรรมนั้น ๆ ให้เสีย
ไป^{๕๙}

๑. เมตตา: ข้ำศึกใกล้ = ราคะ
ข้ำศึกไกล = พยาบาท คือความขัดเคืองไม่พอใจ
๒. กรุณา: ข้ำศึกใกล้ - โทมนัส คือความโศกเศร้าเสียใจ
ข้ำศึกไกล = วิหิงสา
๓. มุทิตา: ข้ำศึกใกล้ = โสมนัส (เช่นดีใจว่าตนจะพลอยได้รับ
ผลประโยชน์)
ข้ำศึกไกล = อรติ คือความไม่ยินดี ไม่ยินดี ริษยา
๔. อุเบกขา: ข้ำศึกใกล้ = อัญญาณูเบกขา (เฉยไม่รู้เรื่อง เฉยโง่ เฉยเมย)
ข้ำศึกไกล = ราคะ (ความโกรธ) และปฏิฆะ (ความเคือง) หรือ

ขอบใจและขัดใจ

ดังนั้น สรุปได้ว่า พรหมวิหารเป็นธรรมอันเป็นเครื่องอันประเสริฐ ในความหมายที่
ละเอียดนั้นที่มีทั้งลักษณะ หน้าที่หรือกิจ (รส) ผลปรากฏ (ปัจจุปัญฐาน) และปทัสถาน (เหตุใกล้)
สมบัติ (ความสมบูรณ์หรือความสัมฤทธิ์ผล และวิบัติ (ความล้มเหลว หรือการปฏิบัติผิดพลาด ไม่
สำเร็จผล) และข้ำศึก คือ อกุศลซึ่งเป็นศัตรูคู่ปรับที่จะทำลายหรือทำกรรมนั้น ๆ ให้เสียไป

^{๕๘} อ่างแล้ว, พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๖.

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖.

๖) ความสำคัญของพรหมวิหาร

การบริหารองค์กรที่จะประสบผลสำเร็จได้และสามารถดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางเอาไว้หัวใจที่สำคัญก็คือผู้นำหรือผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารจะเป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และที่สำคัญก็คือผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องมีหลักธรรมในการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาโดยยึดหลักธรรมที่เรียกว่าพรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับผู้นำหรือผู้บริหารในการบริหารจัดการในหน่วยงานหรือองค์กรให้บรรลุผล โดยจะต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งในแง่ครองตนนั่นคือมีเมตตารักใคร่ปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงานอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ครองคนคือมีกรุณา คือมีความสงสารเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมงาน คิดช่วยเหลือผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอโดยไม่หวังผลตอบแทน ครองงาน คือมีมุทิตา ได้แก่การมีน้ำใจเมื่อเห็นเพื่อนร่วมงานได้ดีขบได้ดีหรือประสบผลสำเร็จทั้งในหน้าที่การงาน การครอบครัวย่างต่อเนื่อง และการครององค์กรนั่นคือมีอุเบกขา ได้แก่การมีจิตใจที่เอื้ออาลัยมีความเกื้อกูลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หรือเพื่อนร่วมงานอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเท่าเทียมกัน และมีจิตใจเป็นกลางอย่างเท่าเทียมกันต่อเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นหลักธรรมพรหมวิหารธรรมนี้จึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำหรือผู้บริหารในองค์กร เพราะจะนำแต่ความเจริญก้าวหน้า มาสู่องค์กรอย่างมั่นคง

๗) หลักธรรมพรหมวิหาร

พรหมวิหาร ๔ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. เมตตา (ความรัก ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่เมตตาและคิดทำประโยชน์แก่ มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

๒. กรุณา (ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

๓. มุทิตา (ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่น เบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป

๔. อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขู ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวิปฏิบัติไปตามธรรมรวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรักของตน

ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย่อมรักษาธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกขาด้วยที่จะมิให้เสียธรรม^{๖๐}

ดังนั้น สรุปได้ว่าพรหมวิหารเป็นธรรมประจำใจอันประเสริฐสำหรับผู้นำทั้งมวล คือ การมีเมตตา การมีกรุณา การมีเมตตา และการมีอุเบกขา หากผู้นำได้นำเอาหลักพรหมวิหารไปประยุกต์ใช้แล้วก็จะทำให้มีแต่ความสุข ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานทั้งในองค์กรและนอกองค์กร

๕. ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรม^{๖๑} ธรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน, หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น หรือที่เรียกว่า หัวใจเศรษฐี "อุ อา กะ สะ" มี ๔ ประการ คือ ๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจสอบหาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี ๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ๓. กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดคนในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนา สำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่าง ท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ๔. สมชิวตา มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฟืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้

๖. สัมปรายิกัตถสังวัตตินิกธรรม^{๖๒}

สัมปรายิกัตถสังวัตตินิกธรรม ๔ คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เบื้องหน้า, ธรรมเป็นเหตุให้สมหมาย, หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นสูงขึ้นไป คือ ๑) สัทธาสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ๒) สीलสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยศีล ๓) จาคสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยการเสียสละ ๔) ปัญญาสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยปัญญา ธรรมหมวดนี้ มุ่งหวังให้ผู้ปฏิบัติธรรมให้บรรลุธรรมขั้นสูงขึ้นไปซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนานั้น คือ “นิพพาน” ซึ่งเป็นผู้ที่มีความตั้งมั่นในการยกระดับในการดำเนินชีวิตให้เกิดความเจริญก้าวหน้าจนถึงประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ประกอบไปด้วยเป็นผู้ที่มีความศรัทธาอย่างแน่วแน่ในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดีในการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เมื่อมีความพร้อมด้วยศรัทธาอย่างแน่วแน่แล้วมีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในการรักษาศีลให้บริสุทธิ์อย่างต่อเนื่องไม่ให้อ่อนหรือลดเพื่อเพิ่มความมั่นในการประพฤติปฏิบัติได้อย่างไม่ย่อท้อ อีกทั้งเป็นผู้มีจิตใจในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่บุคคลผู้ตกทุกข์ได้ยากด้วยปัจจัยสี่อย่างไม่หยุดหย่อน เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทุกคนขึ้นโดยไม่เลือกที่รักไม่มักที่ชังเพื่อเป็นสะพานบุญ

^{๖๐} อ.บุญจก. ๒๒/๑๙๒/๒๕๒

^{๖๑} อ.อภฺรฺก. ๒๓/๑๔๔/๒๘๙.

^{๖๒} อ.อภฺรฺก. ๒๓/๑๔๔/๒๙๒.

ไปสู่สัมปรายภพ นอกจากนี้ ยังเป็นผู้รู้มีปัญญาประกอบในการประกอบกิจการงานทุกอย่างที่ทำได้โดยใช้หลักการโยนิโสมนสิการคือการพิจารณาอย่างแยบคายในการประพฤติปฏิบัติทั้งละในสิ่งที่ควรละ งดเว้นในสิ่งที่ควรเว้น มุ่งประกอบแต่กุศลผลบุญเพื่อเป็นสะพานไปสู่หนทางแห่งความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง นำไปสู่หนทางแห่งความสะอาด สว่าง และเกิดความสงบซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่การเข้าถึงพระนิพพานต่อไป

สรุปได้ว่า การพัฒนาจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนานั้นมีหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์กับการเสริมสร้างจิตอาสาได้หลาย ๆ หลักธรรม ได้แก่ ตามหลักไตรสิกขา เป็นการพัฒนาทั้งองค์รวม อันได้แก่ การพัฒนาจิตใจของตนเองให้สมบูรณ์ครบถ้วนบริบูรณ์ด้วยการปฏิบัติตนอยู่ในศีลให้เป็นปกติ การพัฒนาจิตใจให้ตั้งอยู่ในความสงบ มุ่งมั่นประกอบคุณงามความดีเพื่อความสงบ ระวังในกองสังขารทั้งปวง และการพัฒนาปัญญาให้เกิดความความสำเร็จในกิจการงานทั้งในตนเองและสังคมให้บรรลุเป้าหมายของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นอกจากนี้ ยังมีหลักอิทธิบาท ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาปฏิบัติในการครองสัมมาชีพในปัจจุบัน และสัมปรายิกัตถประโยชน์ คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เบื้องต้น หลักธรรม อันทำประโยชน์สุขขั้นสูงขึ้นไปการที่ต้องการให้บรรลุประโยชน์

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ในการบริหารจัดการหรือการดำเนินงานโครงการของรัฐ รวมถึงการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับชาติและระดับสากล การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นคุณค่าที่สำคัญที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participation Democracy) และเป็นหลักสำคัญของธรรมาภิบาลในการบริหาร ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการและการตัดสินใจในทุกนโยบายสาธารณะเพื่อที่ จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมและก่อให้เกิดการพัฒนาสร้างสรรค์ในรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมถือเป็นแนวคิดที่มีการแพร่หลายในวงการพัฒนาโดยมีฐานแนวคิดมาจากโลกตะวันตกโดยและถูกนำมาใช้ในทางสังคมวิทยา ปัจจุบันการมีส่วนร่วมถือเป็นฐานแนวคิดที่ได้ถูกนำมาใช้ในทุวงการ โดยเฉพาะในระบบการบริหารราชการแผ่นดินยุคใหม่ที่เรียกว่าการบริหารราชการแผ่นดินเปิด (Open Governance) ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ และได้มีแผนปฏิบัติการเกิดขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งในการบริหารราชการแบบนี้รัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนภาคประชาสังคมและผู้มีส่วนได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกฎหมายต่าง ๆ รวมถึงประชาชนจะต้องมีสิทธิในการได้รับรู้ข้อมูล ข่าวสาร

ประโยชน์ และสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงมีสิทธิในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ^{๖๓} ดังรายละเอียดดังนี้

๒.๔.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

ภายใต้กรอบความคิดที่จะสร้างความทันสมัยให้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๙๖๐ หลายประเทศต้องการที่จะปรับเปลี่ยนชาวบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เปิดรับเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และให้ความสำคัญต่อความรู้พื้นถิ่นในฐานะความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนั้น ๆ ที่จำเป็นจะต้องรับเอาเทคโนโลยีเข้าไปทดแทนในบางกรณีโดยอาศัยการแทรกซึม การกดดัน หรือที่ร้ายแรงที่สุดคือการครอบงำโดยภาครัฐหรืออำนาจเบียดเบียน ผลที่ตามมาทำให้นักพัฒนา นักวิชาการ หรือนักเคลื่อนไหวภาคประชาชน (Non Government Organizations = NGOs) ได้ฝึกกำลังผลักดันกรอบความคิดในการพัฒนาที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมที่ว่านั้น ไม่ใช่แค่การร่วมรับฟังนโยบายจากทางภาครัฐเท่านั้น หากแต่จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมในลักษณะการเสริมสร้างพลัง (Empowerment ให้เกิดขึ้นกับประชาชนหรือชาวบ้านและเป็นที่มาของการนิยามความหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างหลากหลายมิติ^{๖๔} ดังมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศ^{๖๕} ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ) โดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพคือถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งกระทำการดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือไว้ใจได้ (ความรับผิดชอบ) ในการมีส่วนร่วมทั่วไป

อนเนก เหล่าธรรมทัศน์^{๖๖} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล กลุ่มคน ประชาชนหรือองค์กรได้ร่วมพิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

^{๖๓} อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ, “การพัฒนาองค์ความรู้และองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ “Smart Community” ของชุมชนในสังคมไทย”, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓, หน้า ๒๘ - ๒๙.

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘ - ๒๙.

^{๖๕} นิรันดร์ จงวุฒิเวศ, กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์, (กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๓๔.

^{๖๖} อนเนก เหล่าธรรมทัศน์, “ประชาสังคมพัฒนาการและนัยยะแห่งอนาคต”, วารสารนิเวศวิทยา, ฉบับที่ ๒๓, ๒๕๕๗, หน้า ๓๔.

โดยร่วมกันวางแผนโครงการร่วมกันปฏิบัติงาน ประเมินผลงานพิจารณาตัดสินใจและร่วมกันรับผิดชอบด้วยความสมัครใจ

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี^{๖๗} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมกันปฏิบัติและร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน

นงเยาว์ หลีพันธ์^{๖๘} ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้กระทำการเปลี่ยนแปลงจะต้องยอมรับในปรัชญาทางการพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมชุมชน ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์^{๖๙} การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลได้ร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมเสียสละเวลาแรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เป็นเรื่องของจิตใจ อารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์ที่มีเหตุเร้าใจในการกระทำ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่บุคคลอยากรวมทำกิจกรรมด้วยความสมัครใจ โดยมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการในการทำงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายโดยการให้โอกาสในการมีส่วนร่วมคิดพิจารณาในการการวางแผน กำหนดนโยบาย การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ โดยมุ่งหมายให้งานสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้

๒.๔.๒ ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการได้อธิบายความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังนี้

^{๖๗} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท*, (กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^{๖๘} นงเยาว์ หลีพันธ์, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี*, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐.

^{๖๙} ประสงค์ เอี่ยมอนันต์, “การพัฒนาเขตบริเวณในเขตเมืองเก่า”, *เมืองโบราณ*, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑-๔ มกราคม-ธันวาคม ๒๕๔๓, หน้า ๓๐.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม^{๗๐} ได้ระบุว่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการกำหนดนโยบาย มีความสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง โดยการทำให้ความไม่พอใจของประชาชนต่อโครงการหรือนโยบายของรัฐ แทนที่จะแสดงออกในรูปของการทำลาย หรือการใช้ความรุนแรง ก็ให้มีทางระบายออกได้โดยการยื่นหนังสือ การเจรจาอย่างสันติ ที่ยืนอยู่บนความไว้วางใจเชื่อใจต่อกัน มีการใช้ข้อมูลในการประกอบการเจรจา ใช้หลักการของความมีเหตุผลและการประนีประนอม เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและแก่ประเทศชาติอย่างแท้จริง

๒. การเปิดให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในนโยบาย ยังทำให้ผู้บริหารประเทศสามารถเข้าถึงข้อมูลจากแหล่งที่มาอันหลากหลายผู้มีอำนาจตัดสินใจในนโยบายก็มีทางเลือกได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้การตัดสินใจนโยบาย สามารถกระทำได้อย่างรอบคอบและรอบด้านมากขึ้นด้วย ในกรณีนี้ยังเป็นการช่วยลดผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าอีกด้วย

๓. ในการกำหนดนโยบาย หรือดำเนินโครงการของรัฐ หากเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยผ่านกระบวนการที่ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของทุก ๆ ฝ่ายแล้ว ไม่ว่าจะมีส่วนร่วมโดยผ่านรูปแบบใด ๆ ก็ตาม จะทำให้โครงการดังกล่าวนั้น ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและมีความชอบธรรมมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่หลาย ๆ ฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดและมีส่วนร่วมในการสร้างขึ้นมา นอกจากนี้ ประชาชนก็จะเกิดการยอมรับและอาจทำให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของโครงการร่วมกันอีกด้วย

๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการก่อรูปโครงการของรัฐนั้น ถือว่าเป็นกลไกอันสำคัญกลไกหนึ่งในการที่ประชาชนจะสามารถตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจสำหรับตัดสินใจของรัฐอันทำให้การกำหนดโครงการสามารถกระทำได้อย่างโปร่งใส ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดต่าง ๆ ลงได้ ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นมิติอันสำคัญของระบบการปกครองการบริหารที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาล”

Ramos and Fletcher^{๗๑} ได้อธิบายถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

๑. เป็นเครื่องชี้วัดการตัดสินใจของรัฐบาลมาจากความต้องการของประชาชน

^{๗๐} สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคมเข้มแข็ง, (กรุงเทพฯ : สุภชินัญญ์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๖.

^{๗๑} Ramos L.A.A. and L.B. Fletcher, Planning for Rural Development: Rural Development with Popular Participation, Iowa : Department of Economics, Iowa State University, 1982, p.13.

๒. เพิ่มความรับผิดชอบและเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบได้ของรัฐที่มีต่อประชาชน

๓. ช่วยในการสร้างแผนต่าง ๆ ที่ดีกว่าเดิม

๔. เพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

๕. สร้างการสนับสนุนให้แก่หน่วยงานวางแผน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากทำให้ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเกิดความผูกพันในการดำเนินงาน ตระหนักและเห็นคุณค่าของผลงานที่ดำเนินงานและทำให้เกิดรักในองค์กรนำมาซึ่งการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๓ ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

Delbecq and Andrew^{๗๒} ได้กล่าวถึงรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน ๕รูปแบบ ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของโครงการต่าง ๆ

๒. การวิเคราะห์หรือสรุปปัญหา

๓. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

๔. ดำเนินการแก้ไขปัญหา

๕. ติดตามและประเมินผลความสำเร็จของโครงการเพื่อนำไปสู่การพัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ถวิลวดี บุรีกุล^{๗๓} ได้แบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นปฏิกิริยากับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุด ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ และระดับการควบคุมโดยประชาชน

^{๗๒} Cohen, J. M., & Uphoff, N. T., *Participation place in rural development: Seeking clarity through specificity*, world development, New York: Cornell University, 1980, no p.

^{๗๓} ถวิลวดี บุรีกุล, *การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ*, (กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า), ๒๕๔๘, หน้า ๒.

๑. ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับที่ต่ำที่สุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการดำเนินการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เป็นการให้ข้อมูลกับประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ แต่ไม่ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นสะท้อนกลับมา แนวทางในระดับนี้มีหลายวิธี เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

๒. ระดับเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ มีการเริ่มรับข้อมูลสะท้อนกลับจากประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาแสดงความคิดเห็น แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ ส่วนใหญ่ จะเป็นการสำรวจความคิดเห็น และการบรรยายให้ความรู้ โดยมีการซักถามได้ในประเด็นที่มีความสงสัย

๓. ระดับของการให้คำปรึกษาหารือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้น เป็นการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการเจรจาอย่างเป็นทางการ เพื่อประเมินความก้าวหน้าและระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่าง ๆ สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การจัดประชุมการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น

๔. ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นจากระดับของการให้คำปรึกษาหารือ ซึ่งมีขอบเขตไปถึงการร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน และการรับผิดชอบผลการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งจะพบว่ามีประเด็นความซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมากมาย สำหรับแนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งร่วมกัน เป็นต้น

๕. ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่สูงกว่าระดับการวางแผนร่วมกัน กล่าวคือ เป็นระดับที่ผู้ดำเนินการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖. ระดับการร่วมติดตามตรวจสอบ ประเมินผล เป็นระดับที่มีประชาชนเข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานเป็นอย่างมาก แนวทางในการดำเนินการในระดับนี้ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลที่มาจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๗. ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติ เป็นต้น

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์^{๗๔} ได้แบ่งรูปแบบ หรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น ๖ ระดับ คือ

ระดับที่ ๑ ร่วมรับรู้

ระดับที่ ๒ ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น

ระดับที่ ๓ ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ

ระดับที่ ๔ ร่วมดำเนินการ

^{๗๔} สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕, มปน.

ระดับที่ ๕ ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล

ระดับที่ ๖ ร่วมรับผล

โกวิทย์ พวงงาม^{๗๕} ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา
ควรมี ๔ ขั้นตอน คือ

๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น
กล่าวคือถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่นของ
ตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้าน
จะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน
เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวบ้านรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัย
ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมี
ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาว
ชนบทสามารถคิดค้นต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและ
ประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับ
ผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจจะประสบ
ความยากลำบาก นอกจากนี้ สถาบันฝึกอบรมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีชื่อเสียงของ
สหรัฐอเมริกาได้จัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ตามกรอบแนวคิดขององค์การ
สหประชาชาติ^{๗๖} ที่ได้กล่าวถึงหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึงการเปิดโอกาสให้
ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐใน ๕ ระดับ ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (Information) ซึ่งเป็นระดับเริ่มต้นประชาชนมี
บทบาทน้อย เป้าหมาย คือ การให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและถูกต้องแก่ประชาชน รวมทั้งเสริมสร้าง
ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ทางเลือก และทางแก้ไข ตัวอย่างเช่น การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

^{๗๕} โกวิทย์ พวงงาม, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน, (เอกสารโรเนียว การบรรยายหลักสูตร
การอบรมสาส์ตรสืบสวน, กองบัญชาการตำรวจนครบาล, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

^{๗๖} United Nation, “ Popular Participation as a Strategy for Promoting Community
Level Action and Nation Development Report of the Meeting for The Adhoc Group of
Expert”, Department of International Economic and Social Affairs, (New York: United Nation, 1981),
pp.123-124.

เช่น แผ่นพับ เสียงตามสาย ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การให้ประชาชนได้รับ ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและถูกต้อง

๒) การมีส่วนร่วมในระดับปรึกษาหารือ (Consult) ระดับนี้ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการให้ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึก และแสดงความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจ เป้าหมายคือ การได้รับ ข้อมูลและรับความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับสภาพปัญหา ทางเลือก และแนวทางแก้ไข ตัวอย่าง เช่น การสำรวจความคิดเห็น การสนทนากลุ่มย่อย การจัดเวทีสาธารณะ ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงาน ให้กับประชาชน คือ การให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการรับฟังความคิดเห็น ตระหนักถึงข้อมูล และความคิดเห็นของประชาชนในการตัดสินใจ

๓) การมีส่วนร่วมในระดับการเข้ามามีบทบาท (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำงาน ตลอดจนกระบวนการตัดสินใจมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารระหว่าง รัฐและประชาชนอย่างจริงจัง เป้าหมายคือ การทำงานร่วมกับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจว่า ความ ต้องการและความคิดเห็นของประชาชนจะได้รับการพิจารณา ตัวอย่างเช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสำรวจความคิดเห็นโดยการปรึกษาหารือ ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การ ทำงานกับประชาชนเพื่อให้ความคิดเห็นและข้อมูลจากประชาชนสะท้อนในทางเลือก

๔) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (Collaborate) เป็นการให้บทบาทแก่ประชาชน ในระดับสูง โดยประชาชนและรัฐทำงานร่วมกันในกระบวนการตัดสินใจ เป้าหมายคือ การเป็นหุ้นส่วน กับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข ตัวอย่างเช่น การตั้งเป็นคณะที่ปรึกษาฝ่ายประชาชน การสร้างฉันทามติ กระบวนการตัดสินใจแบบมี ส่วนร่วม ฯลฯ คำสัญญาที่หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การร่วมงานกับประชาชนให้ได้ข้อเสนอแนะ และแนวคิดใหม่จากประชาชน ดยสัญญาว่าจะนำข้อมูลเหล่านั้นตัดสินใจทางออกของปัญหาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๕) การมีส่วนร่วมในระดับให้อำนาจแก่ประชาชน (Empower) ถือเป็นขั้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม สูงที่สุด เป้าหมายคือ การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจลงมือด้วยตนเอง โดยรัฐจะดำเนินการตาม การตัดสินใจในรูปแบบการมีส่วนร่วม คือ การลงประชามติ และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดย กระบวนการประชาคม มักเป็นประเด็นที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง ประโยชน์ของกวร ตัดสินใจ ขั้นนี้ คือ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน เข้าใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน คำสัญญาที่ หน่วยงานให้กับประชาชน คือ การปฏิบัติตามสิ่งที่ประชาชนตัดสินใจเลือก

จากแนวคิดและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา สรุปได้ว่าการ ที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่การมีส่วนร่วมใน การสำรวจปัญหา การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ให้ข้อมูลข่าวสาร การวางแผน สร้างความร่วมมือ การดำเนินการ รับผลประโยชน์ และการประเมินผลในการพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง

๒.๔.๔ รูปแบบการมีส่วนร่วม

โกวิทย์ พวงงาม^{๗๗} ได้เสนอช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังเช่น

๑. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ทั้งแผนพัฒนา ๕ ปี และแผนพัฒนาประจำปี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและกำหนดการจัดทำแผนพัฒนา โดยการร่วมเสนอโครงการ/กิจกรรมเพื่อการพัฒนาในรูปแบบของกระบวนการทำประชาคมที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแผนพัฒนาในภาพรวม ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. ๒๕๓๗ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่งตั้งผู้แทนประชาชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อ จัดจ้าง เพื่อให้เกิดความถูกต้องโปร่งใสและเป็นธรรม

๓. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องแจ้งวาระการประชุมให้ประชาชนทราบทุกครั้งและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาด้วย

๔. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเสนอข้อบัญญัติ เพื่อให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาออกข้อบังคับตำบล ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

๕. ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประพฤติเสื่อมเสียตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการลงคะแนนเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

นอกจากนี้ Cohen and Uphoff ยังได้อธิบายถึงลักษณะหรือมิติของการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย ๑) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)^{๗๘}

จึงสรุปได้ว่า รูปแบบการของการมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนา การร่วมดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง การ ร่วมประชุม ร่วมเสนอข้อบัญญัติ ร่วมถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมในการประเมินผล

^{๗๗} โกวิทย์ พวงงาม, มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่น, (กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, ๒๕๕๐), หน้า ๒๔.

^{๗๘} Cohen J.M. and Uphoff N.T., Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity Through Specific, World Development, (New York: Cornell University, 1977), pp. 213-235.

๒.๔.๕ ประโยชน์การมีส่วนร่วม

อรรถัย ก๊กผล^{๗๙} ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าในหน่วยงานใดก็ตามเป็นสิ่ง ที่พึงปรารถนา เพราะการมีส่วนร่วมมีคุณประโยชน์หลากหลายประการอย่างไรก็ตาม ประโยชน์ที่จะ ได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับความจริงใจและความจริงจังในการดำเนินการด้วย ประยชนโดยทั่วไป คือ

๑) เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ: การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสาร และความคิดเห็นต่าง ๆ จะช่วยให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วนรอบคอบมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดทางเลือกใหม่ทำให้การตัดสินใจรอบคอบและได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจที่กระทบกับประชาชนโดยตรง

๒) ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา: เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ ประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น รับทราบข้อมูลคำอธิบายต่าง ๆ เห็นประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับ จะช่วยลด ความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ แน่นนอนวาระบวการมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าใช้จ่ายและ ใช้ระยะเวลาแต่เมื่อประชาชนยอมรับ การนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจะรวดเร็วขึ้นซึ่งในประเด็นนี้จะ เห็นว่าโครงการของภาครัฐที่เร่งการตัดสินใจหรือปกปิด เมื่อประชาชนทราบภายหลังและต่อต้านบาง โครงการนำไปสู่การปฏิบัติไม่ได้ล่าช้าเป็นปี ๆ บางโครงการสามารถก่อสร้างได้เสร็จและประชาชนไม่ ยอมให้เข้าไปดำเนินการกลายเป็นอนุสาวรีย์ร้าง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายงบประมาณดังกล่าวสามารถ นำไปสร้างคุณประโยชน์ได้มากมาย

๓) การสร้างฉันทามติ: สำหรับสถานการณ์ปัจจุบันการสร้างฉันทามติอาจเป็นเรื่องยาก สังคมเรากลายร่างเป็นพหุลักษณะและต้องยอมรับความหลากหลายแตกต่างทางความคิด กลไกที่ช่วย ให้ความแตกต่างนั้นได้มีการแลกเปลี่ยน คือกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางหลักการเราเชื่อ ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจช่วยป้องกันความขัดแย้งได้ แต่ในสังคมไทยที่ผ่านมา ภาครัฐมัก ดำเนินการตัดสินใจไปก่อน เมื่อประชาชนต่อต้านจึงจัดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่ง เข้าไปแล้วหากเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น จำเป็นต้องใช้หลักการจัดการความขัดแย้งเข้ามาแทน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงสามารถช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมใน การตัดสินใจของรัฐ

๔) ร่วมมือในการนำไปปฏิบัติ: การมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อประสบความสำเร็จจะทำให้ ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๕) ช่วยทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน : การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้ผู้บริหารและปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์ที่ดี

^{๗๙} อรรถัย ก๊กผล, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น**, กรุงเทพฯ : จรัญ สนิทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๒๒, หน้า ๒๖ - ๒๘.

สร้างความรู้สึกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นของประชาชนไม่ใช่เป็นของนักการเมืองเท่านั้น นอกจากนั้นด้วยความใกล้ชิด ผู้บริหารท้องถิ่นจะไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

๖) ช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน: การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

๗) ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น: การมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ อรรถ กกผล^{๘๐} ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

๑. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น

๒. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยให้ลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ

๓. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมือง และเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

๔. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๕. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น สามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้

๖. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชน และไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

๗. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

๘. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาได้แก่การได้เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ลดค่าใช้จ่าย สร้างฉันทามติ ผู้นำชุมชนมีความใกล้ชิดกับประชาชน เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เกิดความเชี่ยวชาญและเกิดการยอมรับในการเข้าร่วมพัฒนาสาธารณะประโยชน์มากขึ้น

^{๘๐} อรรถ กกผล, การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗-๑๘.

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่เชิงสร้างสรรค์

๒.๕.๑ แนวคิดเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์

แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) เป็นนโยบายในการพัฒนาประเทศตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของรัฐบาลในหลายประเทศ โดยเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา เป็นการดำเนินนโยบายเพื่อดึงดูดผู้ประกอบการและผู้มีความคิดสร้างสรรค์จากที่ต่าง ๆ ให้เข้ามาอยู่ในเมืองโดยมีแนวความคิดว่าการสร้างบรรยากาศของเมืองให้มีเสน่ห์และเปี่ยมล้นด้วยความบันเทิงจะเป็นการดึงดูดให้คนที่มีความคิดสร้างสรรค์เข้ามาอยู่ในเมือง ปัจจุบันร้อยละ ๖๔ ของประชากรวัยทำงานมีแนวคิดในการเลือกเมืองก่อนเลือกงาน ในขณะที่เมื่อ ๑๕ ปีก่อนร้อยละ ๘๐ ของคนทำงานเลือกบริษัทหรืองานก่อนเลือกเมือง^{๘๑}

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับเมืองสร้างสรรค์ในปัจจุบันจึงได้รับการยอมรับและเป็นสิ่งที่ต้องทำการพัฒนาอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

๒.๕.๒ ความหมายของเมืองสร้างสรรค์

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) ในที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาหรือเรียกย่อว่า อังค์ถัด ให้ความหมายของ “เมืองสร้างสรรค์” ไว้ในรายงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ประจำปี ๒๐๐๘ ว่าหมายถึงเมืองที่มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจและสังคมของเมือง และประกอบด้วยรากฐานที่มั่นคงทางสังคมและวัฒนธรรมมีการรวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่นของคนทำงานสร้างสรรค์และมีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดการลงทุนเพราะความยั่งยืนของสถานที่ในเชิงวัฒนธรรม^{๘๒}

๒.๕.๓ องค์ประกอบของเมืองสร้างสรรค์

ยูเนสโกกำหนดองค์ประกอบเมืองสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับนิยามและแนวคิดตามที่ กล่าวมา ดังนี้

^{๘๑} จูนิช กิตติอำพน, “เมืองและชุมชนสร้างสรรค์”, เอกสารการสัมมนา Thailand International Creative Economy Forum (TICEF) โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์, (ระหว่างวันที่ ๒๙-๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๘๒} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การคิดสร้างสรรค์ Creative Thinking, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอสมีเดีย จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑-๘.

๑) ผู้ประกอบการสร้างสรรค์หรือนักคิดที่เปรียบเหมือนสินทรัพย์สำคัญของเมืองที่สามารถเคลื่อนย้ายไปได้ทั่วโลกเพื่อแสวงหาสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจ

๒) สถานที่สร้างสรรค์ ได้แก่ สถานที่ที่เปิดโอกาสให้การเรียนรู้รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อให้เกิดกระบวนการใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการประกอบธุรกิจทั่วสถานที่ในเมืองและผ่านเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วโลก

๓) บรรยากาศสร้างสรรค์ หมายถึงสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดให้ผู้ประกอบการสร้างสรรค์และนักคิดจากแหล่งต่าง ๆ มาแสวงหาแรงบันดาลใจในการคิดและพัฒนาผลงานรวมทั้งอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจ

๔) วิสัยทัศน์ผู้นำของเมืองและประเทศที่เข้าใจกระบวนการสร้างเมืองให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์การประกอบธุรกิจและการอยู่อาศัย

๕) การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ เป็นฐานของการสร้างแรงบันดาลใจและความคิดสร้างสรรค์จากองค์ประกอบดังกล่าว ยูเนสโกได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกเมืองที่ เสนอตัวเข้าร่วมในเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ ดังนี้

๑. สิ่งแวดล้อมของเมืองและภูมิทัศน์ด้านวัฒนธรรม (Cultural Landscape) กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

๒. มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยและความสามารถในการกระจายสินค้า

๓. เป็นชุมชนของกลุ่มผู้ปฏิบัติและผู้ที่มีอาชีพด้านความคิดสร้างสรรค์

๔. อารักขาความรู้สึถึงคุณค่าของสาธารณะผ่านพื้นที่และช่องทางที่สามารถ เข้าถึงกลุ่มคนที่หลากหลายในวงกว้าง

๕. มีประสบการณ์ในการเป็นเจ้าของภาพ หรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

๖. มีการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

๗. เอาใจใส่ต่อทรัพยากรท้องถิ่นและสภาพแวดล้อมของเมือง

แนวทางการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก

^{๘๓} ดังนี้

๑. สร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่เมือง

๒. ส่งเสริมความหลากหลายและการเป็นสังคมที่เปิดกว้าง

๓. เป็นที่รวมของผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์และนักคิด

^{๘๓} อ่างแล้ว, ฐนิธ กิตติอาพน, “เมืองและชุมชนสร้างสรรค์”, หน้า ๓.

๔. สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและพื้นที่ที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ

๕. มีวิสัยทัศน์และพันธกิจร่วมกันในการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ผ่านนโยบาย กลไกต่าง ๆ และธรรมาภิบาลที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์

สำหรับประเทศไทยมีการระบุแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) โดยการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมด้านต่าง ๆ ของพื้นที่หรือเมืองทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ทรัพยากรมนุษย์ กฎระเบียบและการบริหารจัดการ ที่เอื้อต่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจของธุรกิจสร้างสรรค์ที่สร้างสรรค์สินค้าและบริการใหม่ ๆ ที่มีเอกลักษณ์และสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่หรือเมืองสามารถดึงดูดการลงทุนของธุรกิจที่เกี่ยวข้องเข้ามาในพื้นที่ หรือเมืองรวมทั้งส่งเสริมการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศและสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เช่นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และพื้นที่สาธารณะรูปแบบต่าง ๆ การจัดกิจกรรม และงานแสดงสินค้าและบริการสร้างสรรค์ เพื่อเป็นช่องทางหรือเวทีในการพัฒนาและแสดงออกของนักคิดและนักสร้างสรรค์สาขาต่าง ๆ^{๘๔}

เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทยมีองค์ประกอบดังนี้

๑. ศักยภาพด้านทุนทางปัญญา หมายถึง ความรู้จริง ความชำนาญหรือภูมิปัญญาเฉพาะทางการประยุกต์ประสบการณ์ เทคโนโลยีขององค์กรซึ่งทำให้สามารถพัฒนาศักยภาพและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า หรือบริการ แบ่งเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

๑.๑ ทุนทางกายภาพ เช่น แหล่งธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ หรือประวัติศาสตร์ของเมือง

๑.๒ ทุนทางวัฒนธรรม เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมรดกสืบทอดทางวัฒนธรรม ความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษรวมไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ

๑.๓ องค์กรความรู้ หมายถึง เมืองเป็นแหล่งที่มีองค์ความรู้ด้านใดเป็นพิเศษตัวอย่างของต่างประเทศ เช่น เมืองมิลานและมหานครปารีสเป็นแหล่งที่มีองค์ความรู้ด้านแฟชั่น เป็นต้น

๒. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ได้แก่ ผู้ประกอบการรายย่อย ผู้ผลิตโรงงานเจ้าของธุรกิจหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการผลักดันและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของแต่ละท้องถิ่น ภาคประชาชน หน่วยงานหรือองค์กรอิสระ และกลุ่มคนในพื้นที่นั้น ๆ ที่สามารถผลักดันและพัฒนาศักยภาพสินค้าและบริการให้มีมูลค่าเพิ่มได้เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสหกรณ์ ต่าง ๆ เป็นต้น และภาคการศึกษา ได้แก่ สถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ นักเรียน นักศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัยหรือคนรุ่นใหม่ที่เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ

^{๘๔} ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๘ ตอนพิเศษ ๑๕๒ ง., (๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๙.

๓. กลุ่มสินค้าและบริการ แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ได้แก่งานฝีมือหัตถกรรม อาหารไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒) กลุ่มศิลปะ ได้แก่ ศิลปะการแสดงและทัศนศิลป์

๓) กลุ่มสื่อ ได้แก่ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การพิมพ์ การแพร่ภาพ กระจายเสียง และดนตรี

๔) กลุ่มงานสร้างสรรค์ตามหน้าที่ ได้แก่ การออกแบบ แฟชั่นสถาปัตยกรรม การโฆษณา และซอฟต์แวร์

๕) กลุ่มสินค้าและบริการอื่นๆ ที่เป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์

๔. ระบบการบริหารจัดการและการวางแผน เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมีจุดมุ่งหมายในการเป็นเมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีการจัดระบบบริหารมีเครือข่ายและแผน ปฏิบัติงานเพื่อให้มีการนำศักยภาพด้านทุนทางปัญญามาใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความร่วมมือที่ดีระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีกลุ่มสินค้าหรือบริการที่น่าสนใจ และมีโอกาสในการพัฒนาต่อยอดมีเครือข่ายหรือองค์กรที่จะขับเคลื่อนงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพผลการคัดเลือกเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย จำนวน ๑๐ แห่ง มีทั้งท้องถิ่นในระดับตำบล ระดับอำเภอ และจังหวัดแต่ละแห่งมีศักยภาพและเอกลักษณ์เฉพาะตนที่เห็นได้ชัดเจน ดังรายชื่อต่อไปนี้^{๘๕}

๒.๕.๔ แนวคิดชุมชนสร้างสรรค์

๑) ความหมายชุมชนและการพัฒนาชุมชน

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากการเป็นเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะทาง เศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดกว่าสังคมแต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นมีการปะทะสังสรรค์ใกล้ชิดกว่าและความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่าอาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันกันได้^{๘๖}

^{๘๕} เชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์, (๒๕๕๔), ผลการตัดสิน ๑๐ เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์, Accessed ๑๒ January ๒๐๒๒, Available from <http://creativechiangmai.com/activities/dip-creative-city-project>.

^{๘๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย, ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๒), หน้า ๗๒-๗๓.

ชุมชน หมายถึง กลุ่มที่มีการร่วมมือกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน มีการสมาคมแบบเผชิญหน้ากันมีความสนิทสนมรู้จักกันเป็นอย่างดี^{๘๗}

ชุมชน ลักษณะสำคัญที่ทำให้เผ่าพันธุ์มนุษย์ดำรงสืบมาเนิ่นนานคือการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในรูปแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับจากเผ่าเป็นหมู่บ้าน เมือง ประเทศและเชื่อมต่อข้ามทวีปเป็นสังคมโลก แต่พื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์ทุกรูปแบบและทุกยุคสมัยคือความเป็นชุมชน มีผู้นิยามความหมายของชุมชนตามกรอบแนวคิดต่าง ๆ กัน พอกล่าวได้ดังนี้ชุมชนเป็นกลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่มมารวมกันในบริเวณเดียวกัน ภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกันมีการสังสรรค์กันมีความสนใจร่วมกันมีวัฒนธรรมเดียวกันและมีพฤติกรรมเหมือนกัน^{๘๘}

ชุมชน หมายถึง การที่คนจำนวน หนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำซึ่งรวมถึงการติดต่อสื่อสารกัน ความเป็นชุมชนอยู่ที่ความร่วมมือกัน^{๘๙}

ชุมชน หมายถึง การอยู่ร่วมกันของ กลุ่มคนในพื้นที่หรือขอบเขตที่แน่นอนมีความผูกพันซึ่งกันและกัน อันเป็นผลมาจากมีกิจกรรมการผลิตมีวิถีชีวิตที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันหรือเกื้อกูลกันมีกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากความ สัมพันธระหว่างคนภายในกลุ่มและเกิดจากกลุ่มชาติพันธุ์ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันและรวมถึงความคิดทางการเมืองหรือมีกระบวนการ ในการตัดสินใจร่วมกัน^{๙๐}

สรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง การที่ผู้คนได้มาอาศัยอยู่ร่วมกัน ในการพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งซึ่งมีความรัก และความผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น มีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมเดียวกันมาร่วมกิจกรรมกันภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่ม โดยมีจิตใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันและร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

^{๘๗} Poplin, E. Dennis, *Communities A Survey of Theories and Methods of Research*, (New York: Mcmillan, 1972), p.8.

^{๘๘} Sanders, T. Irwin, "Theories of Community Development" *Rural Sociology*, no. 23, (Bangkok : Odieanstro Publication,1958), pp.1-2

^{๘๙} ประเวศ วะสี, *ประชาคมตำบล*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓.

^{๙๐} วิจิต นันทสุวรรณ และจางง แรกพินิจ, *บทบาทของชุมชนกับการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๔-๕.

๒) การพัฒนาเมืองในระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในศตวรรษที่ ๒๑^{๙๑}

เมืองที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์และคุณภาพชีวิต

ทิศทางการพัฒนาเมืองในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นการพัฒนาเมืองที่ให้ ให้ความสำคัญกับมนุษย์เพราะมนุษย์เป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุดของเมือง และเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเมือง การมีสภาพแวดล้อม

เมืองที่เป็นมิตรกับมนุษย์เช่น มีทางเดินเท้าที่กว้าง มีร่มเงา และมี ความปลอดภัยจากการจราจร มีพื้นที่เพื่อการมีปฏิสัมพันธ์และเชื่อมต่อ การพัฒนาและการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ภายภาพเมือง-ฮาร์ดแวร์ ชาร์ลส์แลนดรีผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนการประยุกต์ใช้ วัฒนธรรมเพื่อการฟื้นฟูเมืองและผู้เขียนหนังสือ The Creative City (Landry, ๒๐๐๐) ได้กล่าวไว้ว่า คนและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีส่วนสำคัญ ในการทำให้เมืองเป็นพื้นที่ของความสร้างสรรค์ และทำให้เกิดพลวัตขึ้น ในสังคมเมือง ดังนั้นความเป็นท้องถิ่นที่สื่อสารออกมาทางศิลปะใน รูปแบบต่าง ๆ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นทรัพยากร สร้างสรรค์จึงเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ ความเป็นเมืองสร้างสรรค์ ของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป กลุ่มมวลชนคน สร้างสรรค์-ซอฟต์แวร์ กลไกขับเคลื่อน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ริชาร์ด ฟลอริดา ผู้ให้นิยามกลุ่มมวลชน สร้างสรรค์ (Creative Class) กล่าวไว้ว่า กลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เป็นกลไก สำคัญใน การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่ง (Florida, ๒๐๐๒) ด้วยเหตุผลดังกล่าว ‘เมือง’ ต่าง ๆ จึงต้องแข่งขันกัน เพื่อดึงดูด รักษา และสร้างกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ด้วยการพัฒนา สภาพแวดล้อมเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทางธุรกิจที่เอื้อต่อ การลงทุนและการ พัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์และการให้ความสำคัญกับ ส่วนที่สำคัญที่สุดคือ การรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น และวางแนวทางการ พัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้เมืองมีความพร้อมในเชิงเอกลักษณ์และ บรรยากาศทาง วัฒนธรรมที่มีความหลากหลายควบคู่ไปกับการพัฒนา เมืองด้านกายภาพ

^{๙๑} พีรตล แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า, เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจาก สินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย. (กรุงเทพมหานคร :สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕-๒๐.

ภาพที่ ๒.๑ ผู้บริหารเมืองหรือท้องถิ่น ผู้นำนโยบายเมืองสร้างสรรค์สู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม

ที่มาของภาพ: พีรดล แก้วลาย และทิพย์สุตา จันทร์แจ่มหล้า, เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจากสินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย. (กรุงเทพมหานคร :สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕-๒๐.

การพัฒนาเมืองและการพัฒนาท้องถิ่นไปสู่เมืองสร้างสรรค์นั้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าผู้บริหารเมืองหรือท้องถิ่นมีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการ ขับเคลื่อนนโยบายเมืองสร้างสรรค์เพราะผู้บริหารเมืองหรือท้องถิ่นเป็น ตัวแทนของประชาชน เป็นผู้ได้รับโอกาสในการบริหารเมืองและเป็น ผู้ดำเนินการจากระดับนโยบายไปสู่การปฏิบัติจากสิ่งที่เป็นแนวความคิด ไปสู่การภาพเมืองที่เป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น นายลีเมียง บัค อดีต ประธานาธิบดีสาธารณรัฐเกาหลีและนายกเทศมนตรีกรุงโซล (ภาพที่ ๐๑) ผู้บริหารเมืองตัวอย่างที่ทั่วโลกกล่าวถึงและยกย่องให้เป็น “ฮีโร่ แห่งสิ่งแวดล้อม” ด้วยความสำเร็จในการพลิกฟื้น ‘คลองของเกซอน’ มูลค่า ๓ หมื่นล้านบาท ธารน้ำสายประวัติศาสตร์ที่ไหลผ่านใจกลางกรุง โซล ให้กลายเป็นสถานที่พักผ่อนและแหล่งท่องเที่ยว และยกระดับให้ กรุงโซล เป็นมหานครแห่งการสร้างสรรค์ระดับโลก (Four-year Plan of the Fourth Elected City Administration (๒๐๐๖-๒๐๑๐)) (ภาพที่ ๑- ๐๒) การพัฒนาเมืองของกรุงโซลเป็นการทำงานสานต่อนโยบายใน ระยะยาว นายโอ ซึฮุน นายกเทศมนตรีกรุงโซลคนต่อมาได้ให้ความสำคัญกับงานออกแบบในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของ เมืองเติบโตจนสามารถผลักดันให้กรุงโซล เป็นเมืองหลวงแห่งการ ออกแบบในปีค.ศ. ๒๐๑๐ (World Design Capital. ๒๐๑๐) โดย The International Council of Societies of Industrial Design (ICSID) โดย นายโอ ซึฮุน ได้ให้สัมภาษณ์กับนิตยสาร Global Asia ว่า “เราต้อง สร้างสภาพแวดล้อมของเมืองให้เป็นที่ที่คนอยากเข้า

มาและอาศัย อยู่พร้อมครอบครัวและประกอบธุรกิจ ดังนั้นการสร้างจุดดึงดูด คือกลยุทธ์สำคัญของการแข่งขัน”

ภาพที่ ๒.๒ คลองซองเกซอน สถานที่พักผ่อนและแหล่งท่องเที่ยวที่ยกระดับให้กรุงโซล เป็นมหานครแห่งการสร้างสรรค์ระดับโลก

ที่มาของภาพ: พีรตล แก้วลาย และทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า, เมืองสร้างสรรค์: แนวทางการพัฒนาเมืองจากสินทรัพย์สร้างสรรค์ท้องถิ่นไทย. (กรุงเทพมหานคร :สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖), หน้า ๑๕-๒๐.

การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์เป็นการพัฒนาที่ต้องมีการผลักดันอย่างจริงจังและจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการพัฒนาการภาพเมืองให้มี ความสะดวกสบาย สวยงาม และเอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์และการ ประกอบธุรกิจของประชากรเมือง/ท้องถิ่น จึงเป็นรูปแบบการพัฒนาที่ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนทางการเมืองและมวลชน บทบาทของผู้บริหารเมืองต้องเป็นผู้ที่สามารถสร้างความเข้าใจใน แนวคิดการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการปรับทัศนคติและรูปแบบการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่นในการบริหารงาน เพื่อเปลี่ยนความคิดในการพัฒนาเมืองหรือท้องถิ่นจากยุคเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสู่ยุคแห่งการพัฒนาเมืองอย่างสร้างสรรค์และสู่ออนาคตเพื่อ ตอบสนองวิถีชีวิต

สรุปได้ว่า การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญอย่างมากเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจรายได้ พัฒนาชุมชน และสังคมโดยมุ่งหมายให้ประชาชนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยอาศัยพื้นฐานทรัพยากรท้องถิ่นที่มีเป็นทุนอยู่แล้วมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน และมุ่งสู่ตลาดภายนอกชุมชนให้เป็นที่นิยมและต้องการของตลาดโดยอาศัยทุนทางสังคม ทุนทาง

วัฒนธรรมของท้องถิ่นเองมาสร้างสรรค์ต่อยอดให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนสร้างความมั่นคงในชีวิต มีรายได้อย่างมั่งคั่ง และยั่งยืน

๒.๖ ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

สภาพทั่วไป^{๙๒}

ประวัติหน่วยงาน

องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เกิดขึ้นจากการยกระดับฐานะจากสภาตำบลกาญจนา ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๓๙ ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไปเล่ม ๑๑๓ ตอนพิเศษ ๕๒ ง ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๓๙ จึงทำให้สภาตำบลกาญจนา ได้รับการประกาศยกฐานะเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลกาญจนาตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ไปทางทิศตะวันออก ประมาณ ๔ กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด ๗.๘๐ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๔,๘๗๕ ไร่

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลเหมืองหม้อ ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลสวนเขื่อน ตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลนาจักรอำเภอเมืองแพร่

จำนวนประชากร

ตำบลกาญจนามีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๔๕๒๙ คน

ชาย ๒,๑๖๔ คนคิดเป็นร้อยละ ๗.๗๘

หญิง ๒,๓๖๕ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๒.๒๒

มีจำนวนครัวเรือน ๑,๕๖๑ ครัวเรือน

มีความหนาแน่นเฉลี่ย ๕๘๒ คน/ตารางกิโลเมตร

^{๙๒} ข้อมูลพื้นฐาน, องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่, <https://www.kanjana.go.th/home>, 10 เมษายน 2565.

เขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา มีหมู่บ้านที่อยู่ในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา จำนวน หมู่บ้าน ๙ หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑ แสดงจำนวนประชากรในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่^{๙๓}

หมู่ที่	หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนครัวเรือน
๑	บ้านดอนดี	๓๒๒	๓๗๔	๖๙๖	๒๓๗
๒	บ้านดอนแก้ว	๒๐๙	๒๔๐	๔๔๙	๑๙๘
๓	บ้านหัวฝาย	๒๕๘	๒๘๑	๕๓๙	๑๙๕
๔	บ้านหนองบ่อ	๒๑๘	๒๐๑	๔๑๙	๑๓๖
๕	บ้านกวาว	๒๑๘	๒๒๑	๔๓๙	๑๔๑
๖	บ้านทุ่งอ่วน	๒๐๙	๒๔๓	๔๕๒	๑๔๓
๗	บ้านดอนดี	๒๖๐	๒๗๓	๕๓๓	๑๘๕
๘	บ้านหัวฝาย	๒๑๑	๒๔๔	๔๕๕	๑๖๖
๙	บ้านกาญจนา	๒๕๙	๒๘๘	๕๔๗	๑๖๐
	รวม	๒,๑๖๔	๒,๓๖๕	๔,๕๒๙	๑,๕๖๑

อาชีพในตำบล

อาชีพของประชากรตำบลกาญจนาในเขตอบต ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม และค้าขาย บางส่วนประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน และรับจ้างแรงงาน ผลผลิตที่สำคัญของตำบลได้แก่ผลผลิตทางการเกษตรมีการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง ผลไม้ เช่นลำไย มะม่วง ส่วนทางด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนมีผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทอผ้า สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์คือ ชุดเครื่องนอน ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองและสินค้าที่ควรได้รับการสนับสนุน ได้แก่ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ข้าวแคบแผ่นถั่วเน่า เสื้อหม้อห้อม

^{๙๓} อ่างแก้ว, ข้อมูลพื้นฐาน, องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่, <https://www.kanjana.go.th/home>, 10 เมษายน 2565.

วิสัยทัศน์ อบต

“จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สืบสานประเพณีท้องถิ่น คุณภาพชีวิตดีสู่เศรษฐกิจอาเซียน”

พันธกิจ

- สนับสนุนอาชีพและอาชีพเสริม
- ส่งเสริมสนับสนุนอาชีพการเกษตร
- ป้องกันและปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชน
- จัดให้มีการบำรุงทางบกและทางน้ำ
- จัดให้มีไฟฟ้าและประปาส่องสว่างอย่างเพียงพอ
- จัดหาและบำรุงรักษาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- ส่งเสริมสุขภาพและการสาธารณสุข
- ส่งเสริมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการกำจัดขยะสิ่งปฏิกูล น้ำเสีย
- การฟื้นฟูศาสนา อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและประเพณีท้องถิ่น
- ส่งเสริมและสนับสนุนและยกระดับคุณภาพการศึกษาและเทคโนโลยีของประชาชนทุกระดับ
- สนับสนุนและส่งเสริมกีฬา
- จัดให้มีการบริการประชาชนตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตและสังคม

แนวทางการพัฒนา

๑. แนวทางการพัฒนาด้านสังคมสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส
๒. แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน
๓. แนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและความ

ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาด้านระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน

แนวทางการพัฒนา

๑. แนวทางการพัฒนาการก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงถนน สะพาน รางระบายน้ำ และระบบประปาให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน
๒. แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

๓. แนวทางการพัฒนาการก่อสร้างอาคารสถานที่สาธารณะประโยชน์
ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาด้านสาธารณสุข อนามัยและสิ่งแวดล้อม
แนวทางการพัฒนา

๑. แนวทางการพัฒนาระบบการบริการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมให้ทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่

๒. แนวทางการพัฒนาการบริการสาธารณสุขและการป้องกันโรคติดต่อ

๓. แนวทางการพัฒนาและสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทำให้ทราบเบื้องต้นว่าการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนาได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลมาเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ.๒๕๔๐ เป็นต้นมา ทั้งในด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม องค์การองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนาก็ยังมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน การการศึกษา สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ อบต. ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างจิตอาสาให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนสร้างสรรค์ต่อไป

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งได้มีนักวิชาต่างได้ให้ความสำคัญที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

พระมหาธีระยุทธ จิตตปุณฺญ, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส^{๙๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพ มีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านสันติภายใน การจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี ด้วยเครื่องมือพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท คือหลักสังคหวัตถุธรรมประกอบด้วย ทาน ปิย วาจา อตถจริยา และ สมานัตตา 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนว

^{๙๔} พระมหาธีระยุทธ จิตตปุณฺญ, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, "รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง", วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๔, หน้า ๙๖๕-๙๗๕.

พุทธสันติวิธีด้วย M-V-P-U-T-C MODEL โดยมีกระบวนการพัฒนา ๖ ด้าน คือ ๑. การสร้างสันติภายใน ๒. จิตอาสาต้นแบบ ๓. เครื่องมือพุทธสันติวิธี ๔. ความเข้าใจความต่างแบบพหุวัฒนธรรม ๕. ทำงานเป็นทีมและผู้นำ ๖. สื่อสารสารสนเทศ เกิดผลลัพธ์เป็น ภาวดี ๔ คือ พัฒนากายสงบจนครบสิ้น พัฒนาศีลสมบูรณ์เพิ่มพูนค่า พัฒนาจิตใกล้ชิดกับศรัทธา พัฒนาปัญญาแจ่มแจ้ง

รวีวรรณ วงศ์เดชานันท์ และศักดิ์ดา หารเทศ^{๙๕} ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริหลักสูตรจิตอาสา ๙๐๔ กล่าวว่า การสร้างจิตสำนึกเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวมเป็นสิ่งที่สังคมไทยต้องการเป็นอย่างมาก การแก้ปัญหาสังคมจากคนเพียงคนเดียวคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ยากที่ปัญหานั้นจะถูกคลี่คลายหรือประสบความสำเร็จ การแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องอาศัยความสามัคคีและความร่วมมือจากทุกคนในสังคม เพราะเราทุกคนล้วนเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นเจ้าของสมบัติสาธารณะอันเกิดขึ้นจากสังคม

ธนบดี ครองยุติ^{๙๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาจิตอาสาของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติงานขององค์กรสาธารณกุศลมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ และโครงสร้างองค์กร ด้านจิตอาสาของบุคลากรยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขัดแย้งระหว่างองค์กร และการหาผลประโยชน์ จิตอาสาในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งกว่าในศาสตร์สมัยใหม่โดยเป็นจิตสำนึกในหน้าที่ด้วยความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประกอบด้วยศรัทธา รับผิดชอบ ต่อหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม การพัฒนาจิตอาสาเชิงพุทธที่สำคัญคือการใช้หลักไตรสิกขา หลักหน้าที่บุคคล และการขัดเกลาทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาจิตอาสาในศาสตร์สมัยใหม่ที่สำคัญคือ การเรียนรู้สังคมเชิงพุทธปัญญาและการขัดเกลาทางสังคม แนวทางการพัฒนาจิตอาสาบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ ๑) ทางตรงได้แก่บูรณาการหลักไตรสิกขา หน้าที่บุคคลและการขัดเกลาเชิงพุทธร่วมกับการพัฒนาจิตอาสาที่องค์กรใช้อยู่เดิม ๒) ทางอ้อมได้แก่การบูรณาการหลักหน้าที่บุคคลกับการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันทางสังคม เช่น โรงเรียน สื่อมวลชน

^{๙๕} รวีวรรณ วงศ์เดชานันท์ และศักดิ์ดา หารเทศ, “การส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริหลักสูตรจิตอาสา ๙๐๔”, วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ เดือนมีนาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑๖๓-๑๕๗.

^{๙๖} ธนบดี ครองยุติ, แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ, วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔ (เมษายน ๒๕๖๓), หน้า ๖๙.

ชยานนท์ ภาควิวัฒน์ และดวงกมล บางชวด^{๙๗} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของกลุ่มจิตอาสา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของกลุ่มจิตอาสา ประกอบด้วย ๔ กระบวนการ ได้แก่ ๑) การตอบสนองต่อสถานการณ์สังคมที่เกิดขึ้น (M = ๔.๐๖) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ ให้เกียรติต่อผู้อื่น (M = ๔.๓๗) ๒) การกำหนดวิธีการเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ (M = ๔.๑๗) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ เห็นความสำคัญของการมีเครือข่ายการทำงานระหว่างกลุ่มจิตอาสา (M = ๔.๒๘) ๓) กระบวนการเสริมสร้าง จิตสาธารณะ (M = ๓.๘๘) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคม (M = ๓.๙๘) และ ๔) การเปลี่ยนแปลงหลังจากร่วมกิจกรรม (M = ๔.๑๗) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ เห็นความสำคัญของการทำจิตสาธารณะมากขึ้น (M = ๔.๒๒) ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะต่อสมาชิกกลุ่มจิตอาสา คือ ครอบครัว กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการเสริมสร้างจิตสาธารณะมากที่สุด การเผยแพร่กระแสโลกปัจจุบันผ่านโซเชียลมีเดียเป็นทั้งปัจจัยเสริมสร้างและอุปสรรค โซเชียลมีเดียในยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของกลุ่ม

แสน กิรตินวนันท์^{๙๘} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสังคมและชุมชนภายใต้จิตอาสา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประเทศไทยในห้วงเวลาที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาประเทศในลักษณะรูปธรรมเสียเป็นส่วนใหญ่เช่น โครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ อาคารต่าง ๆ เป็นต้น จนช่วงเวลาดังหนึ่งประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นมาก กระทั่งวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ.๒๕๔๐ ที่ผ่านมากลายเป็นตัวอย่างและประสบการณ์สำคัญของประชาชนชาวไทย รวมถึงภาครัฐที่ตระหนักว่าการพัฒนาวัตถุแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ทำให้ประเทศไทยสามารถเดินหน้าได้อย่างแท้จริง จึงต้องมีการพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยเกิดสำนึกและสร้างให้การพัฒนาเกิดประสิทธิผลมากขึ้นได้ คำว่า “จิตอาสา” จึงเป็นคำหนึ่งที่เกิดขึ้นในห้วงเวลานั้น โดยมีจุดประสงค์สำคัญต้องการให้ประชาชนชาวไทยตระหนักและให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าการให้ความสำคัญแก่ตนเอง ซึ่งบทความฉบับนี้จะเป็นการตีความและขยายคำว่า “จิตอาสา” อีกครั้งให้มีความหมายครอบคลุมถึงความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มเติม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าหากประชาชนชาวไทยขาดจิตอาสา จะส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม เช่น ประเทศไทย สังคมหรือชุมชนต่าง ๆ ภายในประเทศ จนเกิดปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองต่าง ๆ ขึ้นมาเช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด เป็นต้น รวมถึงการเสนอแนวทางในการสร้างจิตอาสา เช่น การสอนและการปลูกฝังจิตอาสา

^{๙๗} ชยานนท์ ภาควิวัฒน์ และดวงกมล บางชวด, "กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของกลุ่มจิตอาสา", วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, ปีที่ ๑๔, ฉบับที่ ๒, ๒๕๖๒, หน้า ๑-๑๓.

^{๙๘} แสน กิรตินวนันท์, การพัฒนาสังคมและชุมชนภายใต้จิตสาธารณะ, วารสารการเมืองการปกครอง ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๒, หน้า ๑๘๔.

เพื่อให้ประชาชนชาวไทยเกิดจิตอาสาแท้ขึ้นมาเป็นแนวทางสำคัญหนึ่งในการพัฒนาทุนมนุษย์ จนส่งผลกระทบต่อให้สังคมและประเทศไทยเกิดการพัฒนาวางอย่างยั่งยืนและแท้จริง

ขวัญตา ภูริวิทยาธีระ^{๙๙} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า จิตอาสาเป็นคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมที่บุคคลพึงมี เป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจ การปลูกฝังจิตอาสาในวิชาชีพพยาบาลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เริ่มตั้งแต่การพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลให้พร้อมที่จะเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ดี ปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาลมีคุณธรรมจริยธรรม มีความเอื้ออาทร มีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และมีจิตอาสา เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีสมรรถนะที่สอดคล้องตามความต้องการของสังคม การพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลกระทำได้โดยการสอดแทรกในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายที่จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีจิตอาสา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้โดยการบริการสังคมที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาพยาบาลได้มีประสบการณ์ตรงในการรับใช้และบริการสังคม ประสบการณ์ที่นักศึกษาพยาบาลได้รับจะสร้างแรงจูงใจให้เกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคมและพัฒนาเป็นจิตอาสาตามมา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร^{๑๐๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรายงานสรุปผลการติดตามและประเมินผลกิจกรรมจิตอาสา เราทำความดีด้วยหัวใจ สร้างป่า รักษาป่า ตามโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมของการจัดโครงการกิจกรรมจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ สร้างป่า รักษาป่า” ตามโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครสามารถดำเนินโครงการได้ประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการจัดโครงการดังกล่าวในทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ (คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๐๐) และผลจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวนี้ ทำให้จิตอาสา นักเรียน รวมถึงประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดจิตสำนึกใน

^{๙๙} ขวัญตา ภูริวิทยาธีระ, การพัฒนาจิตอาสาธรรมาของนักศึกษาพยาบาล, วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๑, หน้า ๕๕.

^{๑๐๐} องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร, "รายงานสรุปผลการติดตามและประเมินผลกิจกรรมจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ สร้างป่า รักษาป่า” ตามโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑”, รายงานผลการวิจัย, ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการ กองแผนและงบประมาณ, ๒๕๖๑, หน้า ๙.

การรักษาความสะอาด รวมถึงช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เกิดความรักความสามัคคี เป็นจิตอาสา สาธารณะด้วยความเต็มใจ สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนให้ดียิ่งขึ้นไป

อรศิริ ไม้ทอง, พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระเทพวัชรจารย์^{๑๐๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ของเยาวชนนานาชาติ ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนนานาชาติเป็น กระบวนการ ที่สามารถดำเนินการได้ในรูปแบบของ LEIST Model คือ แบบจำลองของแนวคิดและ กระบวนการที่เชื่อมโยงเข้าหากันด้วยการบูรณาการแบบองค์รวมจาก ๔ ประเด็น คือ การสร้าง เรียนรู้ (Learning = Eco Learning, Experience Learning) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) การสร้างเครือข่ายทางสังคม (Social Network) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Transformation) ซึ่ง เยาวชนแสดงออกด้วยการปฏิบัติโครงการเพื่อสังคมในพื้นที่พัฒนาของตนเองจำนวน ๙ โครงการ

ศุภวรรณ เล็กวิไล และ เรียม ศรีทอง^{๑๐๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสา สำหรับนักศึกษาครู ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาสำหรับนักศึกษาครูเน้นการ พัฒนาด้านจิตพิสัย และทักษะพิสัยเป็นสำคัญ มีองค์ประกอบสำคัญ คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการจัดกิจกรรม ๕ ขั้นตอน และการประเมินผล โดยมีปัจจัยเอื้อต่อการเสริมสร้างจิตอาสาที่ สำคัญ ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนา คุณลักษณะด้านจิตอาสา ด้านผู้สอนหรือวิทยากรที่ควรเป็นตัวอย่างที่ดี มีประสบการณ์ตรงด้านจิต อาสา และด้านระยะเวลา การปลูกฝังจิตอาสาควรใช้เวลาทั้งในและนอกห้องเรียน มีการปฏิบัติอย่าง ต่อเนื่องจนเป็นนิสัย อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างจิตอาสาสำหรับนักศึกษาครูที่จะเป็นทรัพยากรบุคคล สำคัญของประเทศในอนาคตให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ก่อเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

ชนิษฐา สุขทวี, วรุฒิ เฟ็งพันธ, สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์ และศุภครุจิรา พรหมสุวิชา^{๑๐๓} ได้ ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างเครือข่ายกิจกรรมจิตอาสาที่ส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการสร้าง สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ๑) โครงการจิตอาสา จำนวน ๑๑ กิจกรรม

^{๑๐๑} อรศิริ ไม้ทอง, พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระเทพวัชรจารย์, กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสา และความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนนานาชาติ, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑.

^{๑๐๒} ศุภวรรณ เล็กวิไล และ เรียม ศรีทอง, รูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาสำหรับนักศึกษาครู, วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์ JOURNAL OF GRADUATE RESEARCH, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒), หน้า ๒-๓.

^{๑๐๓} ชนิษฐา สุขทวี, วรุฒิ เฟ็งพันธ, สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์และศุภครุจิรา พรหมสุวิชา, แนวทางการสร้าง เครือข่ายกิจกรรมจิตอาสาที่ส่งเสริมทักษะ ชีวิตดานการสรางสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นของนักเรียน, วารสารวิชาการ วิทยาลัยการบริหารศาสตร์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๓, หน้า ๖๖.

สามารถส่งเสริมทักษะ ชีวิตด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นได้ทั้ง ๔ ด้าน โดยภาพรวมคิดเป็น ร้อยละ ๙๒.๗๓ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละมากที่สุดคือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ รองลงมาคือ ด้านการตระหนักรู้ เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๗๓ ด้าน การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และด้านการจัดการอารมณ์และความเครียด มีค่าเท่ากันคิดเป็นร้อยละ ๘๙.๐๙ ๒) คุณลักษณะของกิจกรรมจิตอาสา มุ่งเน้นการช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนทั้งทางตรงและทางอ้อม รู้จักการเสียสละส่วนตนเพื่อคนส่วนรวม ให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาตนเองในทุกด้าน ๓) แนวทางการ สร้างเครือข่ายกิจกรรมจิตอาสาที่ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นนั้น นักเรียน ครู ผู้อำนวยการโรงเรียน องค์กรของรัฐ และองค์กรสาธารณะประโยชน์ สามารถดำเนินการสร้างเครือข่ายคือ การชักชวน การประชาสัมพันธ์ การทำเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างพฤติกรรมทางบวก และแนะนำกิจกรรมต่อ โดยสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับ โรงเรียน ระดับชุมชน และระดับ สังคม

วราภรณ์ เหลืองวิลโล่ ศิริรินทร์รัตน์ กาญจนกฤษ และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร^{๑๐๔} ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง พัฒนาการจิตอาสาตามบริบทของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า จิตอาสาและฐานคติการ กำหนดตามบริบทของประเทศไทย มีความเชื่อมโยงกับ ๑) แนวคิดทุนทางสังคม สอดคล้องกับ องค์กรประกอบด้านทุนมนุษย์ ทุนทางสถาบัน โดยเฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์และสถาบันศาสนา ๒) การแบ่งช่วงยุค (Generation) ส่งผลให้พฤติกรรมการแสดงออกถึง จิตอาสาที่มีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงยุค ๓) ภาวะการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้มีจิตอาสาปรับเปลี่ยนทัศนใจด้วยตนเอง อย่างอิสระ อาสา นำพาตนเองมาเป็นผู้กระทำการ (Agency) โดยใช้ความสามารถตนเองในการช่วยเหลือ พัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Movement) เป็นพลังแนวราบนำไปสู่การเกิดเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และสังคม เช่น อาสาช่วยเหลือในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ฯลฯ ส่วนข้อเสนอเชิงนโยบาย ภาครัฐควรมีการ ส่งเสริมในมิติการสร้าง ความเข้มแข็งด้านทุนมนุษย์ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม การเสริมทักษะ (Skill) ในด้าน การปฏิบัติการ (Operation) และการบริหารจัดการ (Management) ทั้งในรูปแบบ “ก่อน-ขณะ-หลัง” เกิดเหตุ

พระครูโฆสิตวัณณานุกูล และคณะ^{๑๐๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะใน สังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไร้รอยต่อ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาจิตสาธารณะ

^{๑๐๔} วราภรณ์ เหลืองวิลโล่ ศิริรินทร์รัตน์ กาญจนกฤษ และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร, พัฒนาการจิตอาสาตาม บริบทของประเทศไทย, วารสารปัญญาภิวัฒน์, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม – กันยายน ๒๕๖๔, หน้า ๓๓๖.

^{๑๐๕} พระครูโฆสิตวัณณานุกูล และคณะ, การสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการ พัฒนาสู่เมืองสันติภาพไร้รอยต่อ, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช, ๒๕๖๓, หน้า ก.

ในสังคมพหุวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเกิดจากวิถีชีวิตและการประพุดติ ปฏิบัติ การร่วมแรงร่วมใจ การเสียสละสุขส่วนตนเพื่อเกื้อกูลเพื่อนร่วมชุมชนหรือผู้ที่กำลังประสบกับความยากลำบากของคนในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ ส่วนการสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไร้รอยต่อบนพื้นฐานของความเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนาและมีความเมตตาธรรมซึ่งก่อให้เกิดจิตอาสาหรือจิตสาธารณะบนวิถีการดำเนินชีวิตและกระบวนทัศน์ของชุมชน

พระมหาสหาย กนตธมโม (จำปาแก้ว) และ พระมหาปิยะบุตร ปญญาฑุฒโน (วงศ์กันทรากัย)^{๑๐๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า มีการพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เรียกว่า โครงการ มีจุดเน้นในการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมคุณธรรม ส่วนการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนนั้น องค์กรพระพุทธศาสนาจังหวัดฉะเชิงเทราได้ร่วมกันจัดตั้งเครือข่ายในการที่จะพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนที่มีลักษณะทั้งที่เป็น MOU ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งทุกองค์กรมีการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี ส่วนผลการวิเคราะห์เครือข่ายกับการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนา องค์กรพระพุทธศาสนาจังหวัดฉะเชิงเทรา มีเป้าหมายในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมจริยธรรม มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจพร้อมกับการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีความเข้มแข็ง

พระครูวาทีวรวัฒน์,ดร.และคณะ^{๑๐๗} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีช่องทางสองทางในการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในการจัดทำแผนงาน มีมรดกวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว มีการสำรวจผู้มีส่วนได้เสียจากคนในพื้นที่ และทั่วไป เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับปรุง ส่วนการสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีได้ใช้หลัก “บวร” ส่วนต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีเกิดจากความร่วมมือของภาคี “เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนิน ฯ”

^{๑๐๖} พระมหาสหาย กนตธมโม (จำปาแก้ว) และ พระมหาปิยะบุตร ปญญาฑุฒโน (วงศ์กันทรากัย), การเสริมสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ๒๕๖๑, หน้า ก.

^{๑๐๗} พระครูวาทีวรวัฒน์,ดร.และคณะ, การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ๒๕๖๓, หน้า ก.

กมลวรรณ คารมปราชน์ คล้ายแก้ว และ พิษชาติ ประสิทธิ์โชค^{๑๐๘} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญจากการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมที่ผู้เรียนได้สะท้อนออกมา คือ ทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การเข้าใจผู้อื่น และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิตการเรียน และการทำงาน

สรณีย์ สายสร^{๑๐๙} ได้ศึกษาวิจัยการบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา ผลการวิจัยพบว่า หลักการของ “การทำงานจิตอาสาแนวพุทธเชิงบูรณาการ” นั้น เน้นสร้างคุณสมบัติภายในจิตใจโดยการประยุกต์หลักพระพุทธคุณ พระพุทธจริยา และพุทธธรรม ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมภายนอกในการทำงานจิตอาสา เมื่อไปสู่ภาคปฏิบัติต้องอาศัย “วิธีการ” เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นแบบบูรณาการผ่านการทำงานจิตอาสาทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคม โดยให้ช่วยเหลือด้านวัตถุทาน และเน้นธรรมทานให้นำไปใช้แก้ปัญหาความทุกข์ เพื่อนำไปสู่ “ผลที่มุ่งหวัง” คือ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่บุคคลผู้ทำงานจิตอาสา ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ และแก่สังคมโดยรวม ทั้งในระดับโลกียสุขและโลกุตตรสุข

สรุปได้ว่า จิตอาสานั้น คือ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ การมีจิตอาสานั้นจะช่วยให้ชุมชน องค์กรที่อยู่อาศัย มีความน่าอยู่ การพัฒนาให้มีจิตอาสานั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการระดมทุนและวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ในการสร้างจิตอาสาในหลาย ๆ หลักธรรม ได้แก่หลักอิทธิบาท ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ หลักทิวฐัมมิกัตถประโยชน์ และหลักสัมมปรายิกัตถประโยชน์ หรือการใช้หลัก บ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการ (บ-ว-ร) ดังนั้น หากชุมชนและสังคมใดประชาชนได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับจิตอาสาและการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาแล้วนั้น ย่อมที่จะทำให้ชุมชนและสังคมนั้นมีความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

^{๑๐๘} กมลวรรณ คารมปราชน์ คล้ายแก้ว และ พิษชาติ ประสิทธิ์โชค, “โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม” การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา, วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๒, หน้า ๙๘.

^{๑๐๙} สรณีย์ สายสร, “การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา”, วารสารพุทธศาสนศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘, หน้า ๑๗-๔๗.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และเพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็น และกระบวนการจัดการด้านการเรียนรู้และการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธเข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑. การศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี บริบูรณ์ขึ้นไปที่เป็นผู้อยู่ในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือเพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนากิจกรรมจิตอาสาที่เน้นการเสริมสร้างการเรียนรู้และการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของบุคคลและสังคมหรือจิตอาสาวิถีพุทธ

๒. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจิตอาสา ทั้งนี้ เพื่อทราบถึงแนวทางการเรียนรู้ กระบวนการสื่อสารคุณค่า การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ และการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่

๓.๒ พื้นที่ศึกษา ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในลักษณะของการส่งเสริมการเรียนรู้และการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงกำหนดพื้นที่ของชุมชนที่เป็นแหล่งการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน โดยมีเกณฑ์ดังนี้

๑. เป็นชุมชนที่เป็นแหล่งการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญในระดับสูงทั้งในระดับชุมชนและประเทศหรือเป็นสถานที่ส่งเสริมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมจิตอาสาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยมีโครงการมีกิจกรรมที่แสดงถึงการส่งเสริมการเรียนรู้แก่ชุมชนที่เป็นรูปธรรม

๒. เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ที่เชื่อมโยงกับวัดที่เป็นแหล่งพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอื่น ๆ และเชื่อมโยงกับการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธประเภทอื่น ๆ ในเขตพื้นที่เดียวกัน

๓. เป็นชุมชนหรือหน่วยงานที่มีกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้และกระบวนการสื่อสารคุณค่าเพื่อการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคลและสังคม โดยมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน และมีการดำเนินการเกี่ยวกับเรียนรู้อาสาตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งคณะผู้วิจัยกำหนดในลักษณะของพื้นที่ คือ ตำบลกาญจนบุรี อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๑. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเชิงคุณภาพ (Key Informant)** ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

๑) กลุ่มพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน อสม.ตำบล ผู้บริหารท้องถิ่น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนบุรี ประชาชน และตัวแทนองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจิตอาสาที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ การส่งเสริมการเรียนรู้ภายในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนบุรี อำเภอมืองแพร์ โดยพบว่าในแต่ละหมู่บ้านจะมีพระสงฆ์ และบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการจิตอาสาและการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจะใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมด โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์ จำนวน ๑๕ รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มย่อย จำนวน ๑๓ รูปหรือคน รวมจำนวนทั้งสิ้น ๒๘ รูปหรือคน ดังแสดงตามตาราง

ตารางที่ ๓.๑ แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

ที่	ชื่อ - ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง/สังกัด
๑.	พระครูไพจิตรวิวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดหนองบ่อ
๒.	พระครูกาญจนธรรมสุนทร	เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม
๓.	พระปลัดยงยศ กิตติวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดหัวฝาย
๔.	พระอธิการณัฐนันท์ สิริปัญญา	เจ้าอาวาสวัดดอนแก้ว

๕.	นางทิพย์รัตน์ วงศ์เงิน	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา
๖.	นายณัฐวุฒิ อู่จิ้น	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๘ ตำบลกาญจนา
๗.	นายสมบัติ อินทรีย์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗ ตำบลกาญจนา
๘.	นางอนงค์ ไผทอง	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
๙.	นางพองจันทร์ ยอดคัมน์	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
๑๐.	นางถนอมศรี วงศ์ถิน	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
๑๑.	นายสมศักดิ์ ว่างแผน	จิตอาสา
๑๒.	นายสมควร เครื่องจักร	จิตอาสา
๑๓.	นายนุเทพ กองวิเศษ	จิตอาสา
๑๔.	นางยุพิน เรือลม	ประชาชน
๑๕.	นายสมปอง โพธิ์ศรี	ประชาชน

ตารางที่ ๓.๒ แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการสนทนาเฉพาะกลุ่ม

ที่	ชื่อ - ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑.	พระครูโกศลบุญเขต	เจ้าอาวาสวัดดอนดี
๒.	นางสายสุนีย์ อ่อนจันทร์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา
๓.	นางมณฑา สิทธิยาพรกุล	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา
๔.	นางวงเดือน วงศ์แพทย์	ผู้ทรงคุณวุฒิองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา
๕.	นางสมพร เสนาป่า	เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา
๖.	นายประเสริฐ น้าไหลทุ่ง	รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา
๗.	นายจำรัส น้อยปาปลุก	สมาชิกประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา
๘.	นางสุรีย์พรรณ มรรคอินทร์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา
๙.	นายอนุพงษ์ คำวาง	กำนันตำบลกาญจนา
๑๐.	นายสาคร สายาจักร์	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๑.	นายสุธรรม สนทยาน	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๒.	นายไพศาล นรินทร์	ผู้ใหญ่บ้าน
๑๓.	นายบรรจง ศรีธิยศ	ผู้ใหญ่บ้าน

๒) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไปภายในพื้นที่เสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ดังกล่าว โดยมีประชากรในชุมชนจะมีจำนวน ๔,๕๒๙ คน^๑ ใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ที่กำหนดให้มี

^๑ ข้อมูลพื้นฐาน, องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่, <https://www.kanjana.go.th/home>, 10 เมษายน 2565.

ความเชื่อมั่น ๙๕ % และให้มีความคลาดเคลื่อน ๕% ($e = .๐๕$) โดยใช้สูตรของ Taro, Yamane^๑ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{วิธีทำ} \quad n &= \frac{N}{1 + N(e)^2} \\ n &= \frac{4,529}{1 + 4,529(.05)^2} \\ &= \frac{4,529}{1 + 11.32} = \frac{4,529}{12.32} \\ &= 367.61 \text{ ราย} \\ n &= 368 \text{ ราย} \end{aligned}$$

รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น ๓๖๘ คน วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) นอกจากนี่ยังใช้ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วนโดยพิจารณาจากจำนวนประชากรเพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจายให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากรโดยทำการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster sampling) โดยใช้หมู่บ้านเป็นเขตพื้นที่ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา รวม ๓๖๘ คน จากประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ รายละเอียดดังตารางที่ ๓.๓

ตารางที่ ๓.๓ แสดงกลุ่มตัวอย่างประชากรในการศึกษาจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนตัวอย่าง
๑	บ้านดอนดี	๖๙๖	๕๗
๒	บ้านดอนแก้ว	๔๔๙	๓๖
๓	บ้านหัวฝาย	๕๓๙	๔๔
๔	บ้านหนองบ่อ	๔๑๙	๓๔

^๑ Yamane, Taro, *Statistics, An Introductory Analysis* 2nd Ed., (New York: Harper and Row, 1967), p 125.

๕	บ้านกวาว	๔๓๙	๓๖
๖	บ้านทุ่งอ้วน	๔๕๒	๓๗
๗	บ้านดอนดี	๕๓๓	๔๓
๘	บ้านหัวฝาย	๔๕๕	๓๗
๙	บ้านกาญจนา	๕๔๗	๔๔
	รวม	๔,๕๒๙	๓๖๘

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลกาญจนา โดยมีเนื้อหาประกอบ ๔ ส่วน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของประชาชน เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ เป็นต้น โดยเป็นลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิดที่มีตัวเลือกให้เลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติของด้านจิตอาสาที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา ได้แก่ ด้านการให้ความรู้จิตอาสา ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ๕ ระดับ โดยกำหนดให้ ข้อคำถามที่มีความหมายเชิงปฏิฐาน (Positive) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบ	มากที่สุด	ให้คะแนน ๕	คะแนน
ถ้าตอบ	มาก	ให้คะแนน ๔	คะแนน
ถ้าตอบ	ปานกลาง	ให้คะแนน ๓	คะแนน
ถ้าตอบ	น้อย	ให้คะแนน ๒	คะแนน
ถ้าตอบ	น้อยที่สุด	ให้คะแนน ๑	คะแนน

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสา และความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการเสียสละต่อสังคม ด้านการประยุกต์หลักสังคหวัตถุในการเสริมสร้างจิตอาสา และด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา โดยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ๕ ระดับ โดยกำหนดให้ ข้อคำถามที่มีความหมายเชิงปฏิฐาน (Positive) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ถ้าตอบ	มากที่สุด	ให้คะแนน ๕	คะแนน
--------	-----------	------------	-------

ถ้าตอบ	มาก	ให้คะแนน ๔	คะแนน
ถ้าตอบ	ปานกลาง	ให้คะแนน ๓	คะแนน
ถ้าตอบ	น้อย	ให้คะแนน ๒	คะแนน
ถ้าตอบ	น้อยที่สุด	ให้คะแนน ๑	คะแนน

ตอนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดให้ตอบ

๒. แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับสัมภาษณ์คณะสงฆ์ ผู้นำชุมชน อสม.ตำบลสถานศึกษาในตำบล เยาวชน ประชาชน และตัวแทนองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจิตอาสาที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยมีประเด็นที่สำคัญ เช่น

๑. องค์กรความรู้เกี่ยวกับจิตอาสาโดยทั่วไปและจิตอาสาตามแนววิถีพุทธ
๒. กิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
๓. รูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
๔. กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
๕. การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัดและชุมชนต้นแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
๖. การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
๗. การส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
๘. แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๓. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (key informant) ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มจิตอาสาในพื้นที่พัฒนาเชิงสร้างสรรค์ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่พัฒนาเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อนำเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ โดยมีเนื้อหาสำคัญ เช่น

๑) กลุ่มจิตอาสาในการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒) กิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๓) รูปแบบความร่วมมือการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๔) ผลลัพธ์ของกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๔. การสังเกต โดยสังเกตการณ์เรียนรู้ พฤติกรรมการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่

๕. การใช้เทคนิคการถ่ายภาพ โดยการใช้ภาพถ่าย การจัดแผนภูมิหรือแผนภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการจัดสภาพการณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ การพัฒนาจิตอาสาวิถีพุทธ และการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้เกี่ยวกับจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

๑. กำหนดเนื้อหาของแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดตัวแปรการวิจัยและเนื้อหาของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

๒. ร่างเครื่องมือการวิจัยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดให้ครอบคลุมทุกตอน

๓. นำเครื่องมือการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

๔. แก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำ

๕. ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยและจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ๒ ส่วน คือ ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

๑. ความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเรียนปรึกษากับที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของ เนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน ๓ ท่าน ได้แก่

๑) พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่

๒) ผศ.ดร.สมจิต ขอนวงศ์ ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัยสงฆ์แพร่

๓) ผศ.ดร.สายัณห์ อินันใจ ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษาแพร์

โดยนำค่าที่ได้มาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Concordance : IOC) โดยใช้
สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Concordance : IOC)

R หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ และให้คะแนนดังนี้

๑ หมายถึง แนใจว่าข้อความนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

๐ หมายถึง ไม่แนใจว่าข้อความนั้นสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตาม
วัตถุประสงค์ของการศึกษา

-๑ หมายถึง แนใจว่าข้อความนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผู้ศึกษาได้เลือกคำถามข้อความที่มีค่า IOC มากกว่า ๐.๕ มาใช้เป็นข้อความจาก
ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วเห็นว่า แบบสอบถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงของเนื้อหา
ครอบคลุม ในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยได้ค่า IOC เท่ากับ ๑.๐๐

๒. ความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและปรับปรุงแก้ไข
แล้ว ทำการทดสอบ (Try Out) จำนวน ๓๐ ชุด กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่ม
ตัวอย่างชุมชนในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อ
ตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อความหมายตรงตามความต้องการ ตลอดจน มีความเหมาะสมหรือไม่
มีความยากง่ายเพียงใด จากนั้นจึงนำมาทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha)^๑ ค่าระดับความเชื่อมั่นของ
แบบสอบถามมากกว่า ๐.๗๐ จึงจะถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษา
กลุ่มตัวอย่างจริงได้ โดยได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .๘๑๔

๓. ปรับปรุงแบบสอบถามให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์สำหรับการนำไปใช้จริงต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของ
การศึกษาวิจัย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

^๑ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด,
๒๕๔๗) หน้า ๑๙๑.

๑. นำหนังสือขออนุญาตเข้าทำการศึกษาวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ไปยังเจ้าอาวาสและบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อนัดหมายในการสัมภาษณ์และการเข้าศึกษาในพื้นที่

๒. การเข้าศึกษาในพื้นที่เพื่อแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต โดยมีกิจกรรมดังนี้

๒.๑ การใช้แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากนักประชาชนในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน ๓๖๘ ชุด เพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยทำการสำรวจ ๒ ด้าน คือด้านที่ ๑ ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนด้านจิตอาสาที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ การให้ความรู้จิตอาสา การจัดการจิตอาสา การเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา กระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา และด้านที่ ๒ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสา และความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการเสียสละต่อสังคม ด้านการประยุกต์หลักสังคหัตถุในการเสริมสร้างจิตอาสา และด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา

๒.๒ การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับพระเถระ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เยาวชน ประชาชน จิตอาสา และตัวแทนองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ โดยมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตอาสาโดยทั่วไปและจิตอาสาตามแนววิถีพุทธ กิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธ รูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วม กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วม การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัดและชุมชนต้นแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วม การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วม และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา

๒.๓ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระเถระ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ประชาชน จิตอาสา และตัวแทนองค์กรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ ได้แก่ กลุ่มจิตอาสาตามแนววิถีพุทธ กิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธ รูปแบบความร่วมมือการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วม ผลลัพธ์กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาที่เหมาะสม

๒.๔ การสังเกตและการใช้เทคนิคการถ่ายภาพเพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงความรู้ และกระบวนการเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธหรือการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาจิตใจและปัญญาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสม

๓. ประมวลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

๔. สรุปประเมินผลการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกกระบวนการ

๕. เผยแพร่ผลงานวิจัย ผ่านสิ่งพิมพ์วารสาร หรือ บทความและการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ตารางที่ ๓.๔ แสดงตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย ดังนี้

ที่	กิจกรรมการวิจัย / การเก็บรวบรวมข้อมูล	ระยะเวลา ๗ เดือน						
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗
๑	การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจ สํารวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) การคัดเลือกชุมชนเป้าหมายแบบเจาะจง และจัดสร้างการจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย	X	X					
๒	ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่			X				
	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่			X				
๔	ลงพื้นที่สนทนากลุ่มเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่				X			
๕	วิเคราะห์รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่				X			

๖	การรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อนำเสนอ รายงานความก้าวหน้าแก่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์					X		
๗	สรุปองค์ความรู้และกระบวนการเกี่ยวกับการ เสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนา พื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมือง แพร่ จังหวัดแพร่					X		
๘	การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ผลงานวิจัย วิดีทัศน์นำเสนอ และนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน						X	
๙	การจัดรายงานฉบับสมบูรณ์							X
๑๐	การจัดทำบทความเผยแพร่ในระดับชาติ							X

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้มีการศึกษาในพื้นที่ชุมชนตำบลกาญจนา การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมจากประชาชนในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จำนวน ๓๖๘ คน โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๑) เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science)

๒) แบบสอบถามตอนที่ ๑ ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ความสนใจและกิจกรรมด้านจิตอาสา โดยทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

๓) แบบสอบถามตอนที่ ๒ ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนด้านจิตอาสาที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เช่น การให้ความรู้จิตอาสา การจัดการจิตอาสา การเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา กระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา โดยทำการวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับของกิจกรรมจิตอาสาและการเรียนรู้ในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐- ๑.๕๐ = มีความเหมาะสมในระดับน้อยมาก

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑- ๒.๕๐ = มีความเหมาะสมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑- ๓.๕๐ = มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑- ๔.๕๐ = มีความเหมาะสมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑- ๕.๐๐ = มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

๔) แบบสอบถามส่วนที่ ๓ ซึ่งเป็นข้อมูลด้านเจตคติและผลลัพธ์จากของจิตอาสาและความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาทั้งในด้านความรู้ คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม การประยุกต์หลักสังคหัตถ์ในการเสริมสร้างจิตอาสา และความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา โดยทำการวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับของการกิจกรรมจิตอาสาในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๕๐ = มีความรู้สึกและได้รับผลการปฏิบัติในระดับน้อยมาก

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑- ๒.๕๐ = มีความรู้สึกและได้รับผลการปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑- ๓.๕๐ = มีความรู้สึกและได้รับผลการปฏิบัติในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑- ๔.๕๐ = มีความรู้สึกและได้รับผลการปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑- ๕.๐๐ = มีความรู้สึกและได้รับผลการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

๕) แบบสอบถามส่วนที่ ๔ ซึ่งเป็นข้อมูลด้านสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในด้านจิตอาสา

๖) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อศึกษาค่าเป็นกลางทางสถิติ และเพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับความคิดเห็นที่มีต่อการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา

๗) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และแนวทางการเสริมสร้างจิตอาสา

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์

๑) รูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งในด้านรูปธรรม ความรู้เกี่ยวกับชุมชน ด้านรูปแบบและกระบวนการการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ การจัดการเรียนรู้ของการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ กระบวนการสื่อสารเกี่ยวกับคุณค่าและการพัฒนาจิตอาสาวิถีพุทธ และในด้านนามธรรม คือ ความรู้เกี่ยวกับหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาโดยการนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการ เป็นต้น

๒) กระบวนการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างคุณค่าและการพัฒนาจิตใจแก่ประชาชน โดยเน้นการสื่อสารคุณค่าทางพุทธธรรม และวิถีการปฏิบัติเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารคุณค่าและแนวปฏิบัติด้านจิตอาสาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เช่น เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การร่วม

พัฒนาวัด หรือศาสนสถานในวัด รวมทั้งการเรียนรู้ในด้านสุนทรียศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตและการปฏิบัติเพื่อความเจริญด้านจิตใจและปัญญา

๓) รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ กระบวนการสื่อสารคุณค่าและแนวปฏิบัติด้านจิตอาสาตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงคน ความรู้ และกระบวนการที่มีการทำกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธหรือการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาจิตใจและปัญญา

๔) การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา ในมิติของการจัดการเรียนรู้ กระบวนการสื่อสารคุณค่า การพัฒนาจิตใจ และการเสริมสร้างกระบวนการเครือข่ายการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ ร่วมกัน

๕) การศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสื่อสารเชิงพุทธและการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนรวมทั้งแนวทางการพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธเชิงการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ในการอธิบายข้อมูลทั่วไป

๒. การวิเคราะห์ สัจเคราะห์ข้อมูลจากทุกฝ่ายดังกล่าว โดยการเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นชุดความรู้ กระบวนการ และแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ด้านจิตอาสาวิถีพุทธ

๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของประชาชน รูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งในด้านรูปธรรม ความรู้เกี่ยวกับชุมชนและพระสงฆ์ ด้านรูปแบบและกระบวนการการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา การจัดการเรียนรู้ของการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ กระบวนการสื่อสารเกี่ยวกับคุณค่าและการพัฒนาจิตอาสาวิถีพุทธ และในด้านนามธรรม คือ ความรู้เกี่ยวกับหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาในการนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการ เป็นต้น รวมทั้งกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ กระบวนการสื่อสารคุณค่าและแนวปฏิบัติด้านจิตอาสาตาม

หลักการทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงคน ความรู้ และกระบวนการที่มีการทำกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธหรือการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาจิตใจและปัญญา

๓.๘ สรุปกระบวนการวิจัย

การศึกษาวิจัย “การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นพระสงฆ์ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน อสม.ตำบล เจ้าหน้าที่ รพสต. สถานศึกษาในตำบล เยาวชน ประชาชน พัฒนาชุมชนอำเภอ และตัวแทนองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในชุมชนตำบลกาญจนา รวมจำนวน ๓๖๘ คน โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ในเชิงลึก (Interviews) จำนวน ๑๕ รูปหรือคน การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน ๑๓ รูปหรือคน เป็นเครื่องมือในการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ความถี่ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงกับสถิติการวิจัย การพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา และการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา โดยมีผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และจิตอาสาแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒) ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๓) ผลการเสนอรูปแบบกระบวนการการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๔) ชุดความรู้การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ๒) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการศึกษาทั้งเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือจากการแจกแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๓๖๘ ชุดจากกลุ่มประชากรทั้งหมด ๔,๕๒๙ ราย นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูป/คน เป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น จิตอาสา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พระสงฆ์ และกลุ่มประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑๓ คน จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา

อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๔.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ และ รายได้ โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังปรากฏในตารางดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๖๘)

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	๑๙๓	๕๒.๔
หญิง	๑๗๕	๔๗.๖
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐
อายุ		
๑๘-๒๙ ปี	๓๗	๑๐.๑
๓๐-๔๑ ปี	๘๙	๒๔.๒
๔๒-๕๓ ปี	๑๑๓	๓๐.๗
๕๔ ปีขึ้นไป	๑๒๙	๓๕.๑๔
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	๑๐๗	๒๙.๑
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	๑๘๐	๔๘.๙
ปริญญาตรี	๗๔	๒๐.๑
ปริญญาโทขึ้นไป	๗	๑.๙
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐
อาชีพ		
รับราชการ	๒๒	๖.๐
รับจ้างทั่วไป	๑๗๐	๔๖.๒
ทำการเกษตร	๑๑๓	๓๐.๗
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	๖๓	๑๗.๑
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐
รายได้		
ต่ำกว่า ๑-๕,๐๐๐ บาท	๓๙	๑๐.๖
๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท	๑๗๖	๔๗.๘

๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท	๑๐๔	๒๘.๓
๑๕,๐๐๑ บาท ขึ้นไป	๔๙	๑๓.๓
รวม	๓๖๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ ซึ่งเป็นการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่อยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบล กาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ซึ่งสามารถอธิบายในแต่ละประเด็นได้ดังต่อไปนี้

เพศ ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่บริการบนพื้นที่สูง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศ ชาย จำนวน ๑๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๔, รองลงมาคือ เพศหญิง จำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๖ ตามลำดับ

อายุ ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๕๔ ขึ้นไป จำนวน ๑๒๙ คน คิด เป็นร้อยละ ๓๕.๑, รองลงมาคือ อายุ ๔๒-๕๓ ปี จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗, อายุ ๓๐-๔๑ ปี จำนวน ๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๒ และน้อยที่สุดคืออายุ ๑๘-๒๙ ปี จำนวน ๓๗ คน คิด เป็นร้อยละ ๑๐.๑ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบล กาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๙, รองลงมาประถมศึกษา จำนวน ๑๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑, ปริญญาตรี จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๑ และน้อยที่สุดคือ ปริญญาโทขึ้นไป จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๙ ตามลำดับ

อาชีพ ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป จำนวน ๑๗๐ คน คิดเป็นร้อย ละ ๔๖.๒, รองลงมาทำการเกษตร จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗, ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑ และน้อยที่สุดคือรับราชการ จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ ตามลำดับ

รายได้ ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ ๕๐๐๐-๑๐๐๐๐ บาท จำนวน ๑๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๘, รองลงมารายได้ ๑๐๐๐๑-๑๕๐๐๐ บาท จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็น ร้อยละ ๒๘.๓, รายได้ ๑๕๐๐๐ บาทขึ้นไป จำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ และน้อยที่สุดคือ รายได้ ๑-๕๐๐๐ บาท ขึ้นไป จำนวน ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖ ตามลำดับ

๔.๑.๒ ความคิดเห็นของประชาชนด้านความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ ตามความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความรู้จิตอาสา ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา และด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมเป็นรายด้าน

n=๓๖๘

ความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. ด้านการให้ความรู้จิตอาสา	๓.๙๖	๐.๖๔	มาก
๒. ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา	๔.๐๔	๐.๖๓	มาก
๓. ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา	๓.๙๕	๐.๖๓	มาก
๔. ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา	๓.๙๗	๐.๖๕	มาก
ภาพรวม	๓.๙๘	๐.๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} =๓.๙๘, S.D.=๐.๕๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา รองลงมาได้แก่ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา ด้านการให้ความรู้จิตอาสา และน้อยที่สุดได้แก่ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการให้ความรู้จิตอาสา

n=๓๖๘

ด้านการให้ความรู้จิตอาสา	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การให้บริการข้อมูลข่าวสารของจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น แผ่นพับ ป้ายติดประชาสัมพันธ์	๓.๙๙	๐.๗๘	มาก
๒. การชี้แจงกับเพื่อนร่วมชุมชนในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม	๓.๙๗	๐.๗๘	มาก
๓. การให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอำนวยความสะดวกในการร่วมรักษาความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ	๓.๙๔	๐.๗๖	มาก
๔. การให้คำแนะนำด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์แก่เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน	๓.๙๓	๐.๗๖	มาก
๕. การอธิบายแก่ประชาชนในการร่วมกันรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม	๓.๙๘	๐.๗๙	มาก
ภาพรวม	๓.๙๖	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการให้ความรู้จิตอาสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๓.๙๖, S.D. = ๐.๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การให้บริการข้อมูล

ข่าวสารของจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น แผ่นพับ ป้ายติดประชาสัมพันธ์” รองลงมาได้แก่ “การอธิบายแก่ประชาชนในการร่วมกันรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม” และน้อยที่สุดได้แก่ “การให้คำแนะนำด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์แก่เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน” ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา

n=๓๖๘

ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของชุมชน เช่น การประกาศรับสมัครส่งเสริมจิตอาสา ร่วมร่างกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม	๔.๑๒	๐.๘๐	มาก
๒. การร่วมจัดนิทรรศการจัดกิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้าน	๔.๐๐	๐.๘๑	มาก
๓. การร่วมกิจกรรมในการรณรงค์รักษาความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน	๔.๑๐	๐.๗๕	มาก
๔. การร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น อบรมหรือประชุมในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการช่วยรักษาความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน	๔.๐๒	๐.๗๕	มาก
๕. การร่วมออกมาตรการในการดูแลรักษาการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	๓.๙๕	๐.๘๑	มาก
ภาพรวม	๔.๐๔	๐.๖๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๔.๐๔, S.D. = ๐.๔๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของชุมชน เช่น การประกาศรับสมัครส่งเสริมจิตอาสา ร่วมแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” รองลงมาได้แก่ “การร่วมกิจกรรมในการอนุรักษ์รักษาความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน” และน้อยที่สุดได้แก่ “การร่วมออกมาตรการในการดูแลรักษาการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว” ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา

n=๓๖๘

ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การประชาสัมพันธ์ในชุมชนและหมู่บ้าน ด้านข้อมูลข่าวสารและปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและน้ำในพื้นที่	๓.๙๔	๐.๘๑	มาก
๒. การร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ให้เหมาะสม	๓.๘๐	๐.๘๐	มาก
๓. การร่วมกิจกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ สาธารณประโยชน์ของชุมชนและหมู่บ้าน	๔.๐๑	๐.๗๘	มาก
๔. การร่วมรณรงค์การใช้สารสกัดจากธรรมชาติลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช เพื่อรักษาคุณภาพดินและแหล่งน้ำ	๓.๙๔	๐.๗๓	มาก
๕. การปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของส่วนรวมใน			

การจัดการขยะในครัวเรือน ชุมชนและหมู่บ้าน	๔.๐๕	๐.๗๖	มาก
ภาพรวม	๓.๙๕	๐.๖๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.95$, $S.D. = 0.63$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะในครัวเรือน ชุมชนและหมู่บ้าน” รองลงมาได้แก่ “การร่วมกิจกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนและหมู่บ้าน” และน้อยที่สุดได้แก่ “การร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ให้เหมาะสม” ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา

n=๓๖๘

ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การร่วมประชุมเพื่อรับทราบการจัดกิจกรรมจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนและหมู่บ้านด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๔.๐๗	๐.๗๗	มาก
๒. การร่วมวางแผนในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์	๓.๙๑	๐.๘๐	มาก
๓. การร่วมดำเนินการพัฒนาพื้นที่ในการใช้			

ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่ สาธารณประโยชน์	๔.๐๒	๐.๗๖	มาก
๔. การร่วมติดตามและประเมินผลการ ดำเนินงานกิจกรรมจิตอาสาการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	๓.๙๐	๐.๘๒	มาก
๕. การร่วมเสนอปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมจิตอาสาด้าน ดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้ หรือพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ ส่วนรวม เพื่อช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของ พื้นที่ และรักษาสภาพแวดล้อมโดยรวม	๓.๙๔	๐.๘๓	มาก
ภาพรวม	๓.๙๗	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.97$, $S.D.=0.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การร่วมประชุมเพื่อรับทราบการจัดกิจกรรมจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนและหมู่บ้านด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม” รองลงมาได้แก่ “การร่วมดำเนินการพัฒนาพื้นที่ในการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์” และน้อยที่สุดได้แก่ “การร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมจิตอาสาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม” ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป

ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.97$, $S.D.=0.65$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

ด้านการให้ความรู้จิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ใน

ระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=๓.๙๖$, S.D.=๐.๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การให้บริการข้อมูลข่าวสารของจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น แผ่นพับ ป้ายติดประชาสัมพันธ์” รองลงมาได้แก่ “การอธิบายแก่ประชาชนในการร่วมกันรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม” และน้อยที่สุดได้แก่ “การให้คำแนะนำด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์แก่เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน” ตามลำดับ

ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=๔.๐๔$, S.D.=๐.๔๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของชุมชน เช่น การประกาศรับสมัครส่งเสริมจิตอาสา ร่วมแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” รองลงมาได้แก่ “การร่วมกิจกรรมในการรณรงค์รักษาความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน” และน้อยที่สุดได้แก่ “การร่วมออกมาตรการในการดูแลรักษาการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว” ตามลำดับ

ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=๓.๙๕$, S.D.=๐.๖๓) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะในครัวเรือน ชุมชนและหมู่บ้าน” รองลงมาได้แก่ “การร่วมกิจกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนและหมู่บ้าน” และน้อยที่สุดได้แก่ “การร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสม” ตามลำดับ

ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา พบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=๓.๙๗$, S.D.=๐.๖๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การร่วมประชุมเพื่อรับทราบการจัดกิจกรรมจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนและหมู่บ้านด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” รองลงมาได้แก่ “การร่วมดำเนินการพัฒนาพื้นที่ในการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์” และน้อยที่สุดได้แก่ “การร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมจิตอาสาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ตามลำดับ

๔.๑.๓ ความคิดเห็นของประชาชนด้านเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่” ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์เจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ตามความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการเสียสละต่อสังคม ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา และด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ โดยภาพรวมเป็นรายด้าน

n=๓๖๘

เจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น	๓.๙๙	๐.๖๑	มาก
๒. ด้านการเสียสละต่อสังคม	๔.๐๐	๐.๖๑	มาก
๓. ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา	๓.๙๔	๐.๖๔	มาก
๔. ด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา	๔.๑๘	๐.๖๔	มาก
เฉลี่ยรวม	๔.๐๒	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=๔.๐๒$, S.D.=๐.๕๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา รองลงมา

ได้แก่ ด้านการเสียสละต่อสังคม ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น และน้อยที่สุดได้แก่ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น

n=๓๖๘

ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การแนะนำการใช้ประโยชน์และการรักษาคุณภาพดินที่ถูกต้องแก่ผู้อื่น	๓.๙๓	๐.๘๐	มาก
๒. การร่วมมือกับเพื่อนร่วมชุมชนในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม	๔.๐๔	๐.๗๑	มาก
๓. การอำนวยความสะดวกในการร่วมรักษาความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ	๔.๐๕	๐.๗๕	มาก
๔. การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน	๓.๙๐	๐.๗๔	มาก
๕. การให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมชุมชน ในการร่วมกันรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม	๓.๙๗	๐.๗๙	มาก
ภาพรวม	๓.๙๙	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๓.๙๙, S.D. = ๐.๖๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การอำนวยความสะดวกในการร่วมรักษาความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ” รองลงมาได้แก่ “การร่วมมือกับเพื่อนร่วมชุมชนในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” และน้อยที่สุด

ได้แก่ “การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน” ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ด้านการเสียสละต่อสังคม

n=๓๖๘

ด้านการเสียสละต่อสังคม	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การทุ่มเทแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม	๔.๐๔	๐.๘๐	มาก
๒. การร่วมสมทบทุนทรัพย์เพื่อการอนุรักษ์รักษาความสะอาดในพื้นที่	๓.๙๔	๐.๘๑	มาก
๓. การอุทิศเวลาให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะในครัวเรือน เพื่อช่วยลดปัญหาขยะของส่วนรวม	๓.๙๒	๐.๘๐	มาก
๔. การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการช่วยรักษาความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน	๔.๐๑	๐.๗๓	มาก
๕. การเต็มใจให้ความร่วมมือในการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	๔.๐๙	๐.๗๖	มาก
ภาพรวม	๔.๐๐	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ด้านการเสียสละต่อสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.00$, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การเต็มใจให้

ความร่วมมือในการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัว” รองลงมาได้แก่ “การทุ่มเทแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” และน้อยที่สุดได้แก่ “การอุทิศเวลาให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะในครัวเรือน เพื่อช่วยลดปัญหาขยะของส่วนรวม” ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาอำเภอมืองแพร์ ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา

n=๓๖๘

ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การให้ข้อมูลข่าวสารและปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและแหล่งน้ำในพื้นที่ชุมชน (ทาน)	๓.๙๑	๐.๘๒	มาก
๒. การร่วมเสนอแนะในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำและที่ดินในพื้นที่ชุมชนให้เหมาะสม (ปิยวาจา)	๓.๘๑	๐.๘๑	มาก
๓. การร่วมกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ลอกคูน้ำ ปลูกป่า ทำความสะอาดในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (อตถจริยา)	๔.๐๑	๐.๗๘	มาก
๔. การร่วมรณรงค์การใช้น้ำหมักชีวภาพ, ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช เพื่อรักษาคุณภาพดินและแหล่งน้ำ (อตถจริยา)	๓.๙๓	๐.๗๙	มาก
๕. การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะทั้งในครัวเรือน ชุมชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตา)	๔.๐๓	๐.๗๗	มาก
ภาพรวม	๓.๙๔	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๓.๙๔, S.D. = ๐.๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะทั้งในครัวเรือน ชุมชนอย่างเสมอตันเสมอปลาย (สมานัตตา)” รองลงมาได้แก่ “การร่วมกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ลอกคูน้ำ ปลูกป่า ทำความสะอาดในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (อรรถจริยา)” และน้อยที่สุดได้แก่ “การร่วมเสนอแนะในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำและที่ดินในพื้นที่ชุมชนให้เหมาะสม (ปิยวาจา)” ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ ด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา

n=๓๖๘

ด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	\bar{X}	S.D.	
๑. การมีความพึงพอใจต่อการให้ความรู้จิตอาสาในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม	๔.๑๕	๐.๗๕	มาก
๒. การมีความพึงพอใจต่อการจัดการจิตอาสาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์	๔.๑๕	๐.๗๘	มาก
๓. การมีความพึงพอใจต่อการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสาในการระมัดระวังในการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์	๔.๑๘	๐.๗๗	มาก
๔. การมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัด			

กิจกรรมจิตอาสาในการชักชวนให้เพื่อนร่วมชุมชนช่วยกันการรักษาความสะอาดในครัวเรือนและชุมชน	๔.๑๙	๐.๗๗	มาก
๕. การมีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	๔.๒๒	๐.๗๔	มาก
ภาพรวม	๔.๑๘	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.18, S.D. = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การมีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน” รองลงมาได้แก่ “การมีความพึงพอใจต่อการกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสาในการชักชวนให้เพื่อนร่วมชุมชนช่วยกันการรักษาความสะอาดในครัวเรือนและชุมชน” และน้อยที่สุดได้แก่ “การมีความพึงพอใจต่อการให้ความรู้จิตอาสาในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป

ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.02, S.D. = 0.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.99, S.D. = 0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การอำนวยความสะดวกในการร่วมรักษาความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ” รองลงมาได้แก่ “การร่วมมือกับเพื่อนร่วม

ชุมชนในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” และน้อยที่สุดได้แก่ “การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน” ตามลำดับ

ด้านการเสียสละต่อสังคม พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การเต็มใจให้ความร่วมมือในการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัว” รองลงมาได้แก่ “การทุ่มเทแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” และน้อยที่สุดได้แก่ “การอุทิศเวลาให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะในครัวเรือน เพื่อช่วยลดปัญหาขยะของส่วนรวม” ตามลำดับ

ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะทั้งในครัวเรือน ชุมชน อย่างเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตา)” รองลงมาได้แก่ “การร่วมกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ลอกคูน้ำ ปลูกป่า ทำความสะอาดในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน (อรรถจริยา)” และน้อยที่สุดได้แก่ “การร่วมเสนอแนะในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำและที่ดินในพื้นที่ชุมชนให้เหมาะสม (ปิยวาจา)” ตามลำดับ

ด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “การมีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน” รองลงมาได้แก่ “การมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสาในการชักชวนให้เพื่อนร่วมชุมชนช่วยกันรักษาความสะอาดในครัวเรือนและชุมชน” และน้อยที่สุดได้แก่ “การมีความพึงพอใจต่อการให้ความรู้จิตอาสาในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” ตามลำดับ

๔.๒ ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

ผลจากการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กับผู้มีส่วนได้เสียในกลุ่มผู้นำปกครองท้องที่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พระสงฆ์ สมาชิกองค์กรการบริหารส่วนตำบล รักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน และประชาชน สรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

(๑) ด้านความหมายของจิตอาสา กับจิตอาสาตามแนววิถีพุทธ ซึ่งความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจน พบว่า จิตอาสาโดยทั่วไปนั้นหมายถึงการทำงานด้านการช่วยเหลือชุมชน บุคคล พื้นที่สาธารณะประโยชน์ สังคม การทำด้วยเต็มใจและไม่หวังผลตอบแทน การเอาใส่และรับเป็นธุระให้กับผู้อื่น การเสียสละแรงกาย แรงใจ และกำลังทรัพย์ในการช่วยเหลือผู้อื่น การทำด้วยใจสมัคร การทำด้วยใจรัก การร่วมกันพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ ส่วนจิตอาสาตามแนววิถีพุทธ หมายถึง การทำงานด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับงานด้านจิตอาสาในการช่วยเหลืองานด้านศาสนา ชุมชน สังคมด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทน นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยเหลือกิจการทางด้านศาสนาด้วยความสมัครใจ อีกทั้งยังเป็น การเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมที่ทางวัดหรือทางศาสนาได้จัดขึ้น ทั้งทางกายภาพ และทางด้านจิตใจ การช่วยเหลือเสียสละพัฒนาด้วยใจไม่มีหวังผลตอบแทนใด ๆ นอกจากนี้ เป็นการพัฒนาด้วยความสมัครใจและช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งการมีจิตเมตตาต่อบุคคล ต่อสถานที่สาธารณะ ต่อสถานที่ราชการ ต่อชุมชน ต่อวัด มีจิตกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสัตว์ทั้งหลาย ต่อสถานที่สาธารณะ มีมิติตาคือมีความแสดงความยินดีต่อเพื่อนบ้านในชุมชนเมื่อประสบผลสำเร็จในการทำความดีให้กับสังคม มีอุเบกขาคือมีความบริสุทธิ์ใจในการทำงานด้วยความเป็นกลางเสมอภาคซึ่งกันและกัน และนอกจากนี้จิตอาสาตามแนววิถีพุทธโดยการพัฒนาหรือการช่วยเหลือสังคมด้วยการมีความจริงใจ การทำงานช่วยเหลือชุมชนด้วยความมีความข่มใจไม่หวั่นไหวต่อแรงเสียงทาน การมีความอดทนต่อความลำบากในการร่วมกิจกรรมช่วยเหลือชุมชน การช่วยเหลือชุมชนด้วยความสมัครใจทั้งทางกาย ทางใจ และการเสียสละทรัพยากรตัวนอุปกรณ ด้านกำลังทรัพย์เพื่อให้การทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และนอกจากนี้การทำงานด้านจิตอาสาจะสำเร็จได้ด้วยดีจึงต้องทำด้วยใจรัก พอใจในการช่วยเหลือชุมชนและผู้อื่น มีความพยายามในการดำเนินงานด้านจิตอาสาวิถีพุทธ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ เอาใจใส่ต่อการช่วยเหลือชุมชน สังคม และบุคคลในชุมชน และมีความตรวจตราหรือทบทวนตรึกตรองในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชน สังคมอย่างต่อเนื่อง โดยการบูรณาการด้านการดูแลผู้ป่วย ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน ด้านการเฝ้าระวังโรคระบาดโควิด ๑๙ ด้านการรักษาความสะอาดชุมชน วัด โรงเรียน โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งเป็นการทำด้วยจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคม และเพื่อนบ้านด้วยกัน ดังคำสัมภาษณ์ข้างล่างนี้

“คำว่าจิตอาสาตามความคิดเห็นน่าจะหมายถึงการทำงานด้านการช่วยเหลือชุมชนบุคคล^๑ ทั้งกำลังกาย และกำลังทรัพย์โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ^๒ นอกจากนี้ยังเป็นการเสียสละในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะประโยชน์ สังคม^๓ การทำด้วยเต็มใจ^๔ และการไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้นจากชุมชน^๕ นอกจากนี้ ยังเป็นการเอาใส่”^๖และรับเป็นธุระให้กับผู้อื่น^๗ การเสียสละแรงกาย^๘ แรงใจ^๙ กำลังทรัพย์ ในการช่วยเหลือผู้อื่น^{๑๐} การทำด้วยใจสมัคร^{๑๑} การทำด้วยใจรัก^{๑๒} การร่วมกันพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ”^{๑๓}

“คำว่าจิตอาสาตามแนววิถีพุทธตามความคิดเห็นน่าจะหมายถึง การทำงานด้วยการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับงานด้านจิตอาสาในการช่วยเหลืองานด้านศาสนา ชุมชน สังคม ด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทน^{๑๔} เป็นการช่วยเหลือกิจการทางด้านศาสนาด้วยความสมัครใจ^{๑๕} เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมที่ทางวัดหรือเข้าร่วมกับทางศาสนาได้จัดขึ้น^{๑๖} ทั้งทางกายภาพ และทางด้านจิตใจ^{๑๗} อีกทั้งเป็นการช่วยเหลือเสียสละพัฒนาด้วยใจไม่มีหวังผลตอบแทนใด ๆ^{๑๘} นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาด้วยความสมัครใจและช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้งการมี

^๑สัมภาษณ์, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^๒สัมภาษณ์, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^๓สัมภาษณ์, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^๔สัมภาษณ์, นางดี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^๕สัมภาษณ์, นางอี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^๖สัมภาษณ์, นายเอฟ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^๗สัมภาษณ์, นายจี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^๘สัมภาษณ์, นายเอช, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^๙สัมภาษณ์, นางไอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๐}สัมภาษณ์, นางเจ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๑}สัมภาษณ์, นายเค, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๒}สัมภาษณ์, นายแอล, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๓}สัมภาษณ์, นายเอ็ม, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๔}สัมภาษณ์, นายเอ็น, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๕}สัมภาษณ์, นายโอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๖}อ้างแล้ว, นางดี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๗}อ้างแล้ว, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๘}อ้างแล้ว, นางอี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

จิตเมตตาต่อบุคคล ต่อสถานที่สาธารณะ ต่อสถานที่ราชการ ต่อชุมชน ต่อศาสนสถาน^{๑๙} อีกทั้งมีจิตกรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ต่อสัตว์ทั้งหลาย ต่อสถานที่สาธารณะ^{๒๐} และมีเมตตาคือมีความแสดงความยินดีต่อเพื่อนบ้านในชุมชนเมื่อประสบผลสำเร็จในการทำความดีให้กับสังคม มีอุเบกขาคือมีความบริสุทธิ์ใจในการทำงานด้วยความเป็นกลางเสมอภาคซึ่งกันและกัน^{๒๑} และนอกจากนี้จิตอาสาตามแนววิถีพุทธยังเป็นการพัฒนาหรือการช่วยเหลือสังคมด้วยการมีความจริงใจต่อกัน การทำงานช่วยเหลือชุมชนด้วยความมีความขมใจไม่หวั่นไหวต่อแรงเสียดทาน^{๒๒} ที่สำคัญต้องมีความอดทนต่อความลำบากในการร่วมกิจกรรมช่วยเหลือชุมชน การช่วยเหลือชุมชนด้วยความสมัครใจทั้งทางกาย ทางใจ และการเสียสละทรัพยากรตัวนุอุปกรณ์ ด้านกำลังทรัพย์^{๒๓} นอกจากนี้การทำงานด้านจิตอาสาจะสำเร็จได้ด้วยดีจึงต้องทำด้วยใจรัก พอใจในการช่วยเหลือชุมชนและผู้อื่น^{๒๔} หากจะให้งานสำเร็จได้ต้องมีความพยายามในการดำเนินงานด้านจิตอาสาวิถีพุทธ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ^{๒๕} นอกจากนี้ควรเอาใจใส่ต่อการช่วยเหลือชุมชน สังคม และบุคคลในชุมชน และผู้นำควรหมั่นตรวจตราหรือทบทวนตรึกตรองในการทำงานด้านการพัฒนาชุมชน สังคมอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้การดำเนินงานกิจกรรมตามแนวทางวิถีพุทธประสบผลสำเร็จ”^{๒๖}

(๒) ด้านกิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา พบว่า มีกิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชน ได้แก่การรักษาความสะอาดชุมชน ได้แก่ตัดหญ้า ตายหญ้าในชุมชน การจัดเก็บขยะในชุมชน วัด เช่น การทำความสะอาดวัดเพื่อเตรียมงานทอดผ้ากฐิน ทั้งทำความสะอาดโรงเรียน ด้านการรักษาสิ่งแวดล้อม ได้แก่การปลูกป่า การปล่อยปลา ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนของ ชรบ.ด้วยให้การบริการดูแลความปลอดภัยด้านการจราจรมาไม่ขับในช่วงเทศกาลสงกรานต์วันปีใหม่ การดูแลจราจรในช่วงมีงานฌาปนกิจ งานบุญแต่งงาน การบวชพระ การจัดเวรยามคนเข้าออกชุมชนเพื่อเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรน่า ๒๐๑๙ งานด้านสาธารณะสงเคราะห์ได้แก่การให้การบริการกางเต็นงานบุญบำเพ็ญกุศลศพ งานบุญแต่งงาน การบวชพระ การถือตุ้ง (งง) เข้าฌาปนสถานในงานขบวนแห่ศพ การบริการ

^{๑๙}อ้างแล้ว, นายจี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๒๐}อ้างแล้ว, นายเอฟ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๒๑}อ้างแล้ว, นายเอช, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๒๒}อ้างแล้ว, นางเจ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๒๓}อ้างแล้ว, นางไอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๒๔}อ้างแล้ว, นายเค, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๒๕}อ้างแล้ว, นายแอล, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๒๖}อ้างแล้ว, นายเอ็ม, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

จัดทำกระทงใส่ของบูชาให้กับผู้ตายทุกศพโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย การบริการช่วยทำอาหาร และบริการเสิร์ฟอาหารให้กับผู้มาร่วมงาน การสงเคราะห์เงินฌาปนกิจศพโดยในชุมชนแต่ละหมู่บ้านจะมีการเก็บเงินเพื่อช่วยเหลือจัดงานศพทุกคนครบถ้วน การสวดพระอภิธรรมฟรีเพื่อสงเคราะห์ศรัทธาญาติโยมที่ถึงแก่กรรมทุกรายในชุมชน ด้านสาธารณสุขในชุมชน ได้แก่ การเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ด้วยการให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักถึงการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ด้วยการประกาศให้สวมใส่หน้ากาก หมั่นล้างมือบ่อย ๆ ให้กินอาหารร้อน และให้ใช้ช้อนกลาง การคัดกรองประชาชนด้วยการตรวจวัดอุณหภูมิ การให้บริการเจลหรือแอลกอฮอล์ในชุมชนในไปร่วมงานบุญกุศลต่าง ๆ การรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดไข้เลือดออก^{๒๗} การเข้าถึงชุมชนด้วยการคว่ำน้ำที่ถูกขัง และการแจกทรายอะเบท ด้านการเข้าร่วมพัฒนาหมู่บ้านเนื่องในงานวันเฉลิมพระชนพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.๑๐ และงานวันเฉลิมพระชนพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ในกิจกรรมจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในตำบลกาญจนานั้นมีกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน ได้แก่การรักษาความสะอาดชุมชน ได้แก่ตัดหญ้า ตายหญ้าในชุมชน^{๒๘} มีการจัดเก็บขยะในชุมชน วัด เช่น การทำความสะอาดวัดเพื่อเตรียมงานทอดผ้ากฐินเมื่อทางวัดหรือทางผู้นำชุมชนได้ประกาศให้ไปร่วมมือกัน^{๒๙} นอกจากนี้ก็ยังไปร่วมทำความสะอาดโรงเรียน^{๓๐} บางทีก็ไปร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม ได้แก่การปลูกป่าในชุมชนเพื่อเพิ่มความชุ่มชื้นและเป็นพื้นที่สีเขียวให้มากขึ้น^{๓๑} มีกิจกรรมการปล่อยปลาในชุมชนเพื่อคืนชีวิตให้กับสรรพสัตว์^{๓๒} ในส่วนการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชนก็ยังมีชุดรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน (ชรบ.) ได้ออกให้บริการดูแลความปลอดภัยด้านการจราจรมาไม่ซ้ำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ต้นปีใหม่เป็นประจำทุกปี^{๓๓} อีกทั้งยังทำหน้าที่จิตอาสาในการดูแลจราจรในช่วงมีงานฌาปนกิจ งานบุญแต่งงาน การบวชพระและงานประเพณีในชุมชนอีกด้วย^{๓๔} เมื่อในหมู่บ้านมีงานทั้งงานมงคล และอวมงคลก็ตามกลุ่มสตรีแม่บ้านจะไปช่วยกันทำอาหารและบริการเสิร์ฟอาหารให้กับผู้ร่วมงานทุกครั้ง^{๓๕} อีกทั้งพระสงฆ์ในเขตตำบลกาญจนาก็จะ

^{๒๗}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๒๘}อ้างแล้ว, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๒๙}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๓๐}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๓๑}เรื่องเดียวกัน, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๓๒}เรื่องเดียวกัน, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๓๓}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๓๔}อ้างแล้ว, นายเอช, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๓๕}นายเอ็ม, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

ไปสวดพระอภิธรรมฟรีในกับญาติโยมที่เสียชีวิตในหมู่บ้าน^{๓๖} ในหมู่บ้านจะมีการเก็บเงินตามที่ตกลงกันไว้ของหมู่บ้านเพื่อช่วยเหลือการจัดงานศพทุกศพหากถึงแก่ชีวิตในหมู่บ้าน^{๓๗} นอกจากนี้ยังมีการจัดเวรยามคนเข้าออกชุมชนเพื่อเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙^{๓๘} ในส่วนงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ชุดรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน (ชรบ.) ยังมีการให้บริการทางเต็นท์งานบุญบำเพ็ญกุศลศพ งานบุญแต่งงาน การบวชพระ การถือตุง (ธง) เข้ามาปนสถานในงานชบวนแห่ศพเป็นประจำทุกงานอีกด้วย^{๓๙} อีกทั้งยังมีการบริการจัดทำกระทังใส่ของบูชาให้กับผู้ตายทุกศพโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย^{๔๐} ส่วนงานด้านสาธารณสุขในชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ยังมีการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ โดยให้ประชาชนในชุมชนได้ตระหนักถึงการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ด้วยการประกาศหรือรณรงค์ให้สวมใส่หน้ากาก หมั่นล้างมือบ่อย ๆ ให้กินอาหารร้อน และให้ใช้ช้อนกลางอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙^{๔๑} อีกทั้งมีการคัดกรองประชาชนด้วยการตรวจวัดอุณหภูมิ การให้บริการเจลหรือแอลกอฮอล์ในชุมชนในไปร่วมงานบุญกุศลต่าง ๆ อย่างเข้มข้นและอย่างต่อเนื่อง^{๔๒} และที่สำคัญยังได้ทำการรณรงค์ป้องกันการแพร่ระบาดใช้เลือดออกตามชุมชนอย่างครบทุกชุมชน^{๔๓} มีการเข้าถึงชุมชนด้วยการคว่ำน้ำที่ถูขัง และการแจกทรายอบเบททั้งในวัด โรงเรียน และตามบ้านที่อยู่อาศัยของประชาชน^{๔๔} เมื่อถึงงานวันเฉลิมพระชนพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.๑๐ และงานวันเฉลิมพระชนพรรษาของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถผู้นำชุมชนในตำบลกาญจนาก็ประชาสัมพันธ์ให้ลูกบ้านได้เข้าร่วมพัฒนาหมู่บ้านด้วยการไปทำความสะอาดในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และออกไปบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์เป็นประจำ”^{๔๕}

^{๓๖} นายเอ็น, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๓๗} นายโอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, นายเอช, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๓๙} อ่างแล้ว, นายเอช, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๔๐} อ่างแล้ว, นายเค, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๔๑} อ่างแล้ว, นางดี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๔๒} อ่างแล้ว, นางอี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๔๓} อ่างแล้ว, นางเอฟ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๔๔} อ่างแล้ว, นางจี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๔๕} อ่างแล้ว, นายแอล, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

ภาพประกอบที่ ๔.๑ ภาพกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิง
สร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา

ที่มาของภาพ : ภาพถ่ายของผู้นำปกครองท้องถิ่น

(๓) ด้านรูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า มีหลายรูปแบบได้แก่ รูปแบบการพัฒนาชุมชน เช่น การช่วยกันทำความสะอาดถนนในชุมชน การตัดหญ้าตามสถานที่สาธารณะ ข้างถนนหนทาง การทำความสะอาดบริเวณวัด รูปแบบการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การณรงค์ไม่ตัดไม้ทำลายป่า การปลูกต้นไม้ การรณรงค์ด้านการลดหมอกควันด้วยการไม่เผาป่า การรักษาความสะอาดแม่น้ำ การไม่เผาขยะในชุมชนในช่วงหน้าแล้ง การรณรงค์คัดแยกขยะออกเป็นประเภท เช่น หากเป็นขยะอันตรายก็ให้แยกใส่ถึงสีแดง รูปแบบการเสริมขวัญและกำลังใจ รูปแบบการให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ เช่น ผู้นำในชุมชนจะทำงานร่วมกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพสต.) เพื่อไปเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียงโดยไปด้วยใจรัก และสงสารผู้ป่วยเพื่อให้กำลังใจ รูปแบบการอบรมให้ความรู้ รูปแบบการให้บริการ เช่น การจัดการประสานงานกับอบต.เพื่อติดต่อเรื่องการนำผู้ป่วยติดโรคโควิดแยกไปกักตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดในช่วงการแพร่ระบาดโควิด ๑๙ ที่ศูนย์พักคอยองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ชุมชนได้ตั้งด่านห้ามคนในชุมชนออก และกันคนนอกชุมชนเข้าชุมชนในช่วงการแพร่ระบาดโรคโควิด ๑๙ นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดให้เข้าใจและปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง รูปแบบการช่วยเหลือสังคมสงเคราะห์ผู้กลุ่มเปราะบาง โดยการแนะนำให้ลูกหลานได้ดูแลเป็นเบื้องต้น แล้วผู้นำในชุมชนก็จะประสานไปส่วนงานต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน อสม. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอความช่วยเหลือ และมอบสิ่งของเพื่อช่วยเหลือ นอกจากนั้นอสม.จะดำเนินการนำยารักษาโรคหรือถึงยังชีพไปให้ผู้ป่วยติดเตียงที่บ้าน การทำอาหารหรือข้าวกล่องไปแจกกับผู้ป่วยติดโรคโควิด ๑๙ ตามหมู่บ้าน การไปเยี่ยมผู้ป่วยเพื่อสอบถาม

ถึงอาการ หรือให้การช่วยเหลืออะไรบ้าง มี และนอกจากนั้นทางชุมชนได้นำเอาเงินจากกองทุนเงิน
ล้านในหมู่บ้านซึ่งเป็นเงินที่หักมา ๕ เปอร์เซ็นต์มาช่วยเหลือแจกให้กับคนติดโรคระบาดโควิด ๑๙ ได้
นำไปซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภค ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

**ภาพที่ ๔.๒ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิง
สร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ที่มาของภาพ: ภาพถ่ายจากผู้วิจัย**

“ในส่วนรูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิง
สร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา ได้ดำเนินการในหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบการพัฒนาชุมชน
ได้แก่ การช่วยกันทำความสะอาดถนนในชุมชน การตัดหญ้าตามสถานที่สาธารณะหรือตามข้างถนน
หนทาง การทำความสะอาดบริเวณวัด^{๔๖} นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการรักษาสิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การณรงค์ไม่ตัดไม้ทำลายป่า การรณรงค์ด้านการลดหมอกควันด้วยการไม่
เผาขยะในชุมชนและตามป่าเขา^{๔๗} อีกทั้งยังมีการรักษาความสะอาดแม่น้ำ^{๔๘} การไม่เผาขยะในชุมชน
ในช่วงหน้าแล้งช่วงเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน^{๔๙} การรณรงค์คัดแยกขยะออกเป็นประเภท เช่น หาก
เป็นขยะอันตรายก็ให้แยกใส่ถึงสีแดง^{๕๐} นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการเสริมขวัญและกำลังใจ รูปแบบการ
ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือ เช่น ผู้นำในชุมชนจะทำงานร่วมกับ รพสต.เพื่อไปเยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง
โดยไปด้วยใจรัก และสงสารผู้ป่วยเพื่อให้กำลังใจ^{๕๑} ยังมีรูปแบบการอบรมการเสริมสร้างให้ความรู้แก่

^{๔๖}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๔๗}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๔๘}อ้างแล้ว, นายเอช, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๔๙}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๕๐}อ้างแล้ว, นายไอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๕๑}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

ประชาชน เช่นการอบรมด้านอาชีพ^{๕๒} ส่วนเยาวชนก็จะมีกิจกรรมเกี่ยวกับการต่อต้านยาเสพติด และร่วมปลูกป่า^{๕๓} และยังมีรูปแบบการให้บริการด้วย เช่น การจัดการประสานงานกับอบต.เพื่อติดต่อเรื่องการนำผู้ป่วยติดโรคโควิด ๑๙ แยกไปกักตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาด ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด ๑๙ ที่ศูนย์พักคอยองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา^{๕๔} ผู้นำชุมชนพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน ชรบ.ได้ตั้งด่านห้ามคนในชุมชนออก และกันคนนอกชุมชนเข้าชุมชนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙^{๕๕} นอกจากนั้นยังมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าใจการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดให้เข้าใจและปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง^{๕๖} อีกทั้งยังมีรูปแบบการช่วยเหลือสังคมสงเคราะห์ผู้กลุ่มเปราะบาง^{๕๗} โดยการแนะนำให้ลูกหลานได้ดูแลเป็นเบื้องต้น แล้วผู้นำในชุมชนก็จะประสานไปส่วนงานต่าง ๆ ได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อขอความช่วยเหลือ และมอบสิ่งของเพื่อช่วยเหลือ^{๕๘} นอกจากนี้ อสม.จะดำเนินการนำยารักษาโรคหรือถึงยังชีพไปให้ผู้ป่วยติดเตียงที่บ้าน การทำอาหารหรือข้าวกล่องไปแจกกับผู้ป่วยติดโรคโควิด ๑๙ ตามหมู่บ้าน การไปเยี่ยมผู้ป่วยเพื่อสอบถามถึงอาการ และนอกจากนั้นทางชุมชนได้นำเอาเงินจากกองทุนเงินล้านในหมู่บ้านซึ่งเป็นเงินที่หักมา ๕ เปอร์เซ็นต์มาช่วยเหลือแจกให้กับคนติดโรคระบาดโควิด ๑๙ ได้นำไปซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภค^{๕๙}”

**ภาพประกอบที่ ๔.๓ ภาพกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่
ที่มาของภาพ : ภาพถ่ายของผู้นำปกครองท้องถิ่น**

^{๕๒}อ้างแล้ว, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๕๓}เรื่องเดียวกัน,นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๕๔}เรื่องเดียวกัน,นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๕๕}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๕๖}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๕๗}อ้างแล้ว, นางอี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๕๘}อ้างแล้ว, นายเค, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๕๙}อ้างแล้ว, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

(๔) ด้านกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า มีการสำรวจผู้ป่วยโควิดเบื้องต้นว่ามีจำนวนเท่าไร โดยให้ อสม. ที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่โดยแบ่งคนหนึ่งให้รับผิดชอบในระแวกใกล้บ้านจำนวนไม่น้อย ๑๓ คน ได้ทำการดูแลนำเอายาหรืออาหารไปมอบให้ถึงบ้าน ด้านการพัฒนาชุมชน โดยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านทำการประชาสัมพันธ์ตามหมู่บ้านโดยให้หัวหน้าหมวดที่ได้รับการแต่งตั้งดูแลตามพื้นที่ของแต่ละหมวด ทั้งการขุดลอกคลองโดยการประสานงานจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาประสานองค์การบริหารส่วนจังหวัดนำเอาวัสดุอุปกรณ์มาช่วยเหลือสนับสนุนแล้วจึงประสานงานมายังผู้นำหมู่บ้านเพื่อประสานงานกับประชาชนมาช่วยสนับสนุนการทำงาน หรือผู้นำชุมชนจะทำการแจ้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อประสานงานกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาเพื่อดำเนินการ ส่วนด้านสาธารณสุขทางอสม.จะทำการประชุมกันก่อนประจำเดือนเพื่อสำรวจสภาพปัญหา แล้วทำงานบูรณาการร่วมกับผู้นำในชุมชน ทั้งตำรวจบ้าน ส.อบต.เพื่อวางแผนงานในการให้ความช่วยเหลือเช่นผู้ป่วยโรคโควิด ๑๙ เพื่อสอบถามว่าทางชุมชนมีกองทุนหมู่บ้านส่วนไหนบ้างที่สามารถนำมาเยียวยาช่วยเหลือได้แล้วจึงดำเนินการตามลำดับ ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนโดยมีผู้นำในชุมชนเป็นผู้ประสานงานหรือมอบหมายให้ตำรวจหมู่บ้านไปช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกด้านการจราจร ด้านความปลอดภัย ด้านรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ในส่วนกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ นั้นมีกระบวนการคือผู้นำในชุมชนได้ทำการประชุมร่วมกับกรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อสม. หัวหน้าหมวดชุมชนเพื่อสำรวจผู้ป่วยโควิดเบื้องต้นว่ามีจำนวนเท่าไร โดยให้อสม.ที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่โดยแบ่งคนหนึ่งให้รับผิดชอบในระแวกใกล้บ้านจำนวนไม่น้อย ๑๓ คน ได้ทำการดูแลช่วยเหลือ โดยการนำเอายาหรืออาหารไปมอบให้ถึงบ้าน^{๖๐} ด้านการพัฒนาชุมชน โดยกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านมีการประชาสัมพันธ์ตามหมู่บ้านโดยให้หัวหน้าหมวดที่ได้รับการแต่งตั้งดูแลตามพื้นที่ของแต่ละหมวด ไม่ว่าจะเป็นการขุดลอกคลองโดยการประสานงานจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาประสานหรือประสานองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อขอรับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์มาช่วยเหลือสนับสนุนแล้วจึงประสานงานมายังผู้นำหมู่บ้านเพื่อประสานงานกับประชาชนมาช่วยสนับสนุนการทำงาน^{๖๑} หรือผู้นำชุมชนจะทำการแจ้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อประสานงานกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาเพื่อดำเนินการ^{๖๒} ส่วนด้านสาธารณสุขทางอสม.จะทำการประชุมกันก่อน

^{๖๐} อ่างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๖๑} เรื่องเดียวกัน.

^{๖๒} อ่างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

ประจำเดือนเพื่อสำรวจสภาพปัญหา แล้วทำงานบูรณาการร่วมกับผู้นำในชุมชน^{๖๓} นอกจากนี้ยังมีชุดรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน (ชรบ.) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) ร่วมกันวางแผนงานในการให้ความช่วยเหลือเช่นผู้ป่วยโรคโควิด ๑๙ เพื่อประสานมาทางชุมชนในการนำเอาเงินกองทุนหมู่บ้านส่วนไหนบ้างที่สามารถนำมาเยียวยาช่วยเหลือได้แล้วจึงดำเนินการตามลำดับ^{๖๔} ในส่วนด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนก็จะมีผู้นำในชุมชนเป็นผู้ประสานงาน หรือมอบหมายให้ชุดรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน (ชรบ.) ไปช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกด้านการจราจร^{๖๕} นอกจากนี้ยังมีด้านความปลอดภัย และยังมีด้านรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชนตามงานต่าง ๆ ในชุมชน^{๖๖}”

(๕) ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัดและชุมชนต้นแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ พบว่า ด้านการพัฒนาชุมชนทางผู้นำท้องที่ที่จะมีการสนับสนุนด้านน้ำมันเครื่องตัดหญ้าให้กับลูกบ้าน ส่วนหากลูกบ้านคนไหนที่ไม่มีเวลาก็จะสละทรัพย์เพื่อช่วยเหลือเป็นค่าเครื่องตัดหญ้า อาหารว่างเช่น น้ำดื่ม เมี่ยง หรือให้ยืมเครื่องตัดหญ้า ไม้กวาดซี่มะพร้าว ในส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา จะสนับสนุนจัดการในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ทั้งงบประมาณ ด้านสถานที่ ด้านอำนวยความสะดวกในการได้เข้ามาช่วยเหลือในกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมทั้งในชุมชน วัด และสถานที่สาธารณะ โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจะช่วยประสานงาน ทั้งการให้บริการนำเอารถดับเพลิงมาช่วยสนับสนุนล้างบริเวณถนน ลานวัด ล้างบริเวณโรงเรียน ล้างถนนตามหมู่บ้าน การพัฒนาสร้างร่องระบายน้ำ ขุดลอกคลองคู การอบรมให้ความรู้ทั้งในด้านการพัฒนาฝีมือ ด้านอาชีพ ด้านการป้องกันโรคระบาดโควิด ๑๙ ให้กับประชาชน ด้านการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ด้านการต่อต้านยาเสพติดให้กับเยาวชน ในส่วนตำรวจหมู่บ้านได้ช่วยเตรียมสถานที่จัดทางเดิน หรือฟอร์เตรียมโต๊ะ เก้าอี้ ทั้งงานวัด งานศพ งานแต่งงาน งานบุญต่าง ๆ ทางกองทุนหมู่บ้านจะให้การสนับสนุนโต๊ะ เก้าอี้ และที่เป่าฝุ่นเพื่อทำความสะอาดชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ด้านการพัฒนาชุมชนทางผู้นำท้องที่ที่จะมีการสนับสนุนด้านน้ำมันเครื่องตัดหญ้าให้กับลูกบ้าน ส่วนหากลูกบ้านคนไหนที่ไม่มีเวลาก็จะสละทรัพย์เพื่อช่วยเหลือเป็นค่าเครื่องตัดหญ้า อาหารว่างเช่น น้ำดื่ม เมี่ยง (ใบชาดอง)^{๖๗} หรือให้ยืมเครื่องตัดหญ้า ไม้กวาดซี่มะพร้าว^{๖๘} ในส่วนองค์การบริหาร

^{๖๓}อ้างแล้ว, นางอี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๖๔}อ้างแล้ว, นายเจ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๖๕}อ้างแล้ว, นายเค, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๖๖}อ้างแล้ว, นายแอล, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๖๗}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๖๘}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

ส่วนตำบลกาญจนา จะสนับสนุนจัดการในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร ทั้งงบประมาณ ด้านสถานที่ ด้านอำนวยความสะดวกในการได้เข้ามาช่วยเหลือในกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมทั้งในชุมชน วัด และสถานที่สาธารณะ โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจะช่วยประสานงาน^{๖๙} ทั้งการให้บริการนำเอารถดับเพลิงมาช่วยสนับสนุนล้างบริเวณถนน ลานวัด ล้างบริเวณโรงเรียน ล้างถนนตามหมู่บ้าน การพัฒนาสร้างร่องระบายน้ำ ขุดลอกคลองคู^{๗๐} ได้มีการอบรมให้ความรู้ทั้งในด้านการพัฒนาฝีมือ ด้านอาชีพ^{๗๑} ด้านการป้องกันโรคระบาด โควิด ๑๙ ให้กับประชาชน^{๗๒} ด้านการจัดทำแผนพัฒนาตำบล^{๗๓} ด้านการต่อต้านยาเสพติดให้กับเยาวชน^{๗๔} ในส่วนตำรวจหมู่บ้านได้ช่วยเตรียมสถานที่จัดกางเต้น หรือฟอรั่ เตรียมโต๊ะ เก้าอี้ ทั้งงานวัด งานศพ งานแต่งงาน งานบุญต่าง ๆ ทางกองทุนหมู่บ้านจะให้การสนับสนุนโต๊ะ เก้าอี้ และที่เป่าฝุ่นเพื่อทำความสะอาดชุมชน^{๗๕}”

**ภาพประกอบที่ ๔.๔ ภาพกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่
ที่มาของภาพ : ภาพถ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา**

(๖) การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า มีการใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาในหลาย ๆ หลัก ได้แก่ การให้ความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ในชุมชนกาญจนา ทั้งวัด สถานที่สาธารณะ อีกทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการ

^{๖๙}อ้างแล้ว, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๗๐}อ้างแล้ว, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๗๑}อ้างแล้ว, นางดี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๗๒}อ้างแล้ว, นายเจ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๗๓}อ้างแล้ว, นายเอช, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๗๔}อ้างแล้ว, นายไอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๗๕}อ้างแล้ว, นายเค, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ได้แก่ การพัฒนาชุมชนด้วยการเก็บขยะให้เป็นที่โดยมีถังขยะรองรับใส่ไว้อย่างเป็นระบบ การช่วยกันปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มสิ่งแวดล้อมที่ดี (ทาน) การบอกต่อ ๆ กันหรือชักชวนเพื่อนบ้านให้ออกมาพัฒนาชุมชน อีกทั้งการให้คำแนะนำ แนวทางในการพัฒนาชุมชนโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ (ปิยวาจา) การได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน วัด และสถานที่สาธารณะ และการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น ผู้ป่วยติดเตียง หรือผู้ป่วยที่ติดโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ด้วยนำเอาอาหารหรือถุงยังชีพไปมอบให้ (อถถจริยา) การได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นนักจิตอาสาอย่างเต็มศักยภาพและสมบูรณ์ตามที่รับมอบหมายจากผู้นำชุมชนหรือจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ในชุมชน (สมานัตตา) นอกจากนี้ ในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของนักจิตอาสาวิถีพุทธในตำบลกาญจนานั้นต้องมีความเต็มใจหรือมีความจริงใจในการพัฒนาหรือการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับความเดือนร้อนอย่างกระตือรือร้น (สัจจะ) เป็นบุคคลที่มีความขมจิตขมใจในการถูกติฉินนินทาจากบุคคลที่ไม่หวังดีในการออกมาพัฒนาชุมชน อีกทั้งเป็นบุคคลที่มีความอดทนต่อการทำงานในการพัฒนาชุมชนหรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความบากบั่น และไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ (ขันติ) เป็นบุคคลที่ให้การอนุเคราะห์สงเคราะห์ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชน เช่น การบริจาคทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ อาหารว่างเครื่องดื่มด้วยความเต็มใจ (จาคะ) นอกจากนี้ในการร่วมเป็นนักจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนารามยังเป็นผู้ที่มีความสนใจในปัญหาหรือเห็นเป็นปัญหาหรือเป็นความเดือนร้อนหรือเป็นทุกข์ของประชาชนในชุมชนว่าเป็นสิ่งที่ต้องทำการช่วยกันพัฒนาชุมชน ให้ความช่วยเหลือบุคคล หรือได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น (ทุกข์) เป็นบุคคลที่ชอบแก้ปัญหาคู่ด้วยการร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อหาสาเหตุของปัญหานั้น ๆ (สมุทัย) เมื่อทราบสาเหตุของปัญหาทั้งปวงแล้วจึงจำเป็นต้องแสวงหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาลำต้นให้หมดไป (นิโรธ) เมื่อได้แนวทางที่ดีแล้วจึงนำมาปรับประยุกต์ใช้แก้ปัญหาลำต้นอย่างมีสติในการนำมาบูรณาการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนหรือให้การช่วยเหลือบุคคลในชุมชนได้อย่างยั่งยืน (มรรค)

นอกจากนี้ผู้เป็นนักจิตอาสาวิถีพุทธยังต้องมีความชอบหรือมีใจรักในการพัฒนาชุมชนหรือการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน (ฉันทะ) เมื่อออกไปพัฒนาชุมชนหรือให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ได้รับความทุกข์ยากลำบากแล้วยังต้องมีความเพียรพยายามให้การพัฒนาหรือการช่วยเหลือเพื่อบ้านจนประสบผลสำเร็จ (วิริยะ) อีกทั้งต้องมีความเต็มใจและเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มศักยภาพ (จิตตะ) และหากมีการทำงานหรือการช่วยเหลือเพื่อนบ้านแล้วในระหว่างการดำเนินงานก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการทบทวน ตรีกรตรงผลการพัฒนาหรือการช่วยเหลือยังมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องอีกก็จะได้ทำการดำเนินการแก้ปัญหาหรือช่วยเหลือเพื่อนบ้านเพื่อปรับปรุงงานได้อีกในระยะยาว (วิมังสา) นอกจากนี้ การดำเนินงานด้านจิตอาสาวิถีพุทธนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีจิตใจที่รักมีความปรารถนาดีในการพัฒนาให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในชุมชน และช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชนให้มีความสุข ทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน

(เมตตา) มีความสงสารชุมชนที่ยังมีปัญหาที่ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเหล่านั้น หรือเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเมื่อผู้อื่นประสบทุกข์ในชุมชนด้วยความกระตือรือร้น (กรุณา) มีความแสดงออกถึงความยินดีปรีดาเมื่อได้พัฒนาชุมชนจนประสบผลสำเร็จ และบุคคลในชุมชนที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ป่วยติดเตียง หรือมีโรคประจำตัวโดยการให้กำลังใจเพื่อให้เขามีขวัญและกำลังใจในการดำรงชีพอย่างต่อเนื่อง (มุทิตา) และมีความเป็นกลางในการดำเนินการพัฒนาชุมชนทุกที่โดยไม่เลือกปฏิบัติในการออกไปพัฒนา และให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบเคราะห์ในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน (อุเบกขา) ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ประชาชนได้ร่วมกันพัฒนาชุมชนด้วยการเก็บขยะให้เป็นที่เป็นที่โดยมีถังขยะรองรับใส่ไว้อย่างเป็นระบบ ยังได้มีการช่วยกันปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มสิ่งแวดล้อมที่ดี (ทาน) และได้มีการบอกต่อ ๆ กันหรือชักชวนเพื่อนบ้านให้ออกมาพัฒนาชุมชน อีกทั้งการให้คำแนะนำ แนวทางในการพัฒนาชุมชนโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ (ปิยวาจา) การได้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน วัด และสถานที่สาธารณะ^{๗๖} และมีการให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น ผู้ป่วยติดเตียง หรือผู้ป่วยที่ติดโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ด้วยการนำเอาอาหารหรือถุงยังชีพไปมอบให้ (อถถจริยา)^{๗๗} การได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นนักจิตอาสาอย่างเต็มศักยภาพและสมบูรณ์ตามที่รับมอบหมายจากผู้นำชุมชน หรือจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาพื้นที่ในชุมชน (สมานัตตา)^{๗๘} นอกจากนี้ ในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของนักจิตอาสาวิถีพุทธในตำบลกาญจนานั้นต้องมีความเต็มใจหรือมีความจริงใจในการพัฒนาหรือการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับความเดือนร้อนอย่างกระตือรือร้น (สัจจะ)^{๗๙} บางทีก็มีคำนิทาแต่เราก็ต้องเป็นบุคคลที่มีความข้มจิตข้มใจในการถูกติฉินนินทาจากบุคคลที่ไม่หวังดีในการออกมาพัฒนาชุมชน อีกทั้งต้องมีความอดทนต่อการทำงานในการพัฒนาชุมชน หรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความบากบั่น และไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ (ขันติ)^{๘๐} อีกอย่างต้องเป็นบุคคลที่ให้การอนุเคราะห์สงเคราะห์ช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การบริจาคทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ อาหารว่างเครื่องดื่มด้วยความเต็มใจ (จาคะ)^{๘๑} นอกจากนี้ในการร่วมเป็นนักจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนารามยังเป็นผู้ที่มีความสนใจในปัญหาหรือเห็นเป็นปัญหาหรือเป็นความเดือนร้อนหรือเป็นทุกข์ของประชาชนในชุมชนว่าเป็นสิ่งที่ต้องทำการช่วยกันพัฒนาชุมชน ให้ความช่วยเหลือบุคคล หรือได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น (ทุกข)^{๘๒} ที่สำคัญ

^{๗๖}อ้างแล้ว, นายเจ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๗๗}อ้างแล้ว, นางดี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๗๘}อ้างแล้ว, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๗๙}เรื่องเดียวกัน.

^{๘๐}อ้างแล้ว, นางอี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๘๑}อ้างแล้ว, นางเอฟ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๘๒}อ้างแล้ว, นางจี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

ต้องเป็นบุคคลที่ขอบช่วยแก้ปัญหาด้วยการร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อหาสาเหตุของปัญหานั้น ๆ (สมุทัย) อีกทั้งหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหานั้นให้หมดไป (นิโรธ) เมื่อได้แนวทางที่ดีแล้วจึงนำมาปรับประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหานั้นอย่างมีสติในการนำมาบูรณาการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนหรือให้การช่วยเหลือบุคคลในชุมชนได้อย่างยั่งยืน (มรรค)^{๘๓} นักจิตอาสาวิถีพุทธยังต้องมีความชอบหรือมีใจรักในการพัฒนาชุมชนหรือการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน (ฉันทะ) เมื่อออกไปพัฒนาชุมชนหรือให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ได้รับความทุกข์ยากลำบากแล้วยังต้องมีความเพียรพยายามให้การพัฒนาหรือการช่วยเหลือเพื่อบ้านจนประสบผลสำเร็จ (วิริยะ)^{๘๔} อีกทั้งต้องมีความเต็มใจและเอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มศักยภาพ (จิตตะ)^{๘๕} และหากมีการทำงานหรือการช่วยเหลือเพื่อนบ้านแล้วในระหว่างการดำเนินงานก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการทบทวน ตรีศตรงผลการพัฒนาหรือการช่วยเหลือยังมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องอีกก็จะได้ทำการดำเนินการแก้ปัญหาหรือช่วยเหลือเพื่อนบ้านเพื่อปรับปรุงงานได้อีกในระยะยาว (วิมังสา)^{๘๖} นอกจากนี้ การดำเนินงานด้านจิตอาสาวิถีพุทธนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีจิตใจที่รักมีความปรารถนาดีในการพัฒนาให้เกิดความเรียบร้อยดีงามในชุมชน และช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชนให้มีความสุข ทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน (เมตตา)^{๘๗} มีความสงสารชุมชนที่ยังมีปัญหาที่ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหานั้น หรือเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเมื่อผู้อื่นประสบทุกข์ในชุมชนด้วยความกระตือรือร้น (กรุณา)^{๘๘} มีความแสดงออกถึงความยินดีปรีดาเมื่อได้พัฒนาชุมชนจนประสบผลสำเร็จ และบุคคลในชุมชนที่ได้ให้ความช่วยเหลือผู้ที่ป่วยติดเตียง หรือมีโรคประจำตัวโดยการให้กำลังใจเพื่อให้เขามีขวัญและกำลังใจในการดำรงชีพอย่างต่อเนื่อง (มุทิตา) และมีความเป็นกลางในการดำเนินการพัฒนาชุมชนทุกที่โดยไม่เลือกปฏิบัติในการออกไปพัฒนา และให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบเคราะห์ในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน (อุเบกขา)^{๘๙}

(๗) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า มีการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธเริ่มจากบุคคลในชุมชนที่เป็นสมาชิกจิตอาสาได้ชักชวนคนในชุมชนได้หันมาร่วมพัฒนาชุมชน หรือการให้เยาวชนได้ออกไปบริการการน้ำดื่ม หรืออาหารว่างให้กับผู้ที่ได้ออกมาพัฒนาชุมชน อีกทั้งใช้การประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางด้านจิตอาสาในชุมชนบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดการกระตุ้นให้ออกมา

^{๘๓}อ้างแล้ว, นายเอช, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๘๔}อ้างแล้ว, นายไอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๘๕}อ้างแล้ว, นายเจ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๘๖}อ้างแล้ว, นายเค, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๘๗}อ้างแล้ว, นายเอล, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๘๘}อ้างแล้ว, นายเอล, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๘๙}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

ช่วยเหลือพัฒนาชุมชน อีกทั้งเกิดจากผู้ปกครองได้บอกให้ลูก หลานได้ออกไปช่วยเหลือพัฒนาชุมชน เกิดจากการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาด้วยวิธีการส่งเสริมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแม่บ้านด้านฝึกอาชีพ เช่น การทำตะกร้า การทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม การทำขนมไทย การทำการทำกระเป่าจากเศษถุงน้ำยาปรับผ้านุ่ม ส่วนผู้พิการจะทำการฝึกอบรมด้านทำน้ำยาซักผ้า การทำสเปรย์ไล่ยุง ทำน้ำยาล้างจานจากวัตถุดิบสมุนไพร เช่น มะกรูด มะนาว ส่วนเยาวชนมีการส่งเสริมอบรมด้านการป้องกันต่อต้านยาเสพติด ส่วนอสม.จะทำส่งเสริมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือการตรวจวัดความดัน การตรวจเจาะเลือดเพื่อตรวจหาโรคเบาหวาน อีกทั้งตรวจหาสารพิษที่ตกค้างในกระแสเลือด การอบรมให้ความรู้ ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ในด้านการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาชุมชนนั้นเริ่มจากบุคคลในชุมชนที่เป็นสมาชิกจิตอาสาได้ชักชวนคนในชุมชนได้หันมาร่วมพัฒนาชุมชน หรือการให้เยาวชนได้ไปบริการการน้ำดื่ม หรืออาหารว่างให้กับผู้ที่ได้ออกมาพัฒนาชุมชน^{๙๐} มีการใช้การประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางด้านจิตอาสาในชุมชนบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดการกระตุ้นให้ออกมาช่วยเหลือพัฒนาชุมชน^{๙๑} บางทีผู้ปกครองได้บอกให้ลูก หลานได้ออกไปช่วยเหลือพัฒนาชุมชน^{๙๒} ทางชุมชนได้จัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแม่บ้านด้านฝึกอาชีพ เช่น การทำตะกร้า การทำน้ำยาปรับผ้านุ่ม การทำขนมไทย การทำการทำกระเป่าจากเศษถุงน้ำยาปรับผ้านุ่ม^{๙๓} ส่วนผู้พิการจะทำการฝึกอบรมด้านทำน้ำยาซักผ้า การทำสเปรย์ไล่ยุง ทำน้ำยาล้างจานจากวัตถุดิบสมุนไพร เช่น มะกรูด มะนาว ส่วนเยาวชนมีการส่งเสริมอบรมด้านการป้องกันต่อต้านยาเสพติด^{๙๔} ส่วนอสม.จะทำส่งเสริมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือการตรวจวัดความดัน การตรวจเจาะเลือดเพื่อตรวจหาโรคเบาหวาน อีกทั้งตรวจหาสารพิษที่ตกค้างในกระแสเลือด การอบรมให้ความรู้^{๙๕}”

(๘) ด้านแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ผู้นำชุมชนได้สร้างความตระหนักให้ประชาชนได้ตระหนักและเข้ามาเป็นสมาชิกจิตอาสาโดยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน การประกาศเชิญชวนให้ประชาชน เยาวชนได้เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกจิตอาสา ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวหรือในสิ่งที่เขาชอบ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำเอาโครงการต่าง ๆ ได้เข้ามาช่วยเหลือและพัฒนาประชาชนทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การ

^{๙๐}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๙๑}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๙๒}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๙๓}อ้างแล้ว, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๙๔}อ้างแล้ว, นางดี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๙๕}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

พัฒนาฝีมือด้านการทำอุปกรณ์ด้านการป้องกันยุบลาย การอบรมให้ความรู้ด้านต่อต้านยาเสพติดให้แก่เยาวชนและกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับการอบรมก็จะนำไปเผยแพร่ขยายต่อให้กับบุคคลในชุมชนได้มีความตระหนัก และได้นำเอาความรู้เหล่านั้นไปใช้และบอกต่อเพื่อขยายเครือข่ายให้มากขึ้น โดยการผ่านการอบรมเจ้าหน้าที่ อสม. ในชุมชนแล้วนำไปขยายผลต่อให้กับประชาชนในชุมชนเพื่อขยายเครือข่ายให้มากขึ้น การสร้างเครือข่ายโดยภาคเอกชน ซึ่งเป็นประชาชนที่เป็นลูกหลานในชุมชนและบุคคลโดยทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธโดยผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น ทางเฟซบุ๊ก นอกจากนี้ทางผู้นำท้องถิ่นยังใช้การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ การพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือประชาชนโดยเผยแพร่รูปภาพประกอบในกิจกรรมต่าง ๆ โดยผ่านสื่อทางออนไลน์ต่าง ๆ ได้แก่ เฟซบุ๊ก ไลน์ ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมมีผู้นำชุมชนสร้างความตระหนักให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและเข้ามาเป็นสมาชิกจิตอาสาโดยการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง^{๙๖} มีการประกาศเชิญชวนให้ประชาชน เยาวชนได้เข้ามาสมัครเป็นสมาชิกจิตอาสา ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวหรือในสิ่งที่เขาชอบ^{๙๗} บางทีสมาชิกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้นำเอาโครงการต่าง ๆ ได้เข้ามาช่วยเหลือและพัฒนาประชาชนในหลาย ๆ ด้านได้แก่ด้านการประกอบอาชีพ การพัฒนาฝีมือ ด้านการทำอุปกรณ์ด้านการป้องกันยุบลาย^{๙๘} มีการอบรมให้ความรู้ด้านต่อต้านยาเสพติดให้แก่เยาวชนและกลุ่มต่าง ๆ แล้วนำไปเผยแพร่ขยายต่อให้กับบุคคลในชุมชนได้มีความตระหนักและได้นำเอาความรู้เหล่านั้นไปใช้และบอกต่อเพื่อขยายเครือข่ายให้มากขึ้น โดยการผ่านการอบรมเจ้าหน้าที่ อสม. ในชุมชนแล้วนำไปขยายผลต่อให้กับประชาชนในชุมชนเพื่อขยายเครือข่ายให้มากขึ้น^{๙๙} ได้มีการสร้างเครือข่ายโดยภาคเอกชนโดยผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น ทางเฟซบุ๊ก ซึ่งเป็นประชาชนที่เป็นลูกหลานในชุมชนและบุคคลโดยทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ^{๑๐๐} นอกจากนี้โดยเฉพาะกำนันและผู้ใหญ่บ้านได้ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ การพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือประชาชนโดยเผยแพร่รูปภาพกิจกรรมต่าง ๆ ทางเฟซบุ๊ก ไลน์^{๑๐๑}”

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ โดยประชาชนได้เกิดการเรียนรู้และเกิดความเข้าใจใน

^{๙๖}อ้างแล้ว, นายเอ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๙๗}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๙๘}อ้างแล้ว, นางซี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๙๙}อ้างแล้ว, นางอี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๐}อ้างแล้ว, นายบี, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๑}อ้างแล้ว, นายเจ, เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

กิจกรรมจิตอาสาและได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ ด้านรูปแบบ ด้านกระบวนการ ด้านการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธ และด้านแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธ

๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบกระบวนการการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสาร (Documentary Research) ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ “การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผลสรุปจากการสอบถามประชาชนพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และผลสรุปจากการผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๕ รูป/คน เกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แล้วได้รวมถึงผลวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่นำมาสู่กระบวนการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๓ คน เกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ใน ๔ ประเด็น ได้แก่ ด้านกลุ่มจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านผลลัพธ์จิตอาสาวิถีพุทธ พบว่า

ด้านกลุ่มจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนาด้านการให้ความรู้จิตอาสา นั้น มีกลุ่มจิตอาสา จำนวน ๑๐ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพัฒนาชุมชน^{๑๐๒} กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้าน^{๑๐๓} กลุ่มตำรวจบ้านจิตอาสาภายในชุมชน^{๑๐๔} กลุ่มสาธารณสุขสงเคราะห์^{๑๐๕} กลุ่มอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม^{๑๐๖}

^{๑๐๒} บทสรุปของการสนทนาเฉพาะกลุ่ม, วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๕.

^{๑๐๓} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๐๔} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๐๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๐๖} เรื่องเดียวกัน.

กลุ่มสาธารณสุขในชุมชน กลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน^{๑๐๗} กลุ่มสงเคราะห์ญาติหมูป้าน^{๑๐๘} และ กลุ่มพระสงฆ์สาธารณสุขสงเคราะห์^{๑๐๙}

ด้านความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนานั้น ในกลุ่มพัฒนาชุมชนความร่วมมือกันจะไม่เป็นทางการโดยในแต่ละครั้งจะมีการประชุมพบปะเป็นครั้งคราวตามโอกาสที่ทางผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ประสานงานซึ่งจะไม่มีความแน่นอนชัดเจน^{๑๑๐} ส่วนกลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้าน ความร่วมมือของกลุ่มจะเป็นไม่เป็นทางการจะมีการเรียกประชุมเป็นครั้ง ๆ ไปตามกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนานำได้มอบหมายผ่านมาทางผู้นำท้องที่ให้ไปร่วมตามโอกาส^{๑๑๑} ส่วนกลุ่มตำรวจบ้านจิตอาสาภายในชุมชนนั้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมจะเป็นครั้งคราวโดยจะไปทำกิจกรรมตามที่ทางผู้นำท้องที่หรือชาวบ้านมีงานก็ไปช่วยซึ่งเป็นความร่วมมือในการทำงานแบบไม่เป็นทางการขึ้นอยู่กับกิจกรรมในชุมชนจะเกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา^{๑๑๒} ส่วนกลุ่มสาธารณสุขสงเคราะห์นั้นความร่วมมือในการทำกิจกรรมจิตอาสาจะเป็นไม่เป็นทางการโดยมีการพบปะกันตามกิจกรรมในชุมชนซึ่งจะไม่มีรูปแบบการทำงานที่ไม่คงที่ หากในชุมชนมีกิจกรรมต่าง ๆ แล้วก็จะไปร่วมกันทำกิจกรรมนั้น ๆ^{๑๑๓} ส่วนกลุ่มอนุรักษ์ศิลปประเพณี และวัฒนธรรมความร่วมมือจะเป็นไม่เป็นทางการโดยจะพบปะกันหรือมีการประชุมกันตามกิจกรรมในชุมชนจะจัดให้มีขึ้นตามโอกาส^{๑๑๔} กลุ่มสาธารณสุขในชุมชนความร่วมมือในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ นั้นกลุ่มสาธารณสุขโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะมีการประชุมกันตามโอกาสเพื่อปรึกษาหารือหรือแก้ไขปัญหาการดำเนินการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เดือนละครั้งเพื่อช่วยเหลือคนป่วยในชุมชน^{๑๑๕} กลุ่มพ่อบ้านความร่วมมือจะเป็นแบบไม่เป็นทางการโดยจะพบปะกันตามโอกาสที่ทางชุมชนจัดกิจกรรมให้ไปร่วมมือกัน ส่วนกลุ่มสตรีแม่บ้านความร่วมมือกันก็จะเป็นแบบไม่เป็นทางการหากในชุมชนมีงานหรือกิจกรรมก็จะไปช่วยเหลือกันตามโอกาส^{๑๑๖} กลุ่มสงเคราะห์ญาติหมูป้านความร่วมมือของกลุ่มนี้จะด้านการประชุมนั้นจะไม่เป็นทางการพบปะกันตามโอกาสที่ในชุมชนจะมี

^{๑๐๗} อ่างแล้ว, บทสรุปของการสนทนาเฉพาะกลุ่ม.

^{๑๐๘} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๐๙} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑๑} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑๒} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑๓} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑๔} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑๖} เรื่องเดียวกัน.

กิจกรรม^{๑๑๗} ส่วนกลุ่มพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ด้านความร่วมมือจะไม่ใช่เป็นการจะพบปะกันตามโอกาสที่ทางชุมชนมีกิจกรรมเกิดขึ้น^{๑๑๘}

ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิสุทธิพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนาด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา นั้น ด้านกลุ่มพัฒนาชุมชน กิจกรรมในพัฒนาพื้นที่ชุมชน โดยมีประชาชนร่วมกับองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในหลายภาคส่วน ได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนตำบลกาญจนา ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน จิตอาสา และประชาชนตำบลกาญจนา ได้จัดกิจกรรม Big cleaning day เพื่อพัฒนาเส้นทางเสด็จ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภาฯ ในพื้นที่ตำบลกาญจนา^{๑๑๙} อีกทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ยังได้ร่วมกันทำความสะอาดห้องเรียน ของใช้ ของเล่นเด็ก และฉีดพ่นแอลกอฮอล์ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙^{๑๒๐} อีกทั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ยังนำเจ้าหน้าที่ตัดหญ้าข้างทาง บริเวณถนนสายท่านดอนดี หมู่ที่ ๗ ถึงบริเวณบ้านหนองไร่ เพื่อพัฒนาเส้นทางสายหลักตามที่ได้รับแจ้งจากประชาชนในพื้นที่^{๑๒๑} นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ร่วมกับสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดแพร่ ผู้อำนวยการแขวงทางหลวงชนบท หัวหน้าส่วนราชการ โรงเรียนวัดกาญจนาราม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนตำบลกาญจนา ดำเนินการจัดกิจกรรมทาสีทางม้าลาย หน้าโรงเรียนวัดกาญจนาราม ใน “โครงการขับรถบนท้องถนนปลอดภัย” จัดกิจกรรม Big Cleaning Day ทำความสะอาดบริเวณหน้าโรงเรียนวัดกาญจนาราม^{๑๒๒} นอกจากนี้ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน จิตอาสา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกาญจนา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประชาชนตำบลกาญจนา ได้จัดกิจกรรม Big cleaning day เพื่อเตรียมการจัดงานพระธาตุหม้อคว่ำ อีกทั้งไปร่วมงานนมัสการ พระธาตุหม้อคว่ำ วัดหนองบ่อ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งาม^{๑๒๓} รวมถึงการจัดกิจกรรม Big cleaning day ณ บริเวณ กาดฮิมตง บ้านดอนดี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่^{๑๒๔} รวมทั้งร่วมงานกับทางอำเภอเมืองแพร่ใน

^{๑๑๗} อ่างแล้ว, บทสรุปของการสนทนาเฉพาะกลุ่ม.

^{๑๑๘} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๑๙} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒๑} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒๒} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒๓} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒๔} เรื่องเดียวกัน.

กิจกรรมจิตอาสาเพื่อสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ บริเวณสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา^{๑๒๕}

ด้านกลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้านได้ทำกิจกรรมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในชุมชนตำบลกาญจนนาที่หลากหลาย ได้แก่ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลกาญจนนา ได้ร่วมกับหน่วยงานหลายภาคส่วนได้แก่กำนันตำบลกาญจนนา, หัวหน้าส่วนราชการสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา, ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกาญจนนา, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จิตอาสา และประชาชนตำบลกาญจนนา ร่วมปลูกต้นไม้ พัฒนาแหล่งน้ำคูคลอง และทำความสะอาดถนนหน้าสำนักงาน อบต.กาญจนนา “สืบสานสู่ ๑๐๐ ล้านต้น”^{๑๒๖} รวมถึงการตัดกิ่งไม้ ตัดหญ้าบริเวณถนนสายบ้านหนองไร่ หมู่ที่ ๑ บ้านดอนดี^{๑๒๗} ด้านกลุ่มตำรวจบ้านจิตอาสาภายในชุมชนได้ทำกิจกรรมโดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา ร่วมกับกำนันตำบลกาญจนนา ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชุดรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน (ชรบ.) และตำรวจบ้าน ตั้งด่านชุมชนให้บริการประชาชน ในโครงการป้องกันและลดอุบัติเหตุบนท้องถนนช่วงเทศกาลสงกรานต์ ๑๑ - ๑๗ เมษายน ๒๕๖๕ “สงกรานต์สุขใจ ขับขี่ปลอดภัย ห่างไกลโควิด 19” ณ บริเวณคลองชลประทานบ้านดอนแก้ว หมู่ ๒ และบริเวณคลองชลประทานบ้านกวาว ตำบลกาญจนนา อีกทั้งยังได้ไปบริการทางเดิน การจัดโต๊ะเก้าอี้ให้กับงานในชุมชนทุกครั้ง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมของตำรวจบ้านจิตอาสาเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายศพจากบ้านไปทำการฌาปนกิจจนแล้วเสร็จ^{๑๒๘}

ด้านกลุ่มสาธารณสุขสงเคราะห์ ได้ทำกิจกรรมจิตอาสาโดยประธานกองทุนหมู่บ้านตำบลกาญจนนา มอบเงินสนับสนุนให้ศูนย์พัฒนาฯเด็กเล็ก เพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กเล็กของศูนย์ฯ^{๑๒๙} นอกจากนี้ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลกาญจนนา พร้อมคณะทีมผู้บริหาร ได้ให้การสนับสนุนนักฟุตบอลเยาวชนตำบลกาญจนนา ที่เข้าร่วมแข่งขันฟุตบอล จำนวน ๒๕ คน ในรายการ Phrae PAO Football Tournament ๒๐๒๐ ระหว่างเดือน มีนาคม - สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ สนามกีฬา อบจ.แพร่^{๑๓๐} การช่วยเหลือชุมชนตามงานในหมู่บ้านโดยการตั้งจุดวัดอุณหภูมิ และบริการเจลหรือแอลกอฮอล์ให้กับประชาชนที่มาร่วมงาน^{๑๓๑} อีกทั้งบริการมอบอาหารหรือเครื่องดื่มให้กับกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มผู้ป่วยติดโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ที่อยู่สถานที่พักคอย หรือที่บ้าน การ

^{๑๒๕}อ้างแล้ว, บทสรุปของการสนทนาเฉพาะกลุ่ม.

^{๑๒๖}เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒๗}เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒๘}เรื่องเดียวกัน.

^{๑๒๙}เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓๐}เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓๑}เรื่องเดียวกัน.

ออกรณรงค์การป้องกันโรคไข้เลือดออกตามชุมชน การออกตรวจเยี่ยมบ้านผู้ป่วยผู้พิการหรือติด
เตียง^{๑๓๒}

กลุ่มอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมกิจกรรมจิตอาสาที่ได้ดำเนินการได้แก่ การจัด
ริ้วขบวนแห่งานนมัสการพระธาตุหม้อคว่ำ วัดพระธาตุหนองบ่อ งานนมัสการพระธาตุวัดดอนแก้ว
การจัดขบวนพอรำของประชาชนผู้มีจิตอาสาในชุมชนไปร่วมงานวัดในชุมชนและนอกชุมชนตำบล
กาญจนา^{๑๓๓} กิจกรรมการตัดตุง (ธง) ประดับทั้งงานมงคลและอวมงคลในชุมชนและตามวัด^{๑๓๔}

กลุ่มสาธารณสุขในชุมชน กิจกรรมที่ได้ดำเนินการได้แก่ ประชาชนร่วมกับองค์การบริหาร
ส่วนตำบลกาญจนาเปิดโครงการติดตามเฝ้าระวังภาวะโภชนาการเชิงรุกปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ในเด็ก
แรกเกิด - ๖ ปี ร่วมด้วยชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลกาญจนา อำเภอ
เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และสนับสนุนโดยกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลกาญจนา^{๑๓๕} อีกทั้งกลุ่มยัง
ทำการ ตรวจ ATK ให้กับพนักงาน และประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เพื่อ
ป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙^{๑๓๖} อีกทั้งการลงพื้นที่ช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับ
ผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ตามรายชื่อที่ได้รับแจ้งจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลกาญจนา^{๑๓๗} อีกทั้งนายกององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ได้ลงพื้นที่ตรวจโครงการวางท่อระ
บายน้ำหมู่ที่ ๔ บ้านหนองบ่อและโครงการคลองส่งน้ำหมู่ที่ ๑ บ้านดอนดี เพื่อดูแลความเรียบร้อยของ
โครงการฯ^{๑๓๘}

กลุ่มพ่อบ้าน กิจกรรมที่ได้ทำได้แก่ การร่วมเตรียมวัสดุอุปกรณ์เช่นวัสดุการขึ้นเรือนใหม่
การเตรียมสิ่งของใส่เรือจ้างลองหรือศาลาที่จะทำการอุทิศให้กับผู้ที่เสียชีวิต^{๑๓๙} การร่วมกันจัดงานวัน
ผู้สูงอายุด้วยการรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์ปีใหม่เมือง^{๑๔๐} การไปร่วมกิจกรรมที่ทางวัดได้จัดขึ้นเป็น
ประจำ การไปมอบเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุเมื่อเสียชีวิตและการไปร่วมแสดงความเสียใจกับญาติ
ผู้เสียชีวิต^{๑๔๑}

^{๑๓๒} อ่างแล้ว, บทสรุปของการสนทนาเฉพาะกลุ่ม.

^{๑๓๓} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓๔} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓๖} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓๗} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓๘} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๓๙} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔๐} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔๑} เรื่องเดียวกัน.

กลุ่มกลุ่มสตรีแม่บ้านกิจกรรมที่ได้ดำเนินการได้แก่ การไปร่วมทำอาหาร ร่วมล้างถ้วย ล้างชาม ร่วมเสิร์ฟอาหาร^{๑๔๒} ร่วมทำความสะอาดบริเวณสถานทำงานทั้งงานวัด และงานในชุมชน งานโรงเรียน^{๑๔๓} ร่วมบริจาคทุนทรัพย์เพื่อสาธารณประโยชน์ทั้งวัดและในชุมชน^{๑๔๔} กิจกรรมร่วมทำสะอาดตามสถานที่วัด ที่สาธารณะในชุมชน การบริจาคเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุสตรีเมื่อถึงเสียชีวิต^{๑๔๕}

กลุ่มสงเคราะห์ฌาปนกิจหมู่บ้าน กิจกรรมที่ได้ดำเนินการได้แก่ การไปร่วมทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้กับผู้เสียชีวิตที่ตั้งศพบำเพ็ญกุศลทั้งตามวัดและที่บ้านของผู้เสียชีวิต การบริจาคเงินเพื่อร่วมทำบุญงานต่าง ๆ ในชุมชนทั้งงานมงคลและงานอวมงคล การเสียสละเงินเพื่อสมทบกับการฌาปนกิจศพในชุมชน

กลุ่มพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์กิจกรรมที่ได้ดำเนินการได้แก่ การรับเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมและเทศน์ให้กับคณะศรัทธาญาติโยมในชุมชนโดยไม่รับของปัจจัยเพื่อเป็นการสงเคราะห์ญาติโยมที่ได้เสียชีวิตลง^{๑๔๖} อีกทั้งการไปร่วมบริจาคจตุปัจจัยเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือนร้อนทั้งที่มีฐานะยากจน หรือบ้านประสบอัคคีภัย^{๑๔๗} การมอบทุนการศึกษาให้แก่ชุมชนเพื่อสาธารณประโยชน์^{๑๔๘}

ด้านผลลัพธ์จิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนนาพบว่าทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ครอบคลุมในทุกด้าน ได้แก่ ด้านกลุ่มพัฒนาชุมชนส่งผลให้พื้นที่ตำบลกาญจนนาผลลัพธ์ที่ได้รับ ได้แก่ การได้รับความความร่วมมือจากประชาชนเป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนมีความสะอาด สวยงาม น่าอยู่ และทำให้ประชาชนมีความรักในชุมชนมากขึ้น^{๑๔๙} ด้านกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้านผลลัพธ์ที่ได้รับ ได้แก่ การมีสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ดี มีอากาศร่มรื่น ไม่มีมลพิษจากไฟฟ้า หรือหมอกควันมารบกวนส่งผลให้มีสุขภาพที่ดี ทำให้มีน้ำในการทำเกษตรอย่างพอเพียง และมีรายได้เพิ่มขึ้น^{๑๕๐} ด้านกลุ่มตำรวจบ้านจิตอาสาภายในชุมชนผลลัพธ์ที่ได้รับได้แก่ ในการจัดงานในชุมชนทั้งงานมงคลหรืองานอวมงคลก็ดี หรืองานทางราชการที่ได้จัดขึ้นมีความสะดวก สามารถจัดกิจกรรมในการพัฒนาพื้นที่เป็นไปอย่างเรียบร้อย

^{๑๔๒} อ่างแล้ว, บทสรุปของการสนทนาเฉพาะกลุ่ม.

^{๑๔๓} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔๔} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔๖} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔๗} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔๘} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๔๙} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๕๐} เรื่องเดียวกัน.

ดีงาม ประชาชนมีความสุข และเกิดความรักสามัคคีกันในชุมชน^{๑๕๑} ด้านกลุ่มสาธารณสุขสงเคราะห์ ผลลัพธ์ที่ได้รับ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนมีความสุข ไม่มีความท้อแท้ในชีวิตในยามทุกข์ยาก อีกทั้งได้รับการเยียวยาช่วยเหลือ การอนุเคราะห์ สงเคราะห์กับประชาชนที่ได้รับความลำบาก^{๑๕๒} ด้านกลุ่มอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมเกิดผลลัพธ์ ได้แก่ ได้มีการอนุรักษ์การร่วมงานบุญ งาน ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนเอาไว้ได้เพื่อเป็นการสืบสารประเพณี และวัฒนธรรมอันดี งามให้ลูกหลานได้เห็นและสืบทอดได้^{๑๕๓} ด้านกลุ่มสาธารณสุขในชุมชนผลลัพธ์ที่ได้รับ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนได้รับการดูแล เยียวยา รักษา และได้ป้องกันจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เกิดขวัญและกำลังใจในการดำรงชีพ ทำให้สังคมชุมชนเป็นสังคมที่มีแต่ความเอื้ออาทร ช่วยเหลือ เกื้อกูลกันอย่างดี^{๑๕๔} ด้านกลุ่มพ่อบ้านผลลัพธ์ที่ได้รับ ได้แก่ พ่อบ้านได้มีกลุ่มพูดคุยได้แลกเปลี่ยน ทักษะต่าง ๆ ไม่ทำให้เกิดโรคซึมเศร้า หรือสิ้นหวังต่อการดำเนินชีวิต ได้มีการพบปะตามโอกาสและ เกิดความสุข^{๑๕๕} ด้านกลุ่มสตรีแม่บ้านผลลัพธ์ที่ได้รับ ได้แก่ การมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมช่วยเหลือเพื่อ บ้านในชุมชน^{๑๕๖} ด้านกลุ่มสงเคราะห์ฌาปนกิจหมู่บ้านผลลัพธ์ที่ได้รับ ได้แก่ การได้ช่วยเหลือซึ่งกัน และกันในชุมชนเมื่อถึงยามต้องเสียชีวิตด้วยการร่วมสละเงินเพื่อช่วยเหลือกันเมื่อยามเสียชีวิตลง และ ที่สำคัญเกิดความสุขที่ได้ร่วมทำบุญช่วยกันในวันทุกข์ยาก^{๑๕๗} ส่วนด้านกลุ่มพระสงฆ์สาธารณสุข สงเคราะห์ผลลัพธ์ที่ได้รับ ได้แก่ การได้ช่วยเหลือสงเคราะห์ศรัทธาญาติโยมที่เกิดการเสียชีวิตลงส่งผล ให้เกิดการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันนำมาซึ่งความช่วยเหลือเกื้อกูลและทำให้ญาติพี่น้องยังมีชีวิตอยู่มี กำลังใจในการต่อสู้ชีวิตต่อไป^{๑๕๘}

^{๑๕๑} อ่างแล้ว, บทสรุปของการสนทนาเฉพาะกลุ่ม.

^{๑๕๒} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๕๓} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๕๔} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๕๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๕๖} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๕๗} เรื่องเดียวกัน.

^{๑๕๘} เรื่องเดียวกัน.

ภาพประกอบที่ ๔.๕ การสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus group Discussion) ที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

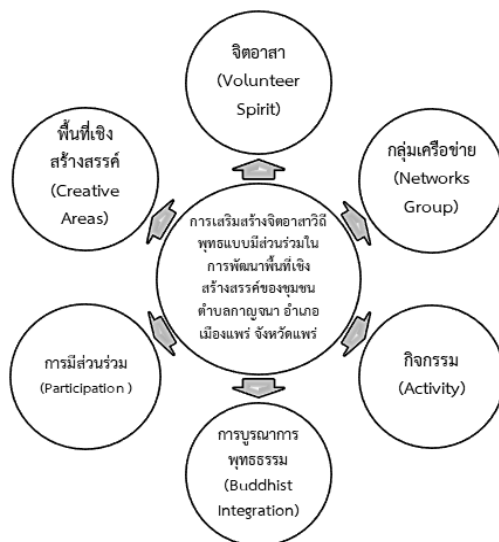
ที่มาของภาพ : ภาพถ่ายของนักวิจัย

สรุปได้ว่า ผลการศึกษารูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนานั้นมีกลุ่มจิตอาสาในหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพัฒนาชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้าน กลุ่มตำรวจบ้านจิตอาสาภายในชุมชน กลุ่มสาธารณะสงเคราะห์ กลุ่มอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม กลุ่มสาธารณสุขในชุมชน กลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มสงเคราะห์อาชีพหมู่บ้าน กลุ่มพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ ด้านความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนนานั้นจะเป็นความร่วมมือกันในลักษณะที่ไม่เป็นทาง เกิดขึ้นตามโอกาสที่ทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนนาด้านกิจกรรมจิตอาสาจะเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ร่วมกับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ จิตอาสา ประชาชน คณะสงฆ์กับหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณะสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน รักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน สถานีตำรวจภูธรประจำอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านผลลัพธ์จิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนนาพบว่าทำให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ครอบคลุมในทุกด้านโดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในการพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือประชาชนในชุมชนส่งผลให้เกิดความสุข และนำมาซึ่งการสร้างสรรค์สังคมชุมชนที่เน้นการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตำบลอย่างสร้างสรรค์

๔.๔ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปในระบบกลไกการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ได้ในระดับหนึ่ง หากจะทำให้งานด้านจิตอาสาสามารถบรรลุผลได้มากยิ่งขึ้นในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา ต้องนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการเสริมสร้างจิตอาสา และเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสา โดยมีกระบวนการการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสา ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑.ประชาชนมีจิตอาสา ๒.มีกลุ่มเครือข่ายที่หลากหลายทั้งประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น คณะสงฆ์ สถานศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์ องค์กรภาคภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายอื่น ๆ ๓.มีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ๔.มีการบูรณาการหลักพุทธธรรม ๕.มีกระบวนการมีส่วนร่วม ๖.มีพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายเหลือในการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดก็จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนมีสุขภาวะที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ดี มีความปลอดภัยที่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในชุมชนอย่างยั่งยืน ดังแผนภาพแสดงองค์ความรู้การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ๒) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการศึกษาทั้งเอกสาร (Documentary Research) การศึกษาในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยจากการแจกแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๓๖๘ ชุดจากกลุ่มประชากรทั้งหมด ๔,๕๒๙ ราย นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวนทั้งสิ้น ๑๕ รูปหรือคน เป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น อสม.ตำบล พระสงฆ์ และกลุ่มประชาชนจิตอาสาซึ่งเป็นกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสนทนาเฉพาะกลุ่ม จำนวน ๑๓ รูปหรือคน จึงทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้ มีวิธีการดังนี้

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

๑.๑ แบบสอบถาม สำหรับประชาชนที่อาศัยในเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๒ แบบการสัมภาษณ์ สำหรับผู้นำชุมชนด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น อสม.ตำบล พระสงฆ์ และกลุ่มประชาชนจิตอาสาที่อาศัยในเชิงสร้างสรรค์ของ

ชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๓ การสนทนาเฉพาะกลุ่ม สำหรับเป็นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อสม. พระสงฆ์ จิตอาสา และกลุ่มประชาชน เพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

๒.๑ จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการในพระไตรปิฎก หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒.๒ แบบสอบถาม สำหรับประชาชนที่อาศัยในพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน ๓๖๘ ราย เพื่อศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒.๒ การสัมภาษณ์ (Interview Guideline) คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พระสงฆ์ และกลุ่มจิตอาสา จำนวน ๑๕ รูปหรือคน เพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาอำเภอเมืองแพร่

๒.๓ การสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับผู้นำท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พระสงฆ์ และกลุ่มประชาชน จำนวน ๑๓ รูปหรือคน เพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๓. ชั้นสร้างเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยใช้วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นหลัก มีทั้งหมด ๓ ชนิดประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนาเฉพาะกลุ่ม มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือตามหลักการ

๔. ชั้นเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

๕. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของวิจัย ในบทนี้มีหัวข้อหลัก ๓ หัวข้อ ได้แก่ ๑) ผลการศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ๒) ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และ ๓) ผล

การเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่
เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ดังมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบล กาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

การแสดงผลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงจำนวนและร้อยละ
ของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่อยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ซึ่งสามารถอธิบายในแต่ละประเด็นได้ดังต่อไปนี้

เพศ ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่บริการบนพื้นที่สูง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศ
ชาย จำนวน ๑๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๔, รองลงมาคือ เพศหญิง จำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อย
ละ ๔๗.๖ ตามลำดับ

อายุ ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๕๔ ขึ้นไป จำนวน ๑๒๙ คน คิด
เป็นร้อยละ ๓๕.๑, รองลงมาคือ อายุ ๔๒-๕๓ ปี จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗, อายุ ๓๐-
๔๑ ปี จำนวน ๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๒ และน้อยที่สุดคืออายุ ๑๘-๒๙ ปี จำนวน ๓๗ คน คิด
เป็นร้อยละ ๑๐.๑ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบล
กาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน ๑๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๙, รองลงมาประถมศึกษา จำนวน ๑๐๗
คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๑, ปริญญาตรี จำนวน ๗๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๑ และน้อยที่สุดคือ
ปริญญาโทขึ้นไป จำนวน ๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๙ ตามลำดับ

อาชีพ ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป จำนวน ๑๗๐ คน คิดเป็น
ร้อยละ ๔๖.๒, รองลงมาทำการเกษตร จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗, ประกอบธุรกิจ
ส่วนตัว จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑ และน้อยที่สุดคือรับราชการ จำนวน ๒๒ คน คิดเป็น
ร้อยละ ๖.๐ ตามลำดับ

รายได้ ประชาชนที่อาศัยบนพื้นที่พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ ๕๐๐๐-๑๐๐๐๐ บาท จำนวน
๑๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๘, รองลงมารายได้ ๑๐๐๐๑-๑๕๐๐๐ บาท จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็น

ร้อยละ ๒๘.๓, รายได้ ๑๕๐๐๐ บาทขึ้นไป จำนวน ๔๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ และน้อยที่สุดคือ รายได้ ๑-๕๐๐๐ บาท ขึ้นไป จำนวน ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๖ ตามลำดับ

๒) ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนด้านความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่

จากการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๓.๘๘, S.D. = ๐.๕๙) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

ด้านการให้ความรู้จิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๓.๙๖, S.D. = ๐.๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “ท่านได้ให้บริการข้อมูลข่าวสารของจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น แผ่นพับ ป้ายติดประชาสัมพันธ์” รองลงมาได้แก่ “ท่านได้อธิบายแก่ประชาชนในการร่วมกันรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม” และน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านได้ให้คำแนะนำด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์แก่เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน” ตามลำดับ

ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = ๔.๐๔, S.D. = ๐.๔๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “ท่านได้ร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของชุมชน เช่น การประกาศรับสมัครส่งเสริมจิตอาสา ร่วมแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” รองลงมาได้แก่ “ท่านได้ร่วมกิจกรรมในการรณรงค์รักษาความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน” และน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านได้ร่วมออกมาตรการในการดูแลรักษาการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว” ตามลำดับ

ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่

ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.55$, S.D.=0.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “ท่านได้ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะในครัวเรือน ชุมชนและหมู่บ้าน” รองลงมาได้แก่ “ท่านได้ร่วมกิจกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชนและหมู่บ้าน” และน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านได้ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสม” ตามลำดับ

ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา พบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.57$, S.D.=0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “ท่านได้ร่วมประชุมเพื่อรับทราบการจัดกิจกรรมจิตอาสาในการพัฒนาชุมชนและหมู่บ้านด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” รองลงมาได้แก่ “ท่านได้ร่วมดำเนินการพัฒนาพื้นที่ในการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์” และน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านได้ร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมจิตอาสาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ตามลำดับ

๓) ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนด้านเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่

ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้

ด้านความรู้คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.55$, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “ท่านอำนวยความสะดวกในการร่วมรักษาความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ” รองลงมาได้แก่ “ท่านร่วมมือกับเพื่อน

ร่วมชุมชนในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” และน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน” ตามลำดับ

ด้านการเสียสละต่อสังคม พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$, $S.D. = 0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “เต็มใจให้ความร่วมมือในการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัว” รองลงมาได้แก่ “ทุ่มเทแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” และน้อยที่สุดได้แก่ “อุทิศเวลาให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะในครัวเรือน เพื่อช่วยลดปัญหาขยะของส่วนรวม” ตามลำดับ

ด้านการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.94$, $S.D. = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “ท่านได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะทั้งในครัวเรือน ชุมชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตา)” รองลงมาได้แก่ “ท่านได้ร่วมกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ลอกคูน้ำ ปลูกป่า ทำความสะอาดในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน (อรรถจริยา)” และน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านได้ร่วมเสนอแนะในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำและที่ดินในพื้นที่ชุมชนให้เหมาะสม (ปิยวาจา)” ตามลำดับ

ด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.18$, $S.D. = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ “ท่านมีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน” รองลงมาได้แก่ “ท่านมีความพึงพอใจต่อการระดมการจัดกิจกรรมจิตอาสาในการชักชวนให้เพื่อนร่วมชุมชนช่วยกันรักษาความสะอาดในครัวเรือนและชุมชน” และน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านมีความพึงพอใจต่อการให้ความรู้จิตอาสาในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม” ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

จากการศึกษา พบว่า การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ ประชาชนได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจด้านจิตอาสาและจิตอาสาวิถีพุทธ และเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ ด้านรูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธ และด้านแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านการพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยต่าง ๆ ในชุมชน การส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการบูรณาการกับวิถีพุทธส่งผลให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์เป็นไปในทิศทางที่ดี สามารถสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความรักในชุมชน และเกิดความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ

๕.๑.๓ ผลการเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

จากการศึกษา พบว่า รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนนั้นมีกลุ่มจิตอาสา คือ กลุ่มพัฒนาชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้าน กลุ่มตำรวจบ้านจิตอาสาภายในชุมชน กลุ่มสาธารณะสงเคราะห์ กลุ่มอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม กลุ่มสาธารณสุขในชุมชน กลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มสงเคราะห์ฌาปนกิจหมู่บ้าน กลุ่มพระสงฆ์สาธารณสงเคราะห์ ด้านความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนนั้นจะเป็นความร่วมมือกันในลักษณะที่ไม่เป็นทาง เกิดขึ้นตามโอกาสที่ทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนด้านกิจกรรมจิตอาสาจะเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ร่วมกับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ จิตอาสา ประชาชน คณะสงฆ์กับหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณะสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน รักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน สถานีตำรวจภูธรประจำอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านผลลัพธ์จิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนพบว่าทำให้

เกิดการพัฒนาศึกษาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ครอบคลุมในทุกด้านโดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในการพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือประชาชนในชุมชนส่งผลให้เกิดความสุข และนำมาซึ่งการสร้างสรรค์สังคมชุมชนที่เน้นการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตำบลอย่างสร้างสรรค์

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ ผลจากการศึกษาจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๑) ผลจากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนด้านความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก อภิปรายได้ว่า ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา และผู้อำนวยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความตระหนักและมีภาวะผู้นำที่สูงในการเป็นตัวกลางส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในตำบลกาญจนาทั้งมีการระดมทรัพยากรทุนทั้งในทางสังคม ทั้งงบประมาณ กำลังคน อุปกรณ์ต่าง ๆ มาช่วยอำนวยความสะดวกให้กับ ผู้นำอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พระสงฆ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล รักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน เยาวชน ประชาชน และจิตอาสาที่มีความกระตือรือร้น มีขวัญและกำลังใจ ร่วมแรงร่วมใจในการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของของตำบลกาญจนา สอดคล้องกับ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร^๑ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รายงานสรุปผลการติดตามและประเมินผลกิจกรรมจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ สร้างป่า รักชื่อน้ำ” ตามโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑” พบว่า โดยภาพรวมของการจัดโครงการกิจกรรมจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ สร้างป่า รักชื่อน้ำ” ตามโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครสามารถดำเนินโครงการได้

^๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร, "รายงานสรุปผลการติดตามและประเมินผลกิจกรรมจิตอาสา “เราทำความดีด้วยหัวใจ สร้างป่า รักชื่อน้ำ” ตามโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑”, รายงานผลการวิจัย, ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผลแผนงานและโครงการ กองแผนและงบประมาณ, ๒๕๖๑, หน้า ๙.

ประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการจัดโครงการดังกล่าวในทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๕๐ (คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๐๐) และผลจากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวนี้ ทำให้จิตอาสา นักเรียน รวมถึงประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด รวมถึงช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เกิดความรักความสามัคคี เป็นจิตอาสาสาธารณะด้วยความเต็มใจ สามารถไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนของตนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พระมหาธีระยุทธ จิตตปุญโญ, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง” พบว่า การพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพ มีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านสันติภายใน การจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี ด้วยเครื่องมือพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท คือหลักสังคหัตถุธรรม ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และ สมานัตตา 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธีด้วย M-V-P-U-T-C MODEL โดยมีกระบวนการพัฒนา ๖ ด้าน คือ ๑. การสร้างสันติภายใน ๒. จิตอาสาต้นแบบ ๓. เครื่องมือพุทธสันติวิธี ๔. ความเข้าใจความต่างแบบพหุวัฒนธรรม ๕. ทำงานเป็นทีมและผู้นำ ๖. สื่อสารสารสนเทศ เกิดผลลัพธ์เป็น ภาวิต ๔ คือ พัฒนากายสงบจนครบสิ้น พัฒนาศีลสมบูรณ์เพิ่มพูนค่า พัฒนาจิตใกล้ชิดกับศรัทธา พัฒนาปัญญาแจ่มแจ้ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ขวัญตา ภูริวิฑาธิระ^๓ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาล” ผลการศึกษาพบว่า จิตอาสาเป็นคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมที่บุคคลพึงมีเป็นคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคมด้วยความเต็มใจ การปลูกฝังจิตอาสาในวิชาชีพพยาบาลจึงมีความจำเป็นอยู่อย่างยิ่ง เริ่มตั้งแต่การพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลให้พร้อมที่จะเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ดี ปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาลมีคุณธรรมจริยธรรม มีความเอื้ออาทร มีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และมีจิตอาสา เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีสมรรถนะที่สอดคล้องตามความต้องการของสังคม การพัฒนาจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาลกระทำได้โดยการสอดแทรกในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายที่จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีจิตอาสา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้โดยการบริการสังคมที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาพยาบาลได้

^๒ พระมหาธีระยุทธ จิตตปุญโญ, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, "รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง", วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๔, หน้า ๙๖๕-๙๗๕.

^๓ ขวัญตา ภูริวิฑาธิระ, การพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล, วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑, หน้า ๕๕.

มีประสบการณ์ตรงในการรับใช้และบริการสังคม ประสบการณ์ที่นักศึกษาพยาบาลได้รับจะสร้างแรงจูงใจให้เกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคมและพัฒนาเป็นจิตอาสาตามมา

๒) ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนต่อเจตคติและผลลัพธ์ของการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก อภิปรายได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา และผู้นำปกครองท้องถิ่นได้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ อีกทั้งเป็นผู้ชักชวน ติดต่อประสานงานทั้งในชุมชนและนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี และยังเป็นผู้นำในทุกมิติ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านจิตอาสาอยู่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเน้นการทำงานเป็นทีม มีทักษะการสื่อสาร เน้นการแก้ปัญหา การเข้าใจผู้อื่น และจิตสำนึกสาธารณะ จนทำให้ประชาชนในชุมชนและจิตอาสาในกลุ่มต่าง ๆ เกิดความสุขในการทำงานและมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาและช่วยเหลือคนในชุมชนอย่างไม่ลดละ และไม่หวังสิ่งใดตอบแทนส่งผลให้เกิดความพึงพอใจและความร่วมมือกันเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ กมลวรรณ คารมปราชญ์ คล้ายแก้ว และ พิชชาดา ประสิทธิโชค^๔ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม” การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา” พบว่า ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญจากการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมที่ผู้เรียนได้สะท้อนออกมา คือ ทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การเข้าใจผู้อื่น และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิตการเรียน และการทำงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ รวีวรรณ วงศ์เดชาพันธ์ และศักดิ์ดา หารเทศ^๕ ได้ศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริหลักสูตรจิตอาสา ๙๐๔” กล่าวว่า การสร้างจิตสำนึกเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวมเป็นสิ่งที่สังคมไทยต้องการเป็นอย่างมาก การแก้ปัญหาสังคมจากคนเพียงคนเดียวหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ยากที่ปัญหานั้นจะถูกคลี่คลายหรือประสบความสำเร็จ การแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องอาศัยความสามัคคีและความร่วมมือจากทุกคนในสังคม เพราะเราทุกคนล้วนเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นเจ้าของสมบัติสาธารณะอันเกิดขึ้นจากสังคม

^๔ กมลวรรณ คารมปราชญ์ คล้ายแก้ว และ พิชชาดา ประสิทธิโชค, “โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม” การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา, วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๒, หน้า ๙๘.

^๕ รวีวรรณ วงศ์เดชาพันธ์ และศักดิ์ดา หารเทศ, “การส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริหลักสูตรจิตอาสา ๙๐๔”, วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ เดือนมีนาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑๖๓-๑๕๗.

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชยานนท์ ภาควิวัฒน์ และดวงกมล บางขวด^๒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของกลุ่มจิตอาสา” พบว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของกลุ่มจิตอาสา ประกอบด้วย ๔ กระบวนการ ได้แก่ ๑) การตอบสนองต่อสถานการณ์สังคมที่เกิดขึ้น ($M = ๔.๐๖$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ ให้เกียรติต่อผู้อื่น ($M = ๔.๓๗$) ๒) การกำหนดวิธีการเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ($M = ๔.๑๗$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ เห็นความสำคัญของการมีเครือข่ายการทำงานระหว่างกลุ่มจิตอาสา ($M = ๔.๒๘$) ๓) กระบวนการเสริมสร้าง จิตสาธารณะ ($M = ๓.๘๘$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาสังคม ($M = ๓.๙๘$) และ ๔) การเปลี่ยนแปลงหลังจากร่วมกิจกรรม ($M = ๔.๑๗$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุด คือ เห็นความสำคัญของการทำจิตสาธารณะมากขึ้น ($M = ๔.๒๒$) ปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะต่อสมาชิกกลุ่มจิตอาสา คือ ครอบครัว กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการเสริมสร้างจิตสาธารณะมากที่สุด การเผยแพร่กระแสโลกปัจจุบันผ่านโซเชียลมีเดียเป็นทั้งปัจจัยเสริมสร้างและอุปสรรค โซเชียลมีเดียในยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของกลุ่ม

๕.๑.๒ ผลการศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลจากการศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ พบว่า ประชาชนได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจด้านจิตอาสาและจิตอาสาวิถีพุทธ และเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกิจกรรมด้านจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ ด้านรูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธ และด้านแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในทุก ๆ ด้าน อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชนตำบลกาญจนาได้รับการพัฒนาจิตอาสาวิถีพุทธที่หลากหลายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ และผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำจิตวิญญาณทางศาสนาได้น้อมนำมาบูรณาการในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในชุมชนตำบลกาญจนา ได้ประเพณี ภูมิปัญญา การร่วมแรงร่วมใจ การเสียสละสุขส่วนตนเพื่อเกื้อกูลเพื่อนร่วมชุมชนหรือผู้ที่กำลังประสบกับความ

^๒ ชยานนท์ ภาควิวัฒน์ และดวงกมล บางขวด, "กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของกลุ่มจิตอาสา", วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, ปีที่ ๑๔, ฉบับที่ ๒, ๒๕๖๒, หน้า ๑-๑๓.

ยากลำบากของคนในชุมชนและชุมชนอื่น สอดคล้องกับ พระครูโฆสิตวัณนานุกูล และคณะ^๗ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไว้รอยต่อ” พบว่า การพัฒนาจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเกิดจากวิถีชีวิตและการประพฤติ ปฏิบัติ การร่วมแรงร่วมใจ การเสียสละสุขส่วนตนเพื่อเกื้อกูลเพื่อนร่วมชุมชนหรือผู้ที่กำลังประสบกับความยากลำบากของคนในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ ส่วนการสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไว้รอยต่อบนพื้นฐานของความเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนาและมีความเมตตาธรรมซึ่งก่อให้เกิดจิตอาสาหรือจิตสาธารณะบนวิถีการดำเนินชีวิตและกระบวนการทัศน์ของชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พระครูวาทีวรัณน และคณะ^๘ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” พบว่าสภาพการมีส่วนร่วมที่มีทั้งการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบและติดตามผล และด้านการปรับปรุง ส่วนการสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีใช้กระบวนการทางสังคมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นรูปแบบเครือข่าย “บวร” ประกอบด้วย บ-บ้าน ที่ประชาชนมีความเข้มแข็งและยอมรับความเปลี่ยนแปลง ว-วัด ที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของกลุ่มภาคี ร-ราชการและโรงเรียน มีองค์ความรู้และนวัตกรรมสำหรับการจัดกิจกรรมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในเชิงสร้างสรรค์

๕.๑.๓ ผลการเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลจากการศึกษารูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา พบว่า มีกลุ่มจิตอาสาจำนวน ๑๐ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพัฒนาชุมชน กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้าน กลุ่มตำรวบ้านจิตอาสาภายในชุมชน กลุ่มสาธารณสุขสงเคราะห์ กลุ่มอนุรักษ์ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรม กลุ่มสาธารณสุขในชุมชน กลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มสงเคราะห์อาชีพหมู่บ้าน กลุ่มพระสงฆ์สาธารณสุขสงเคราะห์ ซึ่งกลุ่มจิตอาสาเหล่านี้มีความร่วมมือกันในลักษณะที่ไม่เป็นทางเกิดขึ้นตามโอกาสที่ทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ส่วนการจัดกิจกรรมจิตอาสาวิถีพุทธในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนาด้านกิจกรรมจิตอาสาจะ

^๗ พระครูโฆสิตวัณนานุกูล และคณะ, การสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไว้รอยต่อ, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ๒๕๖๓, หน้า ก.

^๘ พระครูวาทีวรัณน และคณะ, "การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี", รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ ร่วมกับผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น จิตอาสา ประชาชน คณะสงฆ์กับหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน รักษาความปลอดภัยของหมู่บ้าน สถานีตำรวจภูธรประจำอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลลัพธ์จิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนาส่งผลให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ครอบคลุมในทุกด้านโดยประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ ในการพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือประชาชนในชุมชนส่งผลให้เกิดความสุข และนำมาซึ่งการสร้างสรรค์สังคมชุมชนที่เน้นการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตำบลอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาบรรลุผลเป็นอย่างดี สอดคล้องกับสรณีย์ สายศร^๙ ได้ศึกษาวิจัย “การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา” พบว่าหลักการของ “การทำงานจิตอาสาแนวพุทธเชิงบูรณาการ” นั้น เน้นสร้างคุณสมบัติภายในจิตใจโดยการประยุกต์หลักพระพุทธคุณ พระพุทธจริยา และพุทธธรรม ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมภายนอกในการทำงานจิตอาสา เมื่อไปสู่ภาคปฏิบัติต้องอาศัย “วิธีการ” เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นแบบบูรณาการผ่านการทำงานจิตอาสาทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านปัญญา และด้านสังคม โดยให้ช่วยเหลือด้านวัตถุทาน และเน้นธรรมทานให้นำไปใช้แก้ปัญหาความทุกข์ เพื่อนำไปสู่ “ผลที่มุ่งหวัง” คือ ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่บุคคลผู้ทำงานจิตอาสา ผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ และแก่สังคมโดยรวม ทั้งในระดับโลกียสุขและโลกุตตรสุข นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับอรศิริ ไม้ทอง, พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระเทพวัชรจารย์^{๑๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ของเยาวชนนานาชาติ” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชนนานาชาติเป็นกระบวนการที่สามารถดำเนินการได้ในรูปแบบของ LEIST Model คือ แบบจำลองของแนวคิดและกระบวนการที่เชื่อมโยงเข้าหากันด้วยการบูรณาการแบบองค์รวมจาก ๔ ประเด็น คือ การสร้างเรียนรู้ (Learning = Eco Learning, Experience Learning) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration) การสร้างเครือข่ายทางสังคม (Social Network) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Transformation) ซึ่งเยาวชนแสดงออกด้วยการปฏิบัติโครงการเพื่อสังคมในพื้นที่พัฒนาของตนเองจำนวน ๙ โครงการ ซึ่ง

^๙ สรณีย์ สายศร, "การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา", **วารสารพุทธศาสนศึกษา**, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘, หน้า ๑๗-๔๗.

^{๑๐} อรศิริ ไม้ทอง, พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระเทพวัชรจารย์, กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ของเยาวชนนานาชาติ, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์**, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๔, หน้า ๑.

สอดคล้องกับ พระมหาสุทิตย์ อาภากร^{๑๑} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเครือข่ายว่าองค์ประกอบของความเป็นเครือข่าย สิ่งหนึ่งที่ขาดมิได้ คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนความรู้ การมีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่ายนั้นมีพลังมากขึ้น ดังนั้น ผู้นำในชุมชนทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนาให้บรรลุผลในทางที่ดี และยั่งยืนต่อไป

๕.๑.๔ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปในระบบกลไกการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสา นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ได้ในระดับหนึ่ง หากจะทำให้งานด้านจิตอาสาสามารถบรรลุผลได้มากยิ่งขึ้นในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของ ชุมชนตำบลกาญจนา ต้องนำเอาหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการเสริมสร้างจิตอาสา และเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสา โดยมีรูปแบบกระบวนการการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสา ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑.ประชาชนมีจิตอาสา ๒.มีกลุ่มเครือข่ายที่หลากหลายทั้งประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำปกครองส่วนท้องถิ่น คณะสงฆ์ สถานศึกษา มหาวิทยาลัย สงฆ์ องค์กรภาคภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายอื่น ๆ ๓.มีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน ๔.มีการบูรณาการหลักพุทธธรรม ๕.มีกระบวนการมีส่วนร่วม ๖.มีพื้นที่เชิงสร้างสรรค์การการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธ ได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นภาคีเครือข่ายเหลือในการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดก็จะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนมีสุขภาวะที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ดี มีความปลอดภัยที่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และเกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ในชุมชนอย่างยั่งยืน ดังแผนภาพแสดงองค์ความรู้รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ดังนี้

^{๑๑} พระมหาสุทิตย์ อาภากร, เครือข่ายธรรมชาติด้านความรู้และการจัดการ, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ เดือน, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘-๕๐.

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” จึงควรมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่ การนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นกรอบในการกำหนดแนวนโยบาย ในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การดำเนินการเชิงปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งสำคัญรองลงมาจากดำเนินการทางนโยบาย เนื่องจากความสำเร็จแบบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นไม่ได้เกิดจากการดำเนินการ

ทางนโยบายอย่างเดียวกันนั้น ต้องอาศัยการดำเนินการเชิงปฏิบัติด้วยจึงจะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

๑. ควรการพัฒนาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปิดกว้างทันสถานการณ์ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตอาสาวิถีพุทธให้มีความเข้มแข็งสามารถพัฒนาชุมชน

๒. ควรเร่งส่งเสริมทั้งภาครัฐ เอกชน และสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการถึงข้อมูลข่าวสาร และเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงวิชาการดังนี้

๑) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ “การพัฒนานวัตกรรมเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน”

๒) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ “จิตสำนึกสาธารณะ: นวัตกรรมทางสังคมและการยกระดับการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะตามแนววิถีพุทธของเยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน”

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ
มหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

๑.๒.๑ หนังสือ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. จอมปราชญ์นักการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๔๔.

โกวิท พวงงาม. มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่น,
กรุงเทพฯ : เสมาธรรม, ๒๕๕๐.

ชนิษฐา สุขทวี. แนวทางการสร้างเครือข่ายกิจกรรมจิตอาสาที่ส่งเสริมทักษะชีวิตด้านการสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดนครนายก.
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๒.

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. การส่งเสริมคุณธรรม พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา สร้าง
คนดีสู่สังคม. บริษัท พิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๖๑

จำนงค์ อภิวินิจฉัย. จริยธรรมสำหรับผู้รับใช้. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. สอนเด็กให้มีจิตอาสา. กรุงเทพมหานคร: วี พรินท์, ๒๕๕๒.

ประเวศ วะสี และคณะ. ยุทธศาสตร์แก้วิกฤติชาติ, กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา,
๒๕๔๒.

ณรงค์ อุ้ยนอง. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสำนักสาธารณะของชุมชน ศึกษากรณีการจัดการศึกษา
ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนกรุงเทพมหานคร : โครงการวิจัยการศึกษากับชุมชน
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.

ถวิลวดี บุรีกุล. การมีส่วนร่วมแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
๒๕๔๘.

นงเยาว์ หลีพันธ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กใน
จังหวัดจันทบุรี, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗.

นิรันดร์ จงวุฒิเวช. กลวิธี แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน
ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. บรรณาธิการโดย ทวีทองหงส์วิวัฒน์.
(กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.

นฤมล นิราทร. การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ. มหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์:กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๓.

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตวณโณ). การพัฒนาจิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๓

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. เครือข่ายธรรมชาติความรู้และการจัดการ. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์เดือน
,๒๕๔๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๙ .
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐.
นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๐.

_____. นิติศาสตร์แนวพุทธ, พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิกจำกัด,
๒๕๓๗.

พระไพศาล วิสาโล. วิถีสังคมไทย ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๔.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร. สำนักไทยที่พึงปรารถนา, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือน
ตุลาคม, ๒๕๔๓.

มัลลิกา มดีโก. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
กรุงเทพมหานคร : เจริญดีการพิมพ์, ๒๕๕๑.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย.
๒๕๔๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊ค
พับลิเคชั่น, ๒๕๔๒.

วรรณสิทธิ์ ไวทยเสวี. คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริจเฉทที่ ๑ จิตปรมัตถ์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑
นครปฐม : มุลินิธเนรมหานิราชนนทร์, ๒๕๕๑

วิรัตน์ คำศรีจันทร์. จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย. นครปฐม : โครงการวิจัยและพัฒนา
ประชาคมพุทธมณฑล, ๒๕๔๔.

วิศิษฐ์ ชัยสุวรรณ. อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย : ชุดที่ ๓ ตอนที่ ๑ เรื่องประเภทของจิต.
กรุงเทพมหานคร: มุลินิธเผยแผ่พระสัทธรรม, ๒๕๕๐.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๐.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, สารานุกรมพระพุทธศาสนา, กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

สมศักดิ์ สัมคคีธรรม. การพัฒนา การจัดการความขัดแย้ง การมีส่วนร่วม และสังคมเข้มแข็ง.
กรุงเทพฯ : สุภชินัญญ์ พรินติ้งกรุ๊ป, ๒๕๕๑.

สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ. วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤติเพื่อฟื้นฟูชาติ.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๒.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. แนวทางพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. พิมพ์ครั้งที่
๒ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. รัฐธรรมนูญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

เสรี พงศพิศ. เครือข่าย. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๔๘.

อรทัย กภผล. การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

อรุณี เวียงแสง และคณะ. การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: โครงการ
เสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๘.

๑.๒.๒ บทความ

ชนิษฐา สุขทวี, วรวิมล เฟิงพันธ์, สุวิชัย โกศัลยวัฒน์ และศุภจักรจิรา พรหมสุวิชา. “แนวทางการสร้าง
เครือข่ายกิจกรรมจิตอาสาที่ส่งเสริมทักษะ ชีวิตด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
ของนักเรียน”. วารสารวิชาการวิทยาลัยการบริหารศาสตร์. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม
- กันยายน ๒๕๖๓): ๖๖.

ขวัญตา ภูริวิทยาธีระ. การพัฒนาจิตสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล. วารสารวิจัยและนวัตกรรม
ทางสุขภาพ. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๐.

ชยานนท์ ภาควิวัฒน์ และดวงกมล บางชวด. “กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของ
กลุ่มจิตอาสา”. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา. ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๒, (๒๕๖๒): ๑-๑๓.

ธนบดี ครองยุติ. “แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธ
บูรณาการ”วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔ (เมษายน
๒๕๖๓).

ประสงค์ เอี่ยมอนันต์. “การพัฒนาเขตบริเวณในเขตเมืองเก่า”. เมืองโบราณ. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑-๔
(มกราคม-ธันวาคม ๒๕๔๓): ๓๐.

พระครูธรรมธรสุชาติ ฐิตวโร. พุทธจักร. ปีที่ ๖๙ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘): ๑๒-๒๔.

พระมหาธีระยุท จิตตปุณฺโญ. พระปราโมทย์ วาทโกวิท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. “รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๔): ๙๖๕-๙๗๕.

รวีวรรณ วงศ์เดชาพันธ์ และศักดิ์ดา หารเทศ. “การส่งเสริมจิตสาธารณะตามโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริหลักสูตรจิตอาสา ๙๐๔”. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ (มีนาคม ๒๕๖๔): ๑๖๓-๑๕๗.

วราภรณ์ เหลืองวิลโล ศิริจันทร์รัตน์ กาญจนกฤษ และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร. “พัฒนาการจิตอาสาตามบริบทของประเทศไทย”. วารสารปัญญาภิวัฒน์. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – กันยายน ๒๕๖๔): ๓๓๖.

สรณีย์ สายศร. “การบูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนาในการทำงานจิตอาสา”. วารสารพุทธศาสนศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘): ๑๗-๔๗.

แสน กิรินวนันท์. “การพัฒนาสังคมและชุมชนภายใต้จิตสาธารณะ”. วารสารการเมืองการปกครอง. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๒): ๑๘๔.

ศุภวรรณ เล็กวิลโล และ เรียม ศรีทอง. “รูปแบบการเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับนักศึกษาครู”. วารสารบัณฑิตวิจัย JOURNAL OF GRADUATE RESEARCH. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๒): ๒-๓.

อรศิริ ไม้ทอง พระสุธีรัตนบัณฑิต และพระเทพวัชรจารย์. “กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ของเยาวชนนานาชาติ”. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทัศน์. ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๔): ๑.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. “ประชาสังคมพัฒนาการและนัยยะแห่งอนาคต”. วารสารนิเวศวิทยา. ฉบับที่ ๒๓. (๒๕๕๗): ๓๔.

๑.๒.๓ รายงานการวิจัย

กรรณิกา มาโน. ความหมายของชีวิตกับจิตอาสา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓.

โกศล มีความดี. ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ. ปริญญาวิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗.

ฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันวิทยบริการ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

นรินทร คุณเมือง. รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๙ เลข - หนองบัวลำภู. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๔.

บุญทัน ภูบาล. การใช้วิถีทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแทนเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๒. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สำนักหอสมุดกลาง :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔.

ประไพพิศ โสภารพัฒน์. กระบวนการเกิดจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนบางลำพู. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พัชรภาพร วีรสิทธิ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบห้าประกอบของบุคลิกภาพและ
ความสามารถในการเผชิญปัญหาและอุปสรรคตามหลักอิทธิบาท ๔ ของเจ้าหน้าที่ที่
ปฏิบัติอยู่ในสำนักงานประกันสังคม”. วิทยานิพนธ์ศาสตรจิตวิทยา. สาขาวิชาจิตวิทยา
อุตสาหกรรมและองค์การ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑.

มนัสสา ชินูปการพงศ์. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการสื่อสารการตลาดต่อจิตสำนึกสาธารณะกับ
การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจ
บัณฑิตย์, ๒๕๕๒.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาคร. รายงานสรุปผลการติดตามและประเมินผลกิจกรรมจิตอาสา
“เราทำความดีด้วยหัวใจ สร้างป่า รักษาป่า ตามโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกและการมี
ส่วนร่วมของภาคประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑. รายงานผลการวิจัย. ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล
แผนงานและโครงการ กองแผนและงบประมาณ. ๒๕๖๑.

อัครเดช พรหมกัลป์ และคณะ. การพัฒนาองค์ความรู้และองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ “Smart
Community ของชุมชนในสังคมไทย. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

๑.๒.๔ เอกสารอัดสำเนา

โกวิทย์ พวงงาม. “การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน”. เอกสารโรเนียว การบรรยายหลักสูตรการ
อบรมสัปดาห์สืบสวน. กองบัญชาการตำรวจนครบาล, ๒๕๔๕.

๑.๒.๕ สัมภาษณ์

พระครูไพจิตรวิวัฒน์. เจ้าอาวาสวัดหนองบ่อ. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

พระครูกัญจนธรรมสุนทร. เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

พระปลัดยงยศ กิตติวิมลโณ. สัมภาษณ์. เจ้าอาวาสวัดหัวฝาย. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

พระอธิการณัฐนันท์ สิริปัญญา. เจ้าอาวาสวัดดอนแก้ว. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นางทิพย์รัตน์ วงศ์เงิน. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นายณัฐวุฒิ อุจัน. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๘ ตำบลกาญจนนา. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นายสมบัติ อินตุ้ย. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๗ ตำบลกาญจนนา. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นางอนงค์ ไผทอง. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นางพองจันทร์ ยอดมัน. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นางถนอมศรี วงศ์ถิ่น. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นายสมศักดิ์ วังแผน. จิตอาสา. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นายสมควร เครื่องจักร. จิตอาสา. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นายนุเทพ กองวิเศษ. จิตอาสา. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นางยุพิน เรือลม. ประชาชน. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

นายสมปอง โพธิ์ศรี. ประชาชน. สัมภาษณ์, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๕.

๑.๒.๔ สารนิเทศจากเวปต์ไวด์เวิลด์ (World Wide Web)

ข้อมูลพื้นฐาน. องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่,
<https://www.kanjana.go.th/home>, 10 เมษายน 2565.

เชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์. ผลการตัดสิน ๑๐ เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์, Accessed 12
January 2.22, <http://creativechiangmai.com/activities/dip-creative-city-project>.

แผนพัฒนาอำเภอ ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๖๑ - ๒๕๖๕) อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕,
http://phae.go.th/file_strategic/B๕/maeng๖๔.pdf.

พระครูสุนทรธรรมโสภณ ผศ. คุณลักษณะของจิตะการพัฒนาจิต. ๑๐ ม.ค. ๖๕.
<http://www.src.ac.th/web/index.php?option=content&task=view&id=๓๕๔&Itemid=๖๙>.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. (จัดพิมพ์ในระบบเครือข่ายโดยสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ๒๑ มกราคม ๒๕๖๕. (SEAMEO Secretariat). <http://www.seameo.org/v/payutto/index.htm> [o.m.n.bodde].

รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ.๒๕๖๓. ๒๖ มกราคม ๒๕๖๕. <https://www.kanjana.go.th/home>, หน้า ๔.

สำนักงานจังหวัดแพร่ กลุ่มงานยุทธศาสตร์ และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕ ฉบับทบทวน พ.ศ.๒๕๖๔ (เล่มที่ ๑). ๒๐ มกราคม ๒๕๖๕. http://phrae.go.th/file_strategic/๖๑-๖๕plan๖๔-๑.pdf, หน้า ๙๔-๙๖.

๒. ภาษาอังกฤษ

๒.๑ SECONDARY SOURCES:

๒.๑.๑ Books

Aler, Cathrin and Hage, Jerald. **Organization Working Together**, California: Sage, 1993.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T.. **Participation place in rural Development: Seeking Clarity through Specificity**, World Development. New York: Cornell University, 1980.

Poplin, E. Dennis. **Communities A Survey of Theories and Methods of Research**. New York: Mcmillan, 1972.

Ramos L.A.A. and L.B. Fletcher. **Planning for Rural Development: Rural Development with Popular Participatio.**,Lowa : Department of Economics. Iowa State University, 1982.

Sanders, T. Irwin. **“Theories of Community Development”**. Rural Sociology. no. 23, Bangkok : Odieanstro Publication, 1958.

United Nation. **“Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development Report of the Meeting for The Adhoc Group of Expert”** . Department of International Economic and Social Affair. New York: United Nation, 1981.

ภาคผนวก

ผนวก ก เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของ
ชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่าน หรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

๒. แบบสอบถามชุดนี้ ประกอบด้วย ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ ๒ เป็นการสอบถามความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตอนที่ ๓ เป็นการสอบถามเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตอนที่ ๔ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดให้ตอบ

ขออนุโมทนาขอบคุณทุกท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงหรือตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและจะใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต, ผศ.ดร. และคณะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับข้อมูลของตัวท่านมากที่สุด

๑. เพศ

- ชาย หญิง

๒. อายุ

- ๒๐-๓๐ ๓๑-๔๐ ๔๑-๕๐ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. วุฒิการศึกษา

- ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
 อนุปริญญา ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

๔. อาชีพ

- รับราชการ รับจ้างทั่วไป
 ทำการเกษตร ประกอบธุรกิจส่วนตัว

๕. รายได้

- ๑-๕,๐๐๐ บาท ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท
 ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท ๑๕,๐๐๐ ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติด้านจิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ๔ ด้าน คือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการเสียสละต่อสังคม ด้านมุ่งมั่นพัฒนา และด้านจิตสำนึกสาธารณะ

คำชี้แจง: กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

โดยประมาณค่าระดับความคิดเห็น ดังนี้

๕ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
๔ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
๓ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
๒ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อย
๑ หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่ตรงกับเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อ	จิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบล กาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์	ระดับปฏิบัติการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	ด้านการให้ความรู้จิตอาสา					
๑	การให้บริการข้อมูลข่าวสารของจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น แผ่นพับ ป้ายติดประชาสัมพันธ์					
๒	การจัดให้ประชาชนร่วมมือกับเพื่อนร่วมชุมชนในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม					
๓	การให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อำนวยความสะดวกในการร่วมรักษาความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ					
๔	การให้ความรู้ด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน					
๕	การให้ความรู้แก่ประชาชน ในการร่วมกันรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม					
	ด้านการจัดกิจกรรมจิตอาสา					
๖	การจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของชุมชน เช่น การประกาศรับสมัครส่งเสริมจิตอาสา ร่วมแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม					
๗	การจัดนิทรรศการจัดกิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและหมู่บ้าน					
๘	การจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการรณรงค์รักษาความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน					
๙	การส่งเสริมการเรียนรู้เช่น อบรมหรือประชุมในการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการช่วยรักษาความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน					
๑๐	การมีมาตรการในการดูแลรักษาการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัว					
	ด้านการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสา					

ข้อ	จิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบล กาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ระดับปฏิบัติการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๑๑	การประชาสัมพันธ์ในชุมชนและหมู่บ้านด้านข้อมูลข่าวสาร และปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและน้ำในพื้นที่					
๑๒	การร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ ที่ดินในพื้นที่ที่เหมาะสม					
๑๓	การร่วมกิจกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ ของชุมชนและหมู่บ้าน					
๑๔	การร่วมรณรงค์การใช้สารสกัดจากธรรมชาติลดการใช้สารเคมี กำจัดวัชพืชและศัตรูพืช เพื่อรักษาคุณภาพดินและแหล่งน้ำ					
๑๕	การปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะใน ครัวเรือน ชุมชนและหมู่บ้าน					
	ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสา					
๑๖	การร่วมประชุมเพื่อรับทราบการจัดกิจกรรมจิตอาสาในการ พัฒนาชุมชนและหมู่บ้านด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
๑๗	การร่วมวางแผนในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการรักษา คุณภาพแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์					
๑๘	การร่วมดำเนินการพัฒนาพื้นที่ในการใช้ประโยชน์จากแหล่ง น้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์					
๑๙	การร่วมติดตามและประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมจิต อาสาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
๒๐	การร่วมเสนอปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัด กิจกรรมจิตอาสาด้านดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้ หรือพื้นที่สีเขียวใน พื้นที่ส่วนรวม เพื่อช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ และ รักษาสภาพแวดล้อมโดยรวม					

ตอนที่ ๓ เป็นการสอบถามเจตคติและผลลัพธ์ของการการเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่

คำชี้แจง: กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยประมาณค่าระดับความคิดเห็น ดังนี้

- ๕ หมายความว่า มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
 ๔ หมายความว่า มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
 ๓ หมายความว่า มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
 ๒ หมายความว่า มีการปฏิบัติในระดับน้อย
 ๑ หมายความว่า มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	การเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่	ระดับปฏิบัติการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
	ด้านความรู้ คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น					
๑	การแนะนำการใช้ประโยชน์และการรักษาคุณภาพดินที่ถูกต้องแก่ผู้อื่น					
๒	การร่วมมือกับเพื่อนร่วมชุมชนในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม					
๓	การอำนวยความสะดวกในการร่วมรักษาความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ					
๔	การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ ให้เพื่อนร่วมชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างในการรักษาคุณภาพดิน					
๕	การให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมชุมชน ในการร่วมกันรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำสาธารณะ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม					
	ด้านการเสียสละต่อสังคม					
๖	การทุ่มเทแรงกายแรงใจร่วมปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม					
๗	การร่วมสมทบทุนทรัพย์เพื่อการรณรงค์รักษาความสะอาดในพื้นที่					
๘	การอุทิศเวลาให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะในครัวเรือน เพื่อช่วยลดปัญหาขยะของส่วนรวม					

ข้อ	การเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์	ระดับปฏิบัติการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๙	การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการช่วยรักษาความสะอาดในชุมชนและหมู่บ้าน					
๑๐	การเต็มใจให้ความร่วมมือในการรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตัว					
	ด้านการประยุกต์หลักสัจจกัตถุในการเสริมสร้างจิตอาสา					
๑๑	การได้ให้ข้อมูลข่าวสารและปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและน้ำในพื้นที่					
๑๒	การได้ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับในการปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ให้เหมาะสม					
๑๓	การได้ร่วมกิจกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์ของชุมชน					
๑๔	การได้แนะนำเพื่อนบ้านเกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้สารสกัดจากธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช เพื่อรักษาคุณภาพดินและแหล่งน้ำ					
๑๕	การได้ปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับของส่วนรวมในการจัดการขยะในครัวเรือนและชุมชนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย					
	ด้านความพึงพอใจในการดำเนินงานจิตอาสา					
๑๖	มีความพึงพอใจต่อการให้ความรู้จิตอาสาในการปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ส่วนรวม					
๑๗	มีความพึงพอใจต่อการจัดการจิตอาสา ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์					
๑๘	มีความพึงพอใจต่อการเสริมสร้างการเรียนรู้จิตอาสาในการระมัดระวังในการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณประโยชน์					
๑๙	มีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดกิจกรรมจิตอาสาในการชักชวนให้เพื่อนร่วมชุมชนช่วยกันการรักษาความสะอาดในครัวเรือนและชุมชน					

ข้อ	การเสริมสร้างจิตอาสาและความพึงพอใจในการพัฒนา พื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่	ระดับปฏิบัติการ				
		๕	๔	๓	๒	๑
๒๐	มีความพึงพอใจของท่านในภาพรวมต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					

ตอนที่ ๓ ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะทั่วไป

ด้านความรู้ คุณค่าการช่วยเหลือผู้อื่น

.....

.....

.....

ด้านการเสียสละต่อสังคม

.....

.....

.....

ด้านการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมในการเสริมสร้างจิตอาสา

.....

.....

.....

ด้านการดำเนินงานจิตอาสา

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านในการตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิฑูทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของ
ชุมชน ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิฑูทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับการคัดเลือกให้ตอบแบบสอบถาม โปรดตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านให้ครบถ้วนทุกข้อคำถาม คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับ และจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่าน หรือหน่วยงานที่ท่านรับผิดชอบ เนื่องจากผู้วิจัยจะนำคำตอบของท่านไปใช้วิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

๒. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ ประกอบด้วย ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์ในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิฑูทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสัมภาษณ์นี้ตามความเป็นจริงหรือตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ และจะใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

พระครูโสภณกิตติบัณฑิต,ผศ.ดร.

นางคุณญา แก้วทันคำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี

ตำแหน่ง.....ที่อยู่.....

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑. จิตอาสาโดยทั่วไป และจิตอาสาตามแนววิถีพุทธ ตามแนวคิดของท่านหมายความว่าอะไร

.....
.....
.....
.....

๒. จิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ควรมีกิจกรรมในด้านใดบ้าง

.....
.....
.....
.....

๓. รูปแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ควรเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....

๔. กระบวนการการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ควรมีอย่างไร

.....
.....
.....
.....

๕. การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัดและชุมชนต้นแบบการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ควรได้อย่างไร

.....

.....

.....

๖. การเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ควรทำอย่างไร

.....

.....

.....

๗. การส่งเสริมการเรียนรู้จิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ควรทำอย่างไร

.....

.....

.....

๘. แนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

แบบสนทนากลุ่ม

เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของ
ชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้การสนทนากลุ่ม

- ๑. ชื่อ, นามสกุล.....
- ๒. ตำแหน่ง.....
- ๓. เครือข่าย.....
- ๔. วันที่สนทนากลุ่ม.....เวลา
- ๕. สถานที่สนทนากลุ่ม.....

ตอนที่ ๒ แบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑. จิตอาสาในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ มีกลุ่มใดบ้าง

.....
.....
.....

๒. แต่ละกลุ่มมีกิจกรรมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีอย่างไร

.....
.....
.....

๓. รูปแบบความร่วมมือของจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิง
สร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีอย่างไร

.....
.....
.....

๔. ผลลัพธ์กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีอย่างไร

.....

.....

.....

ผนวก ข

ภาพถ่ายการลงพื้นที่ทำวิจัย

ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อศึกษาการเสริมสร้างจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนอำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

ภาพสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อเสนอรูปแบบกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสา
วิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ภาคผนวก ค

การรับรองการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชา เช่น วิชาหลักรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก ในหลักสูตรปริญญาโท และ วิชาการพัฒนาระบบราชการไทย ในระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

- สามารถนำผลการศึกษาไปสะท้อนข้อมูลให้กับจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

- สามารถนำผลการศึกษาไปวิเคราะห์ร่วมกับนักวิชาการทางด้านการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยความร่วมมือของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแพร่ สาธารณสุขจังหวัด พระพุทธศาสนาจังหวัดแพร่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดแพร่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒. กิจกรรมด้านการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน

- สามารถพัฒนาโครงการสัมมนาทางรัฐศาสตร์ในด้านการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชน

- สามารถพัฒนาและต่อยอดโครงการสัมมนาทางรัฐศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- สามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนไปเผยแพร่ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้น

๓. กิจกรรมด้านวิชาการ

- มีการสัมมนาตามโครงการ ๑ ครั้ง เช่น สัมมนาเรื่อง“การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” โดยสามารถหาแนวทางและมาตรการในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ได้เป็นอย่างดี

- มีการพัฒนาทักษะในการวิจัยให้กับทีมงานวิจัยและนิสิตในระดับปริญญาโทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เพื่อการเรียนรู้ในมิติที่หลากหลาย เช่น การจัดสัมมนาการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมือแพร จังหวัดแพร่

- มีการศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์หาแนวการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมือแพร จังหวัดแพร่

ภาคผนวก ง
ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบ

๑. ผลผลิต (Input) ที่ได้จากแผนงาน

แผนงานวิจัยนี้ ได้เอกสารผลงานทางวิชาการ เช่น รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ๑ ชิ้น บทความวิจัย จำนวน ๑ ชิ้น ชุดองค์ความรู้ จำนวน ๑ ชุด

๒. ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นและการนำไปใช้ประโยชน์

๑) ประโยชน์กับวงวิชาการ

โครงการวิจัยนี้ ๑. ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิชาการ บทความวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ๑ เรื่อง ๒. ได้นำจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ ๑๘ รูปหรือคน ๓. ได้เครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ๑๐ เครือข่าย

๒) ประโยชน์กับชุมชนและสังคม

โครงการวิจัยนี้ได้ช่วยลดปัญหาด้านสุขภาพโดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ดี ด้านความปลอดภัย ด้านคุณภาพชีวิต และด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคมของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ อีกทั้งยังได้ทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพให้มากขึ้น

๓) ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ

การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ในโครงการวิจัยนี้ จะสามารถลดปัญหาและความเหลื่อมล้ำ สร้างความเข้มแข็ง ทางเศรษฐกิจฐานรากให้กับชุมชน พร้อมปรับตัวเข้าสู่สังคมอุดมสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้น หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ซึ่งได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับชุมชนไปถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็ง เพิ่มรายได้ เกิดความมั่งคั่ง และยั่งยืน

๔) ประโยชน์เชิงนโยบาย

การเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ในโครงการวิจัยนี้ สามารถลดปัญหาและความ

เหลื่อมล้ำ สร้างความเข้มแข็ง พร้อมปรับตัวเข้าสู่สังคมอุดมสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องได้มีนโยบายในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ในโครงการวิจัยนี้ ซึ่งได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับชุมชนไปถึงระดับประเทศให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

๓. ผลกระทบ (Impact) ที่เกิดขึ้น

๑) ผลกระทบเชิงวิชาการ

- ผลจากการวิจัยชิ้นนี้ได้ช่วยเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านองค์ความรู้และเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ไปสู่ชุมชนและสถานศึกษาทั้งในระดับเพื่อเป็นการกระจายองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับชุมชน นักเรียน นิสิตและนักศึกษาทุกเพศ ทุกวัยได้หันมาสนใจศึกษาในด้านการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในวงกว้างมากขึ้น

๒) ผลกระทบเชิงชุมชนและสังคม

- ได้เสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ คือ ทำให้ประชาชนในชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีสุขภาพะที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ดี มีความปลอดภัยที่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้เป็นอย่างดี

- ได้เครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน และสังคมอย่างยั่งยืน

๓) ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ

- ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มด้านการบริการ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันใชุมชนของประชาชน และการเสริมสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับประชาชนอีกทั้งได้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สร้างความเอื้ออาทรในการอยู่ร่วมกันของคนหลายวัย ครอบคลุมมีความมั่นคง ยั่งยืนและสร้างจิตปัญญาให้คนในสังคมเพิ่มขึ้น

๔) ผลกระทบเชิงสิ่งแวดล้อม

- เมื่อประชาชนได้รับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทำให้ชุมชนตำบลกาญจนาเป็นชุมชนแห่งการเสริมสร้างสุขภาวะของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่

จังหวัดแพร่ ก็จะเป็นต้นแบบแห่งบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่น ให้เกิดการร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสุขภาพในชุมชนไปด้วย

๕) ผลกระทบเชิงนโยบาย

- เมื่อประชาชนได้รับการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่ดำเนินการโดยชุมชน ทำให้เป็นภาคแห่งการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แล้ว ภาครัฐสามารถนำไปเป็นนโยบายในการเสริมสร้างเครือข่ายจิตอาสาวิถีพุทธแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์ของชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แหล่งอื่นในระดับนโยบายภาครัฐในภาคเหนือตอนบนโดยมีจังหวัดแพร่เป็นต้นแบบ

ประวัติคณะผู้วิจัย

ก. ประวัติผู้อำนวยการแผนงานวิจัย และคณะ

ส่วนที่ ๑: ก. ประวัติผู้อำนวยการแผนงานวิจัย และคณะ

๑. ชื่อ พระครูโสภณกิตติบัณฑิต, ผศ.ดร.

Phrakrusoponkittibundit, Assistant Professor, Dr.

๒. ตำแหน่งปัจจุบัน

- อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๓. หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เลขที่ ๑๑๑ บ้านหนองห้า ถ. ยันตรกิจโกศล ต.แม่คำมี อ.เมือง จ.แพร่ ๕๔๐๐๐ โทรศัพท์เคลื่อนที่. ๐๙๘๕๕๖๙๓๕๑, phdbsn11@gmail.com

๔. ประวัติการศึกษา

- พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) วิชาเอกการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

- รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) วิชาเอกการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- Buddhist Studies (M.Phil) New Delhi University, India

- Political Science (Ph.D.) Banaras Hindu University, India

๕. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ

๑. ภาษาอังกฤษ

๒. คอมพิวเตอร์

๖. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๑) ชื่อเรื่อง “ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดแพร่ ต่อพฤติกรรมการสอนของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” พ.ศ. ๒๕๔๖ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

๒) ชื่อเรื่อง “การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมของผู้บริหารกับบุคลากรในหน่วยงานของรัฐ ในรายวิชาการบรรพชาชาวไทย” พ.ศ. ๒๕๕๖ สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

๓) ชื่อเรื่อง “กระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวองค์การธุรกิจวิถีพุทธในจังหวัดแพร่ : ศึกษาเฉพาะกรณี บริษัทนิมซีเส็งลีสซิ่ง จำกัด” พ.ศ. ๒๕๕๗ สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

๔) ชื่อเรื่อง “ การสืบค้นการจัดระบบการอนุรักษ์เอกสารโบราณของวัดและการถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๘ สถานภาพ : ผู้ร่วมโครงการ

๕) ชื่อเรื่อง “ การเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา ภาคเหนือที่ ๑ (จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดอุตรดิตถ์)” พ.ศ. ๒๕๕๘ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

๖) ชื่อเรื่อง “ การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์พุทธวังสะในคัมภีร์ไบบลานฉบับวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่นจังหวัดแพร่” พ.ศ.๒๕๕๘ สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

๗) ชื่อเรื่อง “ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่ ” พ.ศ.๒๕๕๙ สถานภาพ : หัวหน้าโครงการ

๘) ชื่อเรื่อง “ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ : องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” พ.ศ.๒๕๖๐ สถานภาพ : ผู้อำนวยการแผนงาน

๙) ชื่อเรื่อง “ การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนของการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนในจังหวัดแพร่” พ.ศ.๒๕๖๑ : ผู้ร่วมวิจัย

๑๐) ชื่อเรื่อง “ สุขภาวะพระสงฆ์ : การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน” พ.ศ.๒๕๖๑ สถานภาพ : ผู้อำนวยการแผนงาน

๑๑) ชื่อเรื่อง “ อาหารพื้นบ้าน : กระบวนการจัดการอาหารพื้นบ้านยอดนิยมตามหลักโภชนาการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเขตภาคเหนือตอนบน” พ.ศ.๒๕๖๒ สถานภาพ : ผู้อำนวยการแผนงาน

๑๒) ชื่อเรื่อง “ โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง : การป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ” พ.ศ.๒๕๖๓ สถานภาพ : ผู้อำนวยการแผนงาน

๑๓) ๑๒) ชื่อเรื่อง “ การถอดรหัสคำว่า “โพฆมคค์ ๗ ” ตามหลักมหาสติปัญญาสูตร” พ.ศ. ๒๕๖๔ สถานภาพ : ผู้ร่วมวิจัย

๗. ผลงานวิจัย-บทความ หนังสือ ที่ตีพิมพ์ และแหล่งทุน

บทความวิจัยเรื่อง “The Process of Human Capital Development in Accordance with Business Organization on Buddhist Approach in Phrae Province” Journal of International Buddhist Studies, Volume 7 Number 1 (January – June 2016), ISSN: 1906-6244, pp. 133-138.

บทความวิจัยเรื่อง “ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดแพร่” พ.ศ.๒๕๕๙. ตีพิมพ์บทความวิจัยลงวารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ฉบับที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑)

บทความวิจัยเรื่อง “การสืบค้นการจัดระบบการอนุรักษ์เอกสารโบราณของวัดและการถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นจังหวัดแพร่” พ.ศ. ๒๕๕๘ ผู้ร่วมวิจัย แหล่งทุน วช. นำเสนอประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ เมื่อ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐ มจร.วิทยาเขตขอนแก่น

บทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์พุทธวังสะในคัมภีร์ไบลาณฉบับวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” พ.ศ.๒๕๕๘ หัวหน้าโครงการ แหล่งทุน วช. (JIBS) Journal of International Buddhist Studies, Volume ๙ Number ๑ (January – June ๒๐๑๘)

บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนของการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนในจังหวัดแพร่” พ.ศ. ๒๕๖๑ ผู้ร่วมวิจัย แหล่งทุน วช. นำเสนอประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ เมื่อ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๑ วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ

บทความวิจัยเรื่อง “วิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่: องค์ความรู้และการจัดการเชิงเครือข่ายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” พ.ศ.๒๕๖๐ ผู้อำนวยการแผน แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร. วารสารธรรมทรรศน์ ปีที่ ๑๙ (๑) (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒)

บทความวิจัยเรื่อง “สุขภาวะพระสงฆ์ : การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน” พ.ศ.๒๕๖๑ สถานภาพ : ผู้อำนวยการแผน แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร. วารสารสันติศึกษาธรรมศน์ ปีที่ ๙ (๒) (มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๔)

บทความวิจัยเรื่อง “อาหารพื้นบ้าน : กระบวนการจัดการอาหารพื้นบ้านยอดนิยมตามหลักโภชนาการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเขตภาคเหนือตอนบน” พ.ศ.๒๕๖๒ สถานภาพ : ผู้อำนวยการแผน แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร. วารสารสันติศึกษาธรรมศน์ ปีที่ ๙ (๓) (พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๖๔)

บทความวิจัยเรื่อง “โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง : การป้องกันและเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์แบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ” พ.ศ.๒๕๖๓ สถานภาพ : ผู้อำนวยการแผน แหล่งทุน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร. นำเสนอประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๙ เมื่อ ๔ เมษายน ๒๕๖๕ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทความวิจัยเรื่อง “การถอดรหัสคำว่า “โพชฌงค์ ๗ ” ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร” พ.ศ. ๒๕๖๔ ผู้ร่วมวิจัย แหล่งทุน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ นำเสนอประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เมื่อ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๕ มจร.วิทยาเขตแพร่

ส่วนที่ ๒: ข. ประวัติผู้ร่วมวิจัยที่ ๑

๑. ชื่อ-สกุล ภาษาไทย นางคุณญา แก้วทันคำ

ภาษาอังกฤษ Mrs.Kunnaya Kaewtankham

๒. ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ

๓. สาขาที่เชี่ยวชาญ การพยาบาลผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs)

๔. สังกัด-สถานที่ งานพยาบาลผู้ป่วยนอก กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลแพร์

๕. ประวัติการศึกษา

คุณวุฒิ	ปีที่สำเร็จ	ชื่อสถานที่ศึกษา
ปริญญาตรี: พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต	๒๕๓๓	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประกาศนียบัตร การอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทางสาขาการพยาบาลผู้จัดการรายกรณีโรคเรื้อรัง(เบาหวานและความดันโลหิตสูง)	๒๕๕๖	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา จังหวัดพะเยา
ปริญญาโท: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต	๒๕๕๗	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖. ประสบการณ์เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

Panthiracha Fuongtong, Angkhana Rueankon, Kasorn Khongkham, Suwannee Sroisong, Kunnaya Kaewtankham, and Nilubon Nunta. (2017). *Relationship between Diabetes Self-Care Management and Quality of Life of People with Type 2 Diabetes*. Proceeding of the European conference on psychology & the behavioral science, July 4-5, 2017, Brighton, UK, pp. 1-13.

คุณญา แก้วทันคำ, พรธิดา สบายสุข, ทรรตญา วงรอบ, และอมรรรัตน์ เขื่อนเพชร. (๒๕๕๒). ผลของการออกกำลังกายแบบประสาทสัมผัสผสมผสานการเคลื่อนไหวกายประสานจิต SKT๒ ต่อระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ ๒ โรงพยาบาลแพร์; *วารสารโรงพยาบาลแพร์*; ๑๑(๒): ๒๐-๓๑.

พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวัฒน์, ดร., พระศักดิ์ธัช สังวโร, นายเกรียงศักดิ์ ฟองคำ, ดร.กาญจนา คำจตุ และนางคุณญา แก้วทันคำ. สุขภาวะพระสงฆ์: การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสุขภาพตามแนววิถีพุทธโดยการบูรณาการสาธารณสุขชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในภาคเหนือตอนบน. *วารสารสันติศึกษาธรรม*, ๙(๒) (มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๔).

ดร.สุวรรณี สร้อยสงค์, พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ผศ.ดร., พระศักดิ์ธัช แสงธง, ดร., นางคุณญา แก้วทันคำ, นายยุทธพงศ์ อุณหวิทย์, นางสาวน้ำทิพย์ จงศิริ องค์ความรู้และการพัฒนาวัตรกรรมป้องกันและการเสริมสร้างสุขภาพของพระสงฆ์เกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของภาคีเครือข่ายในภาคเหนือ, *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร์*; ๗(๑) (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๔): ๑๔๑-๑๕๗.